

Ontwerp

Herziening 2021 Omgevingsbeleid

Partiële wijziging Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en
Omgevingsprogramma

Beleidsmodules

Ruimtelijke kwaliteit | Bedrijventerreinen | Grote ruimtevragers

Verstedelijking | Optimalisatie woningbouwplannen | Sociaal en betaalbaar wonen

3 ha kaart | Molenbiotop | Externe veiligheid | Bos en bomen | Gezond en veilig

Inhoud

Herziening 2021 Omgevingsbeleid	3
Inleiding	3
A Wijziging Omgevingsvisie.....	4
A1 Bedrijventerreinen	4
A2 Grote ruimtevragers	8
A3 Verstedelijking	12
A4 Optimalisatie woningbouwplannen	19
A5 Sociaal en betaalbaar wonen	22
A6 Ruimtelijke kwaliteit	23
A7 Bos en bomen	62
A8 Gezonde en veilige leefomgeving	64
B Wijziging Omgevingsverordening	67
B1 Bedrijventerreinen	67
B2 Grote ruimtevragers	71
B3 Optimalisatie woningbouwplannen	72
B4 Sociaal en betaalbaar wonen	75
B5 Ruimtelijke kwaliteit	76
B6 Bos en bomen	85
B7 Molenbiotopen	89
B8 Mutaties 3 ha kaart	91
B9 Overige kaartwijzigingen	93
C Wijziging Omgevingsprogramma	94
C1 Bedrijventerreinen	94
C2 Mutaties 3 hectare kaart	99
C3 Externe veiligheid	100
Bijlage 1 Wijzigingsbesluit Omgevingsverordening	109
Bijlage 2 Kaartwijzigingen Omgevingsverordening	109
Bijlage 3 Kaartwijzigingen Omgevingsvisie	109

Herziening 2021 Omgevingsbeleid

Inleiding

Het is wenselijk het Omgevingsbeleid actueel, toepasbaar en opgavegericht te houden. Nieuwe ontwikkelingen en nieuwe inzichten kunnen daarom aanleiding geven tot vernieuwing en aanpassing van het Omgevingsbeleid.

In de Lange Termijn Agenda van Provinciale Staten is aangekondigd voor welke onderwerpen (beleidsmodules) heroverweging of aanpassing van het Omgevingsbeleid aan de orde is en op welke termijn.

In deze herziening is een aantal beleidsmodules gebundeld, zodat niet voor iedere module een afzonderlijke procedure hoeft te worden doorlopen. Tevens bevordert bundeling een integrale aanpak.

De herziening heeft betrekking op de volgende beleidsmodules:

- Verstedelijking
- Optimalisatie van woningbouwplannen
- Sociaal en betaalbaar wonen
- Mutaties 3 hectare kaart
- Bedrijventerreinen
- Grote ruimtevragers
- Ruimtelijke kwaliteit
- Molenbiotoop
- Externe veiligheid
- Bos en bomen
- Gezond en veilig

De wijzigingen zijn hieronder gegroepeerd per instrument van het omgevingsbeleid: Omgevingsverordening, Omgevingsvisie en Omgevingsprogramma. Sommige onderwerpen leiden tot wijziging van meerdere of alle instrumenten. Deze onderwerpen komen daarom meerdere keren terug.

De wijziging van de Omgevingsverordening is daarnaast ook in een formeel wijzigingsbesluit opgenomen (bijlage 1).

A Wijziging Omgevingsvisie

A1 Bedrijventerreinen

De geactualiseerde bedrijventerreinenstrategie vormt de basis van deze beleidsaanpassingen. Deze strategie is door middel van brede afstemming tot stand gekomen waarbij diverse bijeenkomsten en gesprekken hebben plaats gevonden met partijen die actief zijn op (het gebied van) bedrijventerreinen in de provincie Zuid-Holland. Denk hierbij aan de bestuurlijke regio's, gemeenten, kennisinstellingen, adviesbureaus, ondernemersverenigingen, parkmanagers, lobbyorganisaties, omliggende provincies en omgevingsdiensten. Daarnaast is de conceptversie voorgelegd aan de bestuurlijke regio's en is de input hierop, waar mogelijk, verwerkt in deze strategie

Actualisatie van de huidige provinciale bedrijventerreinenstrategie (dat de basis vormt van deze beleidsaanpassingen) is nodig om goed in te kunnen spelen op de huidige marktontwikkelingen en trends op en rondom bedrijventerreinen en economie. Zuid-Holland staat voor een grote woningbouwopgave en daarmee ook een economische opgave. Waar mensen wonen, moeten immers ook mensen werken om grote, niet-duurzame forensenstromen te voorkomen. Daarnaast staan veel bestaande bedrijventerreinen onder druk, omdat ze bijvoorbeeld verouderd zijn en binnenstedelijk liggen, en daarmee aantrekkelijk zijn voor transformatie naar woningbouw. Dat, terwijl deze plekken vaak nog aan veel mensen werk bieden en een goed alternatief voor de bedrijven niet voorhanden is. Ook zien we dat de veranderende economie (o.a. flexwerken, digitalisering en circulaire economie) leidt tot een ander soort ruimtevraag en locatiewens van bedrijven. Tot slot zien we dat bedrijventerreinen steeds vaker een bijdrage kunnen leveren aan andere maatschappelijke opgaven en provinciale ambities, bijvoorbeeld met betrekking tot verduurzaming van de economie en de gebouwde omgeving.

De aanpassingen die voortvloeien uit de bedrijventerreinenstrategie hebben betrekking op nieuwe mogelijkheden op het gebied van compensatie van bedrijventerreinen, de status van de regionale bedrijventerreinenvisies, de introductie van woon-werk-akkoorden, de structurele inzet op leegstands aanpak en een bredere inzet op duurzaamheid en energieverbruik.

Conclusie:

De vertaling van de bedrijventerreinen strategie naar de instrumenten van het Omgevingsbeleid, leidt tot aanpassing van de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma.

De nieuwe tekst van de beleidskeuze 'Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen' is hieronder opgenomen.

Beleidskeuze Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

De provincie streeft naar een kwantitatief en kwalitatief evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen op regionaal en bovenregionaal schaalniveau en een optimale benutting van bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën/ milieuzone en watergebonden bedrijven.

Aanleiding

Bedrijventerreinen zijn zeer belangrijk voor de Zuid-Hollandse economie. De schaarse ruimte moet zo efficiënt mogelijk worden benut met aandacht voor kwaliteit. Kwalitatief goede bedrijventerreinen zijn nodig voor een optimaal vestigingsklimaat voor het gehele Zuid-Hollandse bedrijfsleven. Met het bedrijventerreinenbeleid wordt een bijdrage geleverd om te komen tot een economisch concurrerend Zuid-Holland.

Motivering provinciaal belang

De Provincie Zuid-Holland versterkt samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio. Dit doet zij omdat de taken voor ruimtelijke ordening en regionale economie (en daarmee het beleid voor bedrijventerreinen) gedecentraliseerd zijn volgens het bestuursakkoord 2011-2015 tussen Rijk, IPO, VNG en UvW. Hierdoor is de provincie verantwoordelijk voor de regionale planning en programmering van bedrijventerreinen en andere werklocaties. Daarnaast is de bedrijventerreinenmarkt voornamelijk een regionale markt. Circa 90% van de bedrijfsverplaatsingen vindt namelijk op regionale schaal plaats. Bovendien speelt op de bedrijventerreinenmarkt een aantal uitdagingen op regionaal of provinciaal niveau, zoals de noodzaak vraag en aanbod in balans te brengen, bedrijven vanaf milieucategorie 3/ milieuzones met zone 3 voor geluid en zone 2 voor geur, watergebonden bedrijvigheid, circulariteit en het principe 'not in my backyard' (NIMBY).

Toelichting

De provincie zet in op drie beleidslijnen:

1. Het in evenwicht houden en, waar nodig, brengen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen
2. Het beter benutten van bedrijventerreinen en, indien noodzakelijk, het ontwikkelen van nieuwe locaties die kwalitatief toegevoegde waarde hebben ten opzichte van de bestaande voorraad.
3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen waarbij ze zich tevens voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen.

1. Het in evenwicht houden en, waar nodig, brengen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen

Vraag en aanbod in balans

Elk gebied kent andere opgaven, andere spelers en andere coalities. Daarbij passen maatwerk, flexibiliteit en een verbindende rol van de provincie. Om de mismatch tussen kwantitatief aanwezig planaanbod en kwalitatieve vraag op te heffen zou er soms her- of deprogrammering of fasering van het (harde) planaanbod aan de orde kunnen zijn, om zo kwalitatief goed aanbod de ruimte te geven. Bij te weinig aanbod is beter benutten de inzet; uitbreiding in het algemeen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) in het bijzonder is niet het uitgangspunt en alleen gewenst in uitzonderlijke gevallen. Dit draagt namelijk niet bij aan zorgvuldig ruimtegebruik.

De provincie ziet bedrijventerreinen vanaf milieucategorie 3 (milieuzone 3 voor geluid en 2 voor geur) als bedrijventerreinen met een regionale functie en belang. Daar is provinciale sturing op noodzakelijk. Bedrijvigheid in milieucategorie 1 en 2 (milieuzone 1) is ook belangrijk, maar dit type bedrijvigheid heeft een kleiner afzetgebied en over het algemeen goed mengbaar met andere functies. Gemeentelijke sturing is daarbij afdoende. Voor binnenstedelijk gelegen bedrijventerreinen met milieucategorie 3 is functiemenging alleen mogelijk wanneer de belangen van bedrijven niet worden geschaad. Bedrijventerreinen waar bedrijven gevestigd zijn van categorie 3 en hoger en watergebonden bedrijven worden in principe behouden voor bedrijvigheid. Transformatie naar een andere functie is toegestaan mits de verloren gegane ruimte voor bedrijven kwantitatief en kwalitatief

wordt gecompenseerd in de relevante marktregio, of als er sprake is van een overschot aan het desbetreffende type bedrijventerrein. Deze behoefte moet zijn afgestemd in regionaal verband en aangegeven moet worden hoe en waar de eventuele compensatie zal plaatsvinden. Wanneer een regio een door Gedeputeerde Staten aanvaarde regionale bedrijventerreinvisie heeft, kan feitelijk gecompenseerd worden (gebruikte ruimte en m² voor m² bedrijfsruimte). Zonder aanvaarde visie is het uitgangspunt planologisch compensatie. Dit betekent dat hectares (het 'platte vlak') en planologische ruimte moet worden gecompenseerd.

Behoefteramingen

Een goede vraagraming is essentieel om te beoordelen of er voldoende ruimte voor bedrijven is en een balans tussen vraag en aanbod. De provincie voert daarom op regelmatige basis een vraag- en/of behoefteraming uit waarbij gekeken wordt naar kwantiteit en kwaliteit en het huidig gebruik van de bestaande voorraad. De behoefteramingen zijn vervolgens input voor de regionale bedrijventerreinvisies.

Sturen via regionale bedrijventerreinvisies

De provincie vindt regionale visies belangrijk en wil hier graag over meedenken en aan meewerken. Geactualiseerde regionale bedrijventerreinvisies kunnen namelijk zorgen voor de kwantitatieve en kwalitatieve onderbouwing van vraag en aanbod en kunnen inzicht geven in de realistische vraag door vervanging (transformatie) en de eventuele, reeds bestaande uitbreidingsvraag. De provincie en regio's kunnen op basis van deze visies een betere kwalitatieve en kwantitatieve afweging maken. De provincie stelt het opstellen van deze regionale visies echter niet verplicht.

Gedeputeerde Staten zullen (indien de visie voldoet aan de provinciale regelgeving) de regionale visies aanvaarden/ instemmen met deze regionale visies (waarbij deze via een voorhangprocedure aan Provinciale Staten worden voorgelegd). Dit aanvaarden leidt tot meer duidelijkheid bij provincie, regio's en gemeenten over onderwerpen als vraag, aanbod en daarmee marktbehoefte en compensatie. Zonder aanvaarde visie is het uitgangspunt compensatie van de planologische ruimte (planologische compensatie). Met een aanvaarde visie is compensatie van het feitelijk gebruik mogelijk (feitelijke compensatie).

Gedeputeerde Staten kunnen voor een bepaalde regio aangeven dat het nodig is om een regionale visie voor bedrijventerreinen te maken. Daarbij zullen Gedeputeerde Staten vooraf duidelijkheid geven over gewenste inhoud van de visie. Als de betreffende regio hier geen goede invulling aan geeft, kunnen Gedeputeerde Staten zo nodig zelf de regionale bedrijventerreinen visie opstellen.

Toetsing en beoordeling plannen

De provincie beoordeelt bij een nieuw bestemmingsplan of deze past binnen het provinciaal Omgevingsbeleid en geeft op basis hiervan advies aan de gemeente. Voor de provincie zijn watergebonden bedrijventerreinen en bedrijventerreinen vanaf milieucategorie 3/ milieuzones met zone 3 voor geluid en zone 2 voor geur belangrijk. De provincie stuurt daarom met haar instrumentarium om voldoende kwantitatief en kwalitatief aanbod van deze terreinen beschikbaar te hebben om in de vraag te kunnen voorzien. Bij het beoordelen van nieuwe plannen kijkt de provincie naar de onderbouwing van kwantiteit en kwaliteit, conform de Ladder voor duurzame verstedelijking.. De regio's en de individuele gemeenten stellen de onderbouwing van de Ladder voor duurzame verstedelijking op.

Nieuwe bedrijventerreinen kunnen mogelijk gemaakt worden indien deze voorzien in een kwalitatieve (en kwantitatieve) behoefte. Indien de behoefte goed onderbouwd is, heeft de provincie een positieve grondhouding. Indien er bij de bestemmingsplannen voor zowel nieuwe, als bestaande bedrijventerreinen sprake is van een plan dat onvoldoende te motiveren is, kan er door reductie van

harde plancapaciteit elders in de regio alsnog ruimte worden gemaakt om het plan te motiveren. Hiermee worden nieuwe, gewenste ontwikkelingen op de juiste plek gerealiseerd. In de motivering moet dit worden opgenomen en er dient voorzienbaarheid gecreëerd te worden. Drie jaar na de vaststelling van het betreffende bestemmingsplan dient er voldoende plancapaciteit onttrokken te zijn. Onbenutte plancapaciteit kan voor de provincie reden zijn om kritisch te kijken of er nog sprake is van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.

2. Het beter benutten van bedrijventerreinen en, indien noodzakelijk, het ontwikkelen van nieuwe locaties die kwalitatief toegevoegde waarde hebben ten opzichte van de bestaande voorraad.

Ondernemers zijn over het algemeen sterk verbonden aan hun locatie. Hun werknemers komen uit de buurt, ze zijn betrokken bij de plaatselijke samenleving en hun “plek” in de keten en hebben (grote) investeringen gedaan op de huidige locatie. Ze vertrekken doorgaans pas naar een nieuwe locatie wanneer het vestigingsklimaat van het bedrijventerrein niet meer passend is en/of de huidige kavel niet meer voldoet. Het komt voor dat de achtergelaten bedrijfsbebouwing vervolgens niet meer gebruikt wordt en dat er bovendien sprake is van achterstallig beheer en onderhoud op het terrein. Dan wordt het bedrijventerrein minder aantrekkelijk als vestigingsplaats voor bedrijven.

Om bedrijventerreinen nu en in de toekomst optimaal te kunnen benutten, zijn onderstaande aspecten essentieel. De provincie draagt hier aan bij door het inzetten op de drie beleidslijnen en primair in te zetten op beter benutten en herstructureren en daarna pas op uitbreiding of nieuwbouw.

- Zorgvuldig ruimtegebruik en beter benutten: voorrang geven aan het opvullen van leegstand en leegstaande kavels door het toepassen van de Ladder voor duurzame verstedelijking.
- Vestigingsklimaat: behouden en verbeteren van de kwaliteit conform de eisen van de ondernemers en sectoren.
- Voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen zoals verduurzamen (o.a. energie, klimaatadaptatie en vergroening).
- Transformatie (naar bijvoorbeeld een woon-werkmilieu) en functiemenging.

Voorbeelden van beter benutten zijn het (opnieuw) vestigen van een watergebonden bedrijf op een watergebonden kavel, het werven of verplaatsen van bepaalde typen bedrijven (bouwmarkten, speelparadijzen en tuincentra) op terreinen die geschikt zijn voor een hogere milieucategorie/-zone of watergebonden bedrijventerreinen of het weer in gebruik nemen van zeer langdurig leegstaand vastgoed.

3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen waarbij ze zich tevens voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen

Voor een goed vestigingsklimaat is het van belang dat bedrijventerreinen de basis op orde hebben en goed voorbereid zijn op toekomstige ontwikkelingen. Maatregelen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen, het verduurzamen, zoals collectieve energie (besparing en duurzame opwekking), vergroening en glasvezelnetwerk, kunnen efficiënter gezamenlijk worden uitgevoerd. Bijna alle bedrijven op een bedrijventerrein behoren immers tot het MKB. Daardoor missen ze vaak de slagkracht van een groot bedrijf. Door samen te werken kunnen er collectieve acties opgezet worden. Daarom is de organisatiegraad op bedrijventerreinen erg belangrijk in de vorm van een ondernemersvereniging of een Bedrijventerreinen Investeringszone (BIZ). Via een BIZ of een breder ondernemersfonds kunnen activiteiten gefinancierd worden ter bevordering van de kwaliteit van het bedrijventerreinen als dat van te voren in het programma is opgenomen. Als er geen BIZ aanwezig is op het terrein zijn er aparte draagvlakonderzoeken nodig om dit gezamenlijk te kunnen bereiken.

Meer informatie over het bedrijventerreinenbeleid is te vinden op: <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/economie-energie/werklocaties/>

Er is een directe relatie met de beleidskeuze 'behoud en versterking ruimtelijke kwaliteit'.

Beleidsuitwerking

Het beleid rondom bedrijventerreinen wordt uitgewerkt in artikel 6.10 en artikel 6.12 van de Omgevingsverordening.

Daarnaast is sprake van (onder andere) onderstaande maatregelen in het Omgevingsprogramma:

- Subsidie planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017
- Subsidie duurzaamheid op bedrijventerreinen
- Kennisuitwisseling
- Gebiedsgericht werken met andere partners
- Organisatiegraad verhogen als randvoorwaarde voor verhogen van de kwaliteit van bedrijventerreinen

A2 Grote ruimtevragers

In Zuid-Holland, de meest dichtbevolkte provincie van Nederland, is de ruimte schaars. Bekende ruimteclaims rondom wonen, werken en verplaatsen vragen al tientallen jaren om meer ruimte. Daarnaast verschijnen er door nieuwe technologieën, opschaling van logistieke processen en verandering in de industriële processen steeds meer nieuwe grote spelers op het veld. Het gaat onder meer om datacenters, nieuwe infrastructuur voor de energie en logistieke centra. Dit gaat gepaard met een maatschappelijk debat over ruimtelijke kwaliteit en zorgen over 'verdozing', versnippering en 'verrommeling'.

De provincie wil daarom gericht sturen op de vraag of, waar en hoe nieuwe grootschalige ontwikkelingen in Zuid-Holland ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de ruimtevrage van grote specifieke functies in de logistiek (xxl-logistiek) en de digitale economie (bijvoorbeeld hyperscale en co-locatie-datacenters), maar ook om andere bedrijfsfuncties die gehuisvest worden in een groot gebouwencomplex. De ruimtevrage van deze grootschalige ontwikkelingen moet worden afgewogen tegen het belang van ruimtelijke kwaliteit en het belang van het toevoegen van maatschappelijk-economische waarde. De provincie wil de zogenoemde 'verdozing' van het landschap tegengaan, zeker waar het gaat om functies die relatief te weinig maatschappelijk-economische waarde toevoegen.

De provincie hanteert als uitgangspunt dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Je kan daarbij denken aan duurzaamheid, gezondheid, brede welvaart, innovatiekracht, vergroening, digitalisering van de economie, versterken van de toegevoegde waarde van een cluster, (multi)modale bereikbaarheid, versterken van een economisch ecosysteem en bijdrage aan werkgelegenheid. Nieuwe locaties worden daarnaast afgewogen ten opzichte van de bereikbaarheid en de capaciteit van het energienetwerk.

De provincie kiest daarom voor een selectief beleid en, waar mogelijk, het samenbrengen (clusteren) en ruimtelijk combineren van grootschalige functies aan de hand van ruimtelijke kwaliteit, mobiliteit, energietransitie en klimaatadaptatie.

Drie sporen

Om dit selectieve beleid mogelijk te maken kiest de provincie voor meerdere sporen. Allereerst kiest de provincie voor een 'pas op de plaats'. Dit betekent dat nieuwe grote ruimtevragers alleen worden toegelaten op clusters die zijn geselecteerd op basis van voorlopige criteria. Ten tweede worden verkenningen en onderzoeken gedaan naar grote ruimtevragers. Inmiddels is een verkenning gestart naar logistieke bedrijven. Ten derde is er het traject van het regionale visies voor bedrijventerreinen, waarin ook de ruimte voor grote ruimtevragers wordt meegenomen. Over ongeveer twee jaar kan het voorlopige beleid ('pas op de plaats') dan uitgewerkt worden tot definitief beleid.

Conclusie:

De aanvulling van het omgevingsbeleid met beleid voor grote ruimtevragers leidt tot aanpassing van de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma.

In de Omgevingsvisie wordt de beleidskeuze "Grote ruimtevragers" toegevoegd.

De volledige tekst van de beleidskeuze is hieronder opgenomen.

Beleidskeuze Grote ruimtevragers

De provincie wil gericht sturen op de vraag of, waar en hoe nieuwe grootschalige ontwikkelingen in Zuid-Holland ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de ruimtevrage van grote specifieke functies in de logistiek (xxl-logistiek) en de digitale economie (bijvoorbeeld hyperscale en co-locatie-datacenters), maar ook om andere bedrijfsfuncties die gehuisvest worden in een groot gebouwencomplex. De ruimtevrage van deze grootschalige ontwikkelingen moet worden afgewogen tegen het belang van ruimtelijke kwaliteit en het belang van het toevoegen van maatschappelijk-economische waarde. De provincie wil de zogenoemde 'verdozing' van het landschap tegengaan, zeker waar het gaat om functies die relatief te weinig maatschappelijk-economische waarde toevoegen.

De provincie hanteert als uitgangspunt dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Je kan daarbij denken aan duurzaamheid, gezondheid, brede welvaart, innovatiekracht, vergroening, digitalisering van de economie, versterken van de toegevoegde waarde van een cluster, (multi)modale bereikbaarheid, versterken van een economisch ecosysteem en bijdrage aan werkgelegenheid. Nieuwe locaties worden daarnaast afgewogen ten opzichte van de bereikbaarheid en de capaciteit van het energienetwerk.

De provincie kiest daarom voor een selectief beleid en, waar mogelijk, het samenbrengen (clusteren) en ruimtelijk combineren van grootschalige functies aan de hand van ruimtelijke kwaliteit, mobiliteit, energietransitie en klimaatadaptatie.

Aanleiding

In Zuid-Holland, de meest dichtbevolkte provincie van Nederland, is de ruimte schaars. Bekende ruimteclaims rondom wonen, werken en verplaatsen vragen al tientallen jaren om meer ruimte. Daarnaast verschijnen er door nieuwe technologieën (digitalisering), opschaling van logistieke

processen (logistieke infra en gebouwen) en verandering in de industriële processen (HMC/watergebonden/circulair) steeds meer nieuwe grote spelers op het veld. Het gaat onder meer om datacenters, nieuwe infrastructuur voor de energie en logistieke centra. Dit gaat gepaard met een maatschappelijk debat over ruimtelijke kwaliteit en zorgen over 'verdozing', versnippering en 'verrommeling'.

Tegelijkertijd vraagt de socio-economische en ruimtelijke ontwikkeling van Zuid-Holland om meer aandacht voor structuurversterkende maatregelen zoals investeringen in het vestigingsklimaat, diversiteit en nabijheid van functies en activiteiten, meer samenhang en interactie tussen economische activiteiten en gebiedsontwikkeling. Ook de betreffende marktpartijen geven aan behoefte aan duidelijke spelregels te hebben. Het is het gezamenlijke belang van de maatschappelijke partijen om duidelijkheid te geven voor de toekomstige (ruimtelijk-economische) ontwikkeling in Zuid-Holland.

Motivering provinciaal belang

De provincie streeft naar een compact, samenhangend, divers en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied en hoge ruimtelijke kwaliteit van het landschap. Het gebruik van, en de opgaven binnen, de stedelijke agglomeratie overschrijden de gemeentegrenzen.

Zuid-Holland is daarom actief en bewust bezig met slim ruimtegebruik en het bundelen, intensiveren en mengen van functies waar het kan.

Ook het Rijk streeft ernaar ontwikkelingen zoveel mogelijk te laten plaatsvinden binnen bestaand stads- en dorpsgebied en heeft daarom de ladder voor duurzame verstedelijking ontwikkeld. Tegelijkertijd verkent en ontwikkelt het Rijk nationaal beleid voor logistieke corridors en op XXL-logistiek. De provincie wil met haar beleidskeuzes een bijdrage leveren aan nationale keuzes.

Toelichting

Het beleid richt zich op grootschalige bedrijfsmatige ontwikkelingen in een samenhangend gebouwd complex op een bedrijfskavel met een oppervlak van 5 ha of meer.

Uitgangspunten

De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor het mogelijk maken van deze grootschalige ontwikkelingen:

- versterken agglomeratiekracht met aandacht voor vestigingskwaliteit, nabijheid en diversiteit van functies en activiteiten;
- verdichting, concentratie, bundeling van complementaire functies passend bij de hiërarchie van (logistieke) knooppunten in de betreffende infrastructuurnetwerken;

Hierbij wordt rekening gehouden met de lokale en regionale behoefte aan verschillende typen van logistiek (zoals stadslogistiek, hubs, bevoorrading, grote internationale vervoersstromen en hubs)

Criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers

Voor genoemde uitgangspunten hebben we uitgewerkt en geconcretiseerd tot een aantal criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers. De volgende vragen zijn relevant voor het antwoord op de vraag of het wenselijk is een grote ruimtevrager te accommoderen en zo ja, waar en hoe?

- Is de ontwikkeling noodzakelijk in Zuid-Holland?
- Waarom op deze locatie?
- Is de ontwikkeling regionaal afgestemd?

- Draagt de ontwikkeling bij aan economische doelstellingen voor vergroening, digitalisering en verduurzaming van de economie en het gebruik van de bestaande infrastructuur en ruimte?
- Draagt de ontwikkeling bij aan verduurzaming van de mobiliteit (bijvoorbeeld emissievrije stadslogistiek)?
- Is de ontwikkeling een waardevolle en zinvolle toevoeging op reeds aanwezige ecosystemen en clusters
- Brengt de ontwikkeling waardevolle werkgelegenheid met zich mee? Is de inzet van arbeidsmigranten nodig en wat betekent dat voor de huisvesting?
- Is de ontwikkeling noodzakelijk of relevant voor andere bedrijven in de keten?
- Wordt door de ontwikkeling ruimte elders (bij voorkeur in Zuid-Holland) voor andere maatschappelijke opgaves (bijvoorbeeld woningbouw of betaalbare bedrijfsruimte in de nabijheid van inwoners, werknemers en voorzieningen) vrijgespeeld?
- Worden mee-koppelkansen maximaal benut (meervoudig ruimtegebruik)?
- Is de ontwikkeling inpasbaar met hoge aandacht voor ruimtelijke kwaliteit?

Ruimtelijke strategie

De provincie stuurt vanuit een ruimtelijke strategie. Bovengenoemde uitgangspunten en criteria leiden tot een ruimtelijk structuurbeeld met knooppunten, bundelingslocaties en corridors. Op basis hiervan zijn locaties geselecteerd waar vestiging van grote ruimtevragers mogelijk blijft. Nieuwe grote ruimtevragers buiten deze locaties zijn uitgesloten. We zien dit als een 'pas op de plaats', waarbij voldoende ruimte blijft voor gewenste ontwikkelingen.

In overleg met de regio's, zullen we het ruimtelijk structuurbeeld verfijnen. De regionale visies voor bedrijventerreinen spelen hierin een rol. We vragen de regio's daarom bovengenoemde criteria te hanteren bij het opstellen van de regionale visies. Deze regionale visies worden over ongeveer twee jaar afgerond. Daarna zullen wij het tijdelijke beleid ('pas op de plaats') aanpassen en definitief maken.

Het beleid ('pas op de plaats') richt zich op nieuwe ontwikkelingen. Het gaat dan in ieder geval om de locaties die op de 3 ha kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) zijn aangeduid als 'bedrijventerrein zachte plancapaciteit'. De ontwikkelingen van die bedrijventerreinen is nog niet opgenomen in een bestemmingsplan. Het gaat ook om locaties voor bedrijventerreinen die al wel in een bestemmingsplan zijn opgenomen, maar waar via een herziening van het bestemmingsplan alsnog de vestiging van grote ruimtevragers mogelijk wordt gemaakt

Daarnaast verzoeken we gemeenten en regio's te kijken naar bedrijventerreinen die al wel zijn opgenomen in een bestemmingsplan, maar waar nog uitgeefbare ruimte is. Als het vigerende bestemmingsplan vestiging van grote ruimtevragers mogelijk maakt, is het wenselijk dat opnieuw te bezien.

Verdere verkenningen

Met het oog op de doorontwikkeling van het beleid voor grote ruimtevragers zullen Gedeputeerde Staten op de volgende punten verkenningen uitvoeren.

- Verkenning op nieuwe ruimteclaims en nieuwe 'spelers' vanuit maatschappelijke opgaven. Wat is de ruimtevraag? Welke vestigingsfactoren en type gebieden zijn relevant? In welke

gebieden zijn deze functies nu gesitueerd – en waar zouden deze gesitueerd kunnen worden?

- Wat is de infrastructuurvraag van de functies? Zowel mobiliteit als energie.
- Verdere verkenning naar de mogelijkheden voor clusteren van logistieke activiteiten en de voorwaarden die daarbij gesteld kunnen worden.
- Onderzoek naar welke maatregelen gemeenten/provincies hebben genomen (direct en indirect) om minder gewenste ontwikkelingen te weren. In aantal gemeenten worden strengere eisen gesteld aan datacenters, waardoor indirect gestuurd wordt op de hoeveelheid en kwaliteit.

Gedeputeerde Staten zullen ook bijdragen aan verkenningen van het Rijk (goederenverkeercorridors) en andere partners.

Beleidsuitwerking

Omgevingsverordening:

In de Omgevingsverordening is een artikel opgenomen over de toelaatbaarheid van grote ruimtevragers en een begripsbepaling grote ruimtevragers.

A3 Verstedelijking

De verstedelijkingsopgave voor de gehele provincie Zuid-Holland, met daarin een forse woningbouwopgave, kent een breed gedragen urgentiegevoel. In het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving 2020 is afgesproken dat de provincie Zuid-Holland de regierol heeft in het opstellen van de Verstedelijkingsstrategie Zuid-Holland. De provincie heeft in gezamenlijkheid met de regio en het Rijk de contouren van de Verstedelijkingsstrategie opgesteld.

De volgende voorgestelde aanpassingen aan het omgevingsbeleid, volgen uit deze contouren van de Verstedelijkingsstrategie. Deze aanpassingen zijn opgenomen in de beleidskeuze 'verstedelijking' en in de beleidskeuzes 'optimalisatie woningbouwplannen' en 'sociaal en betaalbaar wonen'.

Nieuwe plannen voorzien in voldoende betaalbare en sociale woningen

Er is een grote vraag naar woningen. Door meer te sturen op het toevoegen van betaalbare woningen aan de woningvoorraad wilt de provincie een mismatch tussen vraag en aanbod tegengaan.

Kansen voor inbreiding en verdichting in de bestaande kernen

Naast de locaties voor mogelijke uitbreiding (waaronder de locaties die op de 3 hectare kaart staan) zijn er veel kansen voor inbreiding en verdichting in de bestaande kernen. Specifiek zijn er kansen op de volgende drie locaties: 1) in naoorlogse wijken, 2) in de nabijheid hoogwaardig openbaar vervoersknooppunten en 3) functiemenging op locaties met detailhandel, kantoren en bedrijven.

Mogelijkheden voor verstedelijking op binnenstedelijke locaties

Naast de vele woningbouwplannen die er al zijn in de provincie, zijn er mogelijkheden om te verstedelijken op de binnenstedelijke locaties, nabij openbaar vervoer, bestaande infrastructuur, werk en voorzieningen. Specifiek zijn er veel kansen in naoorlogse wijken (met name de zogenaamde stempelwijken), nabij

hoogwaardig openbaar vervoersknooppunten en locaties met economische activiteiten zoals kantoren, detailhandel of bedrijven. Met deze toevoeging stuurt de provincie planvorming voor nieuwe woningbouwplannen op kansrijke locaties, met oog voor maatwerk en regionale verschillen.

Integrale opgave

De verstedelijkingsopgave is groot. Tegelijkertijd is ruimte in het dichtbevolkte Zuid-Holland schaars. Binnen de verstedelijking komen meerdere opgaven samen en deze kunnen elkaar versterken. De dynamiek die de verstedelijkingsopgave met zich meebrengt kan de bestaande woningvoorraad helpen te verduurzamen, kan de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren en kan locaties beter bereikbaar maken. De verstedelijkingsopgave, met daarin een forse woningbouwopgave, staat niet op zichzelf.

Meer mensen kunnen dan gebruik maken van het openbaar vervoer. In combinatie met lopen en de fiets, biedt dit optimale keuzevrijheid tussen de modaliteiten lopen, fietsen, OV en auto. Zo blijft Zuid-Holland ook goed bereikbaar per auto.

Door te sturen op multimodaliteit wordt het bestaande netwerk van infrastructuur beter benut. Naast efficiënter gebruik van onder andere openbaar vervoer wordt ook de capaciteit op het wegennet slimmer gebruikt. Zo wordt congestie verminderd.

Kwaliteit van het landschap

Daarnaast is de kwaliteit van het landschap van regionaal belang. Daarom gaat de provincie hier zorgvuldig mee om.

Door te sturen op locaties en 3ha-locaties goed te benutten wordt de kwaliteit van het landschap beter gewaarborgd.

Beleidskeuze 'optimalisatie woningbouwplannen'

Bij het ontwikkelen van een 3 hectarelocatie geldt de provinciale verordening (optimalisatie woningbouwplannen). Op gebiedsniveau dienen nieuwbouwplannen van 3 hectare en groter een dichtheid te hebben van (gemiddeld) minimaal 45 woningen per hectare. Daarnaast dienen 3 hectarelocaties te voldoen aan het minimale percentage sociale woningbouw en moet de keuze uit de verschillende woningtypen en functiemenging gemotiveerd worden.

De uitwerking hiervan is te vinden in de beleidskeuze 'optimalisatie woningbouwplannen' (zie onderdeel A4 van de Herziening 2021 Omgevingsbeleid).

Beleidskeuze 'sociaal en betaalbaar wonen'

Het provinciaal belang is om voldoende woningen en voorzieningen te bieden voor haar inwoners en in het bijzonder om voldoende sociale en betaalbare woningen binnen de regio te hebben en te realiseren.

De uitwerking hiervan is te vinden in de beleidskeuze 'sociaal en betaalbaar wonen' (zie onderdeel A5 van de Herziening 2021 Omgevingsbeleid).

Conclusie:

De tekst van de beleidskeuze 'Verstedelijking' wordt aangepast. De volledige tekst van de beleidskeuze is hieronder opgenomen.

Beleidskeuze Verstedelijking

De provincie streeft naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied en wil de bebouwde ruimte daarom beter benutten. De provincie zet in op verdichting,

concentratie, diversiteit en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en ten tweede op een hiërarchie van complementaire knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid.

De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen:

- Bouw naar behoefte;
- Bouw binnen bestaand stads- en dorpsgebied;
- Bouw georiënteerd op hoogwaardig openbaar vervoer, versterk de langzaam vervoersrelaties;
- Benut het netwerk van stedelijke centra en knooppunten;
- Bouw toekomstbestendig; houd rekening met energietransitie, natuurinclusiviteit, klimaatadaptie en een gezonde leefomgeving;
- Bouw voldoende betaalbare woningen.

Als een gemeente een ruimtelijke ontwikkeling wil realiseren, wordt op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) de 'ladder voor duurzame verstedelijking' doorlopen. Toepassing is ook van provinciaal belang.

Naast de locaties voor mogelijke uitbreiding (locaties op de 3 hectare kaart) zijn er veel kansen voor inbreiding en verdichting in de bestaande kernen. Specifiek zijn er kansen op de volgende drie locaties: 1) in naoorlogse wijken, 2) in de nabijheid hoogwaardig openbaar vervoersknooppunten en 3) functiemenging op locaties met detailhandel, kantoren en bedrijven.

Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied gerealiseerd kunnen worden, kunnen in het landelijk gebied plaatsvinden in aansluiting op bestaand stads- en dorpsgebied of in bebouwingslinten. Het eindoordeel over stedelijke ontwikkelingen groter dan 3 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied ligt bij de provincie. Deze worden door de provincie afgewogen en afhankelijk daarvan opgenomen op de 3 hectare kaart.

Aanleiding

De verstedelijkingsopgave is groot. Tegelijkertijd is ruimte in het dichtbevolkte Zuid-Holland schaars. Binnen de verstedelijking komen meerdere opgaven samen en deze kunnen elkaar versterken. Er zijn keuzes nodig tussen nieuwe stedelijke uitbreidingen en het investeren in bestaande steden en dorpen. Daarbij speelt de wens voor behoud van het landelijk gebied en tegelijkertijd de ontwikkeling van bestaande steden en dorpen en het beter benutten van bestaande infrastructuur en voorzieningen.

Structuurversterking is nodig van het samenhangende stedelijk gebied, waarbij keuzes moeten worden gemaakt voor meer vestigingskwaliteit, nabijheid en diversiteit.

Vraag en aanbod van wonen, werkgelegenheid, bedrijfsruimte en voorzieningen zijn soms niet in overeenstemming met elkaar en onevenredig verdeeld over de regio.

Om de druk op de autowegen te verminderen, is het van belang dat wonen en werken zoveel mogelijk plaatsvindt nabij hoofdwaardig openbaar vervoer (HOV) en juist daar de hoogste dichtheden in de nabijheid van voorzieningen worden gerealiseerd. Meer mensen kunnen dan gebruik maken van het openbaar vervoer. In combinatie met lopen en de fiets, biedt dit optimale keuzevrijheid tussen de modaliteiten Lopen, fietsen, OV en auto. Zo blijft Zuid-Holland ook goed bereikbaar per auto.

Motivering provinciaal belang

De provincie streeft naar een compact, samenhangend, divers en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied. Het gebruik van, en de opgaven binnen, de stedelijke agglomeratie overschrijden de gemeentegrenzen. Ook het Rijk streeft ernaar ontwikkelingen zoveel mogelijk te laten plaatsvinden binnen bestaand stads- en dorpsgebied en heeft daarom de ladder voor duurzame verstedelijking ontwikkeld. De ladder laat ruimte voor de provinciale regierol in de ruimtelijk ordening. De provincie Zuid-Holland deelt het belang van de toepassing van deze ladder. Het is van belang dat alle betrokken gemeenten dezelfde uitgangspunten hanteren, zodat sprake is van een gelijk speelveld en onderlinge concurrentie geen afbreuk doet aan de evenwichtige toedeling van functies aan locaties op (boven)regionale schaal.

Het provinciaal belang is om voldoende woningen en voorzieningen te bieden voor haar inwoners en in het bijzonder om voldoende sociale en betaalbare woningen binnen de regio te hebben en te realiseren. Daarnaast is de kwaliteit van het landschap van regionaal belang. Daarom gaat de provincie hier zorgvuldig mee om.

Toelichting

De provincie streeft naar het beter benutten en de kwaliteitsverbetering van bestaand stads- en dorpsgebied. Dit is in lijn met de maatschappelijke behoefte en draagt bij aan een zorgvuldig gebruik van de ruimte. De provincie zet in daarom in op verdichting, concentratie en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en op een hiërarchie van knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid.

Daartoe worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Bouw naar behoefte;
2. Bouw binnen bestaand stads- en dorpsgebied;
3. Bouw georiënteerd op hoogwaardig openbaar vervoer; versterk de langzaam vervoersrelaties
4. Benut het netwerk van stedelijke centra en knooppunten;
5. Bouw toekomstbestendig; houd rekening met energietransitie, natuurinclusiviteit, klimaatadaptie en een gezonde leefomgeving;
6. Bouw voldoende betaalbare woningen.

Deze uitgangspunten worden hieronder toegelicht.

Bouw naar behoefte

Uitgangspunt van de 'ladder voor duurzame verstedelijking' is dat gebouwd wordt naar behoefte. De provincie streeft ernaar dat aanbod en vraag, zoals in kwantitatieve als in kwalitatieve zin met elkaar in overeenstemming zijn. Regionale afstemming is hierbij nodig. Vanuit een oogpunt van zorgvuldig ruimtegebruik is het ongewenst nieuwe ontwikkelingen toe te laten als sprake is van overaanbod.

De provincie hecht waarde aan de vestigingswens van bewoners en bedrijven. Woningen worden daar gerealiseerd waar de behoefte zich manifesteert. Het uitgangspunt daarbij is dat de juiste woning op de juiste plek (op juiste moment) wordt gerealiseerd. Zie de beleidskeuze voor wonen.

De markten voor kantoren en detailhandel zijn zeer specifiek waarbij sprake is van veranderende omstandigheden. Daarbij kan er op de ene plek sprake zijn van overaanbod en leegstand, terwijl op de andere plek nog ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen. De provincie hanteert daarom specifiek beleid en regels voor deze sectoren. Zie de beleidskeuzes over detailhandel en kantoren.

Voor bedrijven streeft de provincie naar het op lange termijn in evenwicht brengen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën en watergebonden bedrijven. Zie de beleidskeuze over bedrijventerreinen.

Voor de versterking van het vestigingsklimaat is het wenselijk ontwikkelingen voor wonen en werken in samenhang met elkaar te bezien en in samenhang met investeringen in infrastructuur en een aantrekkelijke groenblauwe leefomgeving. Ontwikkelingen dragen bij aan de maatschappelijke opgaven en transities waar de provincie voor staat.

Regionale visies

Met regionale visies voor -in ieder geval- wonen en kantoren stemmen gemeenten in regionaal verband het aanbod af op de vraag. De schaal van deze regionale visies is afgestemd op de markt voor de desbetreffende functie. De regionale visies zijn afgestemd op behoefteonderzoek dat door de provincie is vastgesteld. De provincie is betrokken bij de totstandkoming van deze visies en committeert zich aan de afspraken in de door haar aanvaarde regionale visies. Het is gewenst de regionale visie actueel te houden.

De onderbouwing volgens de 'ladder voor duurzame verstedelijking' vormt een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van regionale visies. Als het plan qua regionale behoefteaming past in een actuele regionale visie die de instemming heeft van GS, kan daarnaar worden verwezen bij de beschrijving van de behoefte als bedoeld in de 'ladder voor duurzame verstedelijking'. Gedeputeerde Staten kunnen bij de aanvaarding van een regionale visie aangeven in hoeverre de 'ladder voor duurzame verstedelijking' op regionaal niveau volgens de provincie geheel of gedeeltelijk is doorlopen.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verwerken in hun omgevingsplannen van de regionale visie wonen, kantoren, en –indien van toepassing – detailhandel en bedrijventerreinen. De provincie gaat er vooralsnog vanuit dat de samenwerkende gemeenten zelf hun verantwoordelijk nemen en zo nodig bestaande plancapaciteit voor stedelijke ontwikkelingen die niet (langer) in overeenstemming zijn met een regionale visie, zullen schrappen. Mocht het provinciaal belang dat noodzakelijk maken, dan kan de provincie hiertoe ook haar instrumentarium inzetten.

Bouw binnen bestaand stads- en dorpsgebied

Met kwalitatieve verdichting van het stedelijk gebied wordt de agglomeratiekracht en de diversiteit van de gevraagde vestigingsmilieus versterkt. Bouwen binnen bestaand bebouwd gebied speelt in op de behoefte aan binnenstedelijk wonen en werken en benut bestaande infrastructuur en voorzieningen. Het draagt bij aan efficiënt ruimtebeslag en innovatie in woon-en werkmilieus en in de bouw. Door binnenstedelijk te bouwen kan het open landschap behouden blijven. Behoud en ontwikkelen van het groenblauwe netwerk in, om en tussen de steden draagt bij aan biodiversiteit, een aantrekkelijke leefomgeving, een attractief woonmilieu en een gezonde en klimaatadaptieve omgeving.

De provincie hanteert de 'ladder voor duurzame verstedelijking' om bouwen binnen bestaand stads- en dorpsgebied te bevorderen. De 'ladder voor duurzame verstedelijking' is opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Toepassing is ook van provinciaal belang, daarom is in de Omgevingsverordening een verwijzing opgenomen naar de Rijksladder. Uitgangspunt van de

ladder is dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling voorziet in een behoefte en in beginsel in bestaand stedelijk gebied wordt gerealiseerd. Doel van de ladder is zorgvuldig gebruik van de ruimte.

De provincie wil dat de ladder voor duurzame verstedelijking op (sub)regionaal niveau wordt toegepast en dat samenwerkende gemeenten een gezamenlijk beeld ontwikkelen van de ontwikkelmogelijkheden binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

Bouwlocaties buiten bestaand stads-en dorpsgebied: 3 ha kaart

Niet alle vraag naar wonen en werken kan en hoeft te worden opgevangen binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD). Een deel van die vraag past qua kwaliteit niet daarbinnen. Daarnaast kunnen er kwantitatieve beperkingen zijn. Een randvoorwaarde bij beter benutten is namelijk dat de leefkwaliteit in de bebouwde ruimte behouden blijft en waar mogelijk wordt versterkt. Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied gerealiseerd kunnen worden, kunnen in het landelijk gebied plaatsvinden in aansluiting op bestaand stads- en dorpsgebied of in bebouwingslinten. Nieuwe verstedelijking moet passen in regionale visies en de richtpunten ruimtelijke kwaliteit van de Omgevingsvisie en andere in het omgevingsbeleid aangegeven ruimtelijke kaders. Tevens moet nieuwe verstedelijking passen binnen wettelijke voorschriften.

Gedeputeerde Staten zien toe op een adequate toepassing van de 'ladder voor duurzame verstedelijking' in het kader van de beoordeling van omgevingsplannen. Stedelijke ontwikkelingen groter dan 3 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied, worden door de provincie afgewogen vóórdat de gemeente de procedure tot wijziging van het Omgevingsplan start. De provincie stelt voor stedelijke ontwikkelingen groter dan 3 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied daarom de eis dat deze zijn opgenomen in het Omgevingsprogramma op de kaart 'woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en andere stedelijke ontwikkelingen' (ook wel genoemd: '3 ha kaart'). Daarmee ligt het eindoordeel over omvangrijke verstedelijking buiten bestaand stads- en dorpsgebied bij de provincie.

Als een locatie is opgenomen op de '3 hectare kaart' betekent dit dat de provincie op hoofdlijnen geen ruimtelijk bezwaar heeft tegen de betreffende ontwikkeling. Dit neemt niet weg dat de gemeente bij de verdere detaillering van de betreffende ontwikkeling (in het kader van het omgevingsplan) nog wel rekening moet houden met specifieke onderdelen van het provinciaal beleid, bijvoorbeeld het beleid voor ruimtelijke kwaliteit.

De 3 ha kaart is opgenomen in de Omgevingsverordening. De 3 ha kaart wordt door Gedeputeerde Staten uitgewerkt in het Omgevingsprogramma, door middel van een aantal tabellen met gegevens per locatie over de omvang en waarbij aanwijzingen kunnen worden gegeven over bijvoorbeeld het aantal woningen en de bebouingsdichtheid.

Uitgangspunt voor het opnemen van een locatie op de '3 ha kaart' is dat het gaat om een reële ontwikkeling. Binnen een periode van ten hoogste 10 jaar moet er voldoende behoefte bestaan voor ontwikkeling van de locatie. Na een periode van 5 jaar is een tussentijdse evaluatie wenselijk. Als er op dat moment geen zicht is op realisering moet worden bezien of de locatie nog wel nodig is, zodat er eventueel ruimte ontstaat voor een andere locatie.

De regionale visies voor wonen en bedrijventerreinen vormen belangrijke input voor de '3 ha kaart'. Het is daarom wenselijk om al voordat een nieuwe buitenstedelijke locatie wordt

opgenomen in de regionale visie in overleg te treden met de provincie over de ruimtelijke aanvaardbaarheid van die locatie.

Bij het ontwikkelen van een locatie die op de 3 ha kaart staat, zijn het beleid en de regels voor optimalisatie van woningbouwplannen van toepassing. Op gebiedsniveau dienen nieuwbouwplannen van 3 hectare en groter een dichtheid te hebben van (gemiddeld) minimaal 45 woningen per hectare. Daarnaast moeten woningbouwplannen voldoen aan het minimale percentage sociale woningbouw en moet de keuze uit de verschillende woningtypen en functiemenging gemotiveerd worden.

Bouw georiënteerd op hoogwaardig openbaar vervoer; versterk de langzaam vervoersrelaties

Een goede bereikbaarheid is voor Zuid-Holland van groot belang. Dat mensen zich gemakkelijk en comfortabel kunnen verplaatsen tussen gebieden en dat werk en voorzieningen goed bereikbaar zijn, is niet alleen belangrijk voor de leefbaarheid en individuele ontwikkeling maar ook voor het vestigingsklimaat en de concurrentiepositie van de regio. De voorkeur gaat uit naar nieuwe woningbouw nabij hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en nabij voorzieningen en werkgelegenheid. In combinatie met fietsen en lopen maakt dit compactere en gezonde verstedelijking mogelijk. Het is wenselijk de langzaam vervoersrelaties te versterken, zodat een optimale keuze mogelijk is tussen de verschillende vervoersmodaliteiten.

Binnen het bestaand stads- en dorpsgebied liggen er veel kansen voor herstructurering en transformatie. Voor de provincie ligt de hoogste prioriteit bij herstructurering en transformatie van locaties die binnen de invloedssfeer van hoogwaardig openbaar vervoer liggen. Daarnaast zijn er in de provincie veel kansen voor inbreiding in naoorlogse wijken.

Als een nieuwe stedelijke ontwikkeling niet mogelijk is binnen de invloedssfeer van hoogwaardig openbaar vervoer, dan is een goede bereikbaarheid per fiets en auto nodig.

Benut het netwerk van stedelijke centra en knooppunten

Binnen de stedelijke agglomeratie stuurt de provincie op sterke en complementaire centra en ontwikkelingslocaties bij knooppunten. Nieuwe investeringen in gebiedsontwikkeling, mobiliteit en infrastructuur worden zo veel mogelijk geconcentreerd. Daarvoor komen locaties in aanmerking binnen de stedelijke agglomeratie, waar het infrastructuurnetwerk nog onbenutte capaciteit heeft en waar door de stedelijke en economische dynamiek kansen liggen voor de versterking van de agglomeratiekracht en complementariteit in de regio.

Andere ontwikkelingslocaties kunnen in aanmerking komen, als ze zijn goed ontsloten per hoogwaardig openbaar vervoer en goed te bereiken zijn per fiets en over de weg.

Nieuwe bovenregionale voorzieningen (zoals bovenregionale ziekenhuizen, opleidingscentra en culturele voorzieningen) wil de provincie concentreren op locaties die verschillende voordelen combineren: de te bereiken schaalvoordelen, de bijdrage aan de stedelijke economie en dynamiek van de gebieden en het benutten van de capaciteit op het mobiliteitsnetwerk.

Levendige en dynamisch centra zijn belangrijk voor de agglomeratiekracht en het vestigingsklimaat. Het is daarom belangrijk dat centrumfuncties, zoals bioscopen, theaters, musea, detailhandel en horeca, in de centra wordt geaccommodeerd en niet in de periferie. De aard en omvang van deze voorzieningen moet aansluiten bij de aard en omvang van de locatie. Een megabioscoop hoort dus bijvoorbeeld niet thuis in een wijk- of stadsdeelcentrum.

Bouw toekomstbestendig; houd rekening met energietransitie, natuurinclusiviteit, klimaatadaptie en een gezonde leefomgeving

Bij de planvorming spelen vraagstukken rondom energie, duurzaamheid, bodemdaling, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving een steeds belangrijker rol. Dit vindt zijn weerslag in locatiekeuzes, bij uitvoering van diverse bouwprogramma's en bij keuzes ten aanzien van de levensduur en functionaliteit van gebouwen. De provincie heeft de ambitie om gebouwen incl. alle woningen in Zuid-Holland in 2035 CO² neutraal en vóór 2050 klimaatrobuust ingericht en ingepast te laten zijn aansluitend bij de groenblauwe structuur van Zuid-Holland. Daarnaast vraagt provincie om bij de locatiekeuzes voor en het ontwikkelen van nieuwe bouwplannen, rekening te houden met de (nabije) groenblauwe structuur voor natuurinclusiviteit, gezondheid en recreatie, als ook de bodemdalingsgevoeligheid van een gebied expliciet mee te nemen vanwege het toekomstig beheer van gebouwen alsmede de woon- en werkomgeving. De potentieel hoge aanleg- en beheerskosten zijn voor ons extra reden om terughoudend te zijn ten aanzien van het toevoegen van nieuwe bouwlocaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied in bodemdalingsgevoelige gebieden. De provincie wil hierbij samen met de regio's tot maatwerk komen in de regionale visies, op gebied van werklocaties en wonen.

Bouw voldoende betaalbare woningen

De provincie wil zorgdragen voor voldoende betaalbare woningen voor middeninkomens. Middeninkomens op de woningmarkt behoeven als doelgroep extra aandacht. Deze doelgroep verdient te veel voor de sociale huursector en is aangewezen op de geliberaliseerde huursector en betaalbare koopvoorraad. Betaalbare woningbouw heeft te maken met de betaalmogelijkheden van het huishouden. De provincie hanteert een definitie van middeninkomens die ligt tussen de toewijzingsnorm voor corporaties in de sociale huursector en anderhalf keer modaal. De motivering van het bestemmingsplan gaat in op het percentage betaalbare woningen. Dit vindt zijn grondslag in de geldende door GS aanvaarde regionale woonvisie.

Beleidsuitwerking

Omgevingsverordening:

- Paragraaf 7.3.7 over de ladder voor duurzame verstedelijking

Omgevingsprogramma:

- Uitwerking 3 ha kaart + bijbehorende tabellen
- Beleidsmaatregelen over transformeren, herstructureren en verdichten

A4 Optimalisatie woningbouwplannen

De provincie streeft naar optimalisatie van woningbouwplannen, met het oog op het versnellen van woningbouw, zuinig en efficiënt ruimtegebruik en duurzame mobiliteit. De provincie zet daarom in op hogere dichtheden, meer en betaalbare woningen en concentratie van woningbouw nabij HOV. De provincie stimuleert waar mogelijk lopen, fietsen OV en deelmobiliteit daar waar dit autoritten kan vervangen. Een goed woon- en leefklimaat is daarbij belangrijk.

Om dit te bereiken stelt de provincie eisen aan de minimale woningdichtheid op nieuwe bouwlocaties. Tevens vraagt de provincie aandacht voor het bouwen van gevarieerde woningtypen. De provincie stelt beperkingen aan het aantal parkeerplaatsen voor stationsomgevingen en voor sociale woningen. Woningbouwplannen zijn makkelijker te realiseren, als de gemeente uitgaat van werkelijk autobezit en werkelijke lokale data over autogebruik (in plaats van de landelijke generieke CROW-parkeerrichtlijnen).

Conclusie:

In de Omgevingsvisie wordt de nieuwe beleidskeuze optimalisatie woningbouwplannen opgenomen. In de verordening worden nieuwe regels opgenomen over de dichtheid en verscheidenheid van woningbouw, parkeernormen voor sociale woningen en parkeernormen voor stationsomgevingen.

De tekst van de beleidskeuze is hieronder volledig opgenomen.

Beleidskeuze 'Optimalisatie woningbouwplannen'

De provincie streeft naar optimalisatie van woningbouwplannen, met het oog op het versnellen van woningbouw, zuinig en efficiënt ruimtegebruik en duurzame mobiliteit. De provincie zet daarom in op hogere dichtheden, meer en betaalbare woningen en concentratie van woningbouw nabij HOV. De provincie stimuleert waar mogelijk lopen, fietsen OV en deelmobiliteit daar waar dit autoritten kan vervangen. Een goed woon- en leefklimaat is daarbij belangrijk.

Om dit te bereiken stelt de provincie eisen aan de minimale woningdichtheid op nieuwe bouwlocaties. Tevens vraagt de provincie aandacht voor het bouwen van gevarieerde woningtypen. De provincie stelt beperkingen aan het aantal parkeerplaatsen voor stationsomgevingen en voor sociale woningen. Woningbouwplannen zijn makkelijker te realiseren, als de gemeente uitgaat van werkelijk autobezit en werkelijke lokale data over autogebruik (in plaats van de landelijke generieke CROW-parkeerrichtlijnen).

Aanleiding

Woningbouwplannen kunnen in veel gevallen optimaler worden ingericht. Betaalbaarheid en haalbaarheid van woningbouw staan onder druk, waardoor bouwplannen niet van de grond komen. De te hoge parkeernormen en het aantal parkeerplekken dat verplicht moet worden gerealiseerd per te bouwen woning zijn daarop van invloed. Het is van belang deze zo goed mogelijk in balans te brengen met het lokale mobiliteitsgedrag, zodat woningen niet onnodig duurder worden en parkeergarages renderen en niet leegstaan.

Grote woningbouwlocaties kennen een relatief lage woningdichtheid. Hierdoor worden te weinig woningen gebouwd, te veel schaarse ruimte gebruikt, het openbaar vervoer onvoldoende benut en de druk op het wegennet vergroot.

Er is behoefte aan meer en betaalbare woningen. Het bouwen van de juiste woning op de juiste plek kan de exploitatie van het openbaar vervoer ondersteunen en de druk op het wegennet verminderen. Evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling en woningbouw kunnen op deze wijze OV-exploitatie ondersteunen.

Motivering provinciaal belang

De provincie wil dat er zo veel mogelijk binnen bestaand stads- en dorpsgebied wordt gebouwd en ook in het sociale en betaalbare segment. Gelet op het belang van het versnellen van woningbouw en zuinig en efficiënt ruimtegebruik, is er een rol weggelegd voor de provincie om richtlijnen voor dichtheden en parkeernormen vast te leggen voor bepaalde gebieden en type woningen.

Toelichting

Woningbouwlocaties kunnen optimaler en toekomstgerichter worden ingericht. Er wordt nu vooral gebouwd voor grotere huishoudens met twee auto's, terwijl de groei vooral zit in een- en tweepersoonshuishoudens. Die huishoudens hebben vaak maar één auto. Er zijn veel alternatieven voorhanden voor de tweede auto, zoals de elektrische fiets en de deelauto. In gebiedsontwikkelingen kan hiermee rekening worden gehouden, door plannen minder auto-georiënteerd in te richten. Hoge dichtheden, gevarieerde woningtypen, passende parkeernormen en functiemenging spelen hierbij een rol. De woon-werkafstanden worden hierdoor verkleind.

Als lagere parkeernormen worden gehanteerd kan ook in de toekomstige situatie parkeerdruk worden voorkomen met parkeerregulering, goede voorlichting van de nieuwe bewoners en een beperking van het aantal parkeervergunningen per woning (met notarieel vastgelegd kettingsbeding). Hiermee kunnen ongewenste situaties worden voorkomen en is zowel nu als in de toekomst sprake van een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling.

Dichtheid woningbouwlocaties

Nieuwe uitleglocaties voor woningbouw hebben gemiddeld een woningdichtheid van 30 woningen per hectare. Een hogere dichtheid is nodig om de schaarse ruimte en de mobiliteitsvoorzieningen beter te benutten.

Het zorgdragen voor een goed woon- en leefklimaat is blijft onverminderd van toepassing. Ook bij een hoge woningdichtheid zal dus gezorgd moeten worden voor een aantrekkelijk woon- en leefomgeving, onder meer met voldoende groenvoorzieningen in de woonomgeving.

De provincie wil dat bestemmingsplannen voor woningbouw een zo hoog mogelijke woningdichtheid mogelijk maken, passend bij een goed woon- en leefklimaat. De provincie hanteert daarbij een bandbreedte van 30-45 woningen per hectare voor de bruto dichtheid van woningbouwlocaties. Voor nieuwe plannen wordt gestreefd naar een dichtheid van 45 woningen of meer per hectare. Voor woningbouwplannen waar de planvorming al in gang is gezet of waarbij bestuurlijke afspraken zijn gemaakt over het woningbouwprogramma of waarvoor in het provinciaal Omgevingsbeleid een specifiek (maximaal) aantal woningen is opgenomen, kan een lagere dichtheid worden gehanteerd met een ondergrens van ongeveer 30 woningen per hectare. Een lagere dichtheid dan 30 woningen per hectare kan aan de orde zijn bij de ontwikkeling van de in het provinciaal Omgevingsbeleid genoemde toplocaties wonen.

Het is niet de bedoeling dat een hoge dichtheid ten koste gaat van ruimtelijke inpassing. Het zorgdragen voor goede ruimtelijke kwaliteit en een goede overgang naar het buitengebied is belangrijk. Vandaar dat ook de groene randen en andere vormen van ruimtelijke inpassing, niet meetellen bij de berekening van de dichtheid.

Voor de grote woningbouwlocaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied die op de 3 hectare kaart staan, zijn regels over woningdichtheid en diversiteit van woningtypen vastgelegd in de Omgevingsverordening.

Gevarieerde woningen

Op veel woningbouwlocaties worden vooral eengezinswoningen en appartementen gebouwd. Dit draagt bij aan inefficiënt ruimtegebruik en sluit onvoldoende aan bij de huidige en toekomstige vraag naar woningen als gevolg van de veranderende samenstelling van huishoudens. De provincie vraagt daarom aandacht voor het bouwen van andere typen woningen, zoals dubbele

bovenhuizen, beneden-bovenwoningen, hofjeswoningen, rug-aan-rug woningen en souterrainwoningen.

Parkeernorm stationsomgevingen

Overheden geven jaarlijks miljarden uit aan de exploitatie van het openbaar vervoer, de versterking van het netwerk en het beheer van de infrastructuur. Juist in omgevingen waar het gebruik van het openbaar vervoer de meeste potentie heeft, bij de opstappunten, is het wenselijk de ruimtelijke ontwikkeling daarop te oriënteren. In de praktijk kan de investering in het openbaar vervoer nog beter ondersteund worden door de ruimtelijke ontwikkeling. Hoge parkeernormen zorgen voor lagere dichtheden, verminderen de haalbaarheid en betaalbaarheid van ontwikkelingen en stimuleren het autogebruik.

Voor woningbouw in stationsomgevingen, hanteert de provincie een maximale parkeernorm van 0,7 per woning (inclusief bezoekers). Deze norm sluit aan bij het werkelijk autobezit in deze gebieden. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Parkeernorm sociale huur

Parkeernormen voor sociale huur zijn in veel gevallen structureel te hoog vergeleken bij het werkelijk autobezit van de huurders. Het gemiddelde autobezit ligt rond de 0,5 per woning. De gehanteerde parkeernorm ligt vooral in kleinere gemeenten meestal rond de 1. Een hoge parkeernorm voor sociale huur belemmert de haalbaarheid en betaalbaarheid van sociale huurprojecten en leidt vaak tot structurele leegstand in parkeergarages onder sociale huurcomplexen.

Voor sociale huurwoningen hanteert de provincie een parkeernorm van 0.7 per woning. Dit is iets ruimer ten opzichte van het werkelijk gemiddelde autobezit, waardoor er ruimte blijft voor lokaal maatwerk. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Lokale autobezit data als richtlijn

De provincie adviseert gemeenten die alleen CROW gebruiken als basis voor hun parkeerbeleid of bij onderbouwing van de parkeernorm en dat niet baseren op eigen onderzoek en data, voortaan gebruik te maken van werkelijke cijfers die beschikbaar zijn op de site van de provincie.

https://public.tableau.com/profile/staatvanzuidholland#!/vizhome/Ruimte_autobezit_per_gemeente_publiek_nw/Dashboard1?publish=yes

Beleidsuitwerking

Omgevingsverordening:

- Artikel over maximale parkeernorm bij sociale huurwoningen.
- Artikel over maximale parkeernorm voor stationsomgevingen
- Artikel over dichtheid en verscheidenheid woningbouw

A5 Sociaal en betaalbaar wonen

In Zuid-Holland moet iedereen zich thuis kunnen voelen in sterke steden en dorpen. De provincie vindt daarom passende huisvesting voor alle doelgroepen van provinciaal belang en in het bijzonder voor de

doelgroep van woningcorporaties. Dit betekent zowel dat er voldoende voorraad sociale huurwoningen in verhouding tot de omvang van de doelgroep moet zijn, als dat er voldoende aanbod sociale huurwoningen in verhouding tot de omvang van de actief woningzoekende doelgroep moet zijn. Onder passend verstaat de provincie ook dat op lokaal niveau wordt bijgedragen aan een evenwichtig gespreide sociale huurvoorraad. De provincie wil hierop meer regie voeren met als doel de voorraad voor de doelgroep op peil te brengen en te houden. Daarom wordt in de verordening een nieuwe regel toegevoegd.

Tevens vindt de provincie het van belang dat er voldoende passende woningen beschikbaar zijn voor de doelgroep middeninkomens die niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning. Het provinciaal omgevingsbeleid wordt hierop aangevuld met definities van de doelgroep en de bijbehorende woningcategorieën.

Conclusie:

De aanpassing van het beleid voor sociaal en betaalbaar wonen leidt tot aanvulling van het beleid in de Omgevingsvisie en het opnemen van een nieuwe regel in de Omgevingsverordening.

Op dit moment wordt in de lopende actualisering 2020 (ontwerp juni 2020) in de omgevingsvisie een nieuw uitgangspunt voor provinciaal beleid opgenomen. Er wordt een nieuw kopje toegevoegd aan 6.1.1 Wonen onder 'toelichting' na het kopje 'Huisvesting voor doelgroepen van de sociale huursector' en voor het kopje 'Flexwonen' (pagina 80):

Betaalbare woningbouw

De provincie wil zorgdragen voor voldoende betaalbare woningen voor middeninkomens. Middeninkomens op de woningmarkt behoeven als doelgroep extra aandacht. Deze doelgroep verdient te veel voor de sociale huursector en is aangewezen op de geliberaliseerde huursector en betaalbare koopvoorraad. Betaalbare woningbouw heeft te maken met de betaalmogelijkheden van het huishouden. De provincie hanteert een definitie van middeninkomens die ligt tussen de toewijzingsnorm voor corporaties in de sociale huursector en anderhalf keer modaal.

Bij de bovengrens voor betaalbare huur wordt uitgegaan van een minimale inkomensvereiste van vier keer de huur. Dit is een gangbare norm voor verhuurders. Op basis van anderhalf keer modaal kan de maximale huurprijs worden berekend.

De bovengrens voor betaalbare koop betreft dat wat maximaal kan worden geleend met anderhalf keer modaal inkomen gebaseerd op de NIBUD-financieringslastennormen .

In overleg met de regio's hanteert de provincie bij de beoordeling van de regionale woningbouwprogramma's de grenzen uit de regionale woonvisie die gelden op het moment dat deze beleidsregel van kracht wordt. Bij de vaststelling van een nieuwe regionale woonvisie gaat de provincie ervan uit dat de regio's de provinciale grenzen volgen.

A6 Ruimtelijke kwaliteit

Vernieuwing Omgevingsbeleid

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid bestaat tien jaar en is ontwikkeld in een periode van economische recessie. In het kader van de beleidscyclus heeft er in de eerste helft van 2020 een evaluatie van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid plaatsgevonden op doelstellingen en werkwijze. Bij die evaluatie zijn zowel intern als extern

betrokkenen geënquêteerd of geïnterviewd. Ook is gekeken naar jurisprudentie. Zomer 2020 is de evaluatie opgeleverd. Bij een redactionele kwaliteitslag van het Omgevingsbeleid halverwege 2020, die als doel had de leesbaarheid en actualiteit vanuit het coalitieakkoord te versterken, waren nog niet alle resultaten van de evaluatie bekend en waren deze nog niet omgevormd naar ambitie en beleid. De teksten die tot 1 februari 2021 ter inzage lagen, zijn gebruikt als basis voor het aanpassen van het beleid.

Verbeterpunten uit de evaluatie van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid

Op hoofdlijnen kunnen we stellen dat het ruimtelijk kwaliteitsbeleid van de provincie gewaardeerd wordt en dat er geen aanleiding is om de systematiek van het beleid aan te passen, behoudens de digitale raadpleegbaarheid en vindbaarheid. Ook intern onderzoek naar jurisprudentie geeft vooralsnog geen aanleiding om aan te nemen dat de regeling (beleid en normen) juridische onvolkomenheden bevat. Een van de aanbevelingen uit de evaluatie is ook om het ruimtelijk kwaliteitsbeleid gebruiksvriendelijker en toekomstgerichter te maken. Verder kwam in de evaluatie naar voren dat stedelijke ontwikkelingen in open landschap vaak als ongewenst worden beschouwd, maar dat er geen beleid is om dergelijke kleine ontwikkelingen tegen te houden.

Gebruiksvriendelijkheid en vindbaarheid

Een van de belangrijkste aandachtspunten die naar boven komt, is de vindbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van het beleid. Verder wordt het ruimtelijk kwaliteitsbeleid ook als complex en ingewikkeld ervaren door mensen die er niet regelmatig mee werken. Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is omvangrijk en maakt nog geen integraal onderdeel uit van het Omgevingsbeleid. Er wordt nu bijvoorbeeld nog gewerkt met een bijlage (hoofdstuk 8) in de Omgevingsvisie en de gebiedsprofielen hebben de status van een handreiking (en zijn niet rechtstreeks gekoppeld aan (en dus niet vindbaar in) het Omgevingsbeleid).

Toekomstgerichtheid

Een van de aanbevelingen uit de evaluatie is om het ruimtelijk kwaliteitsbeleid toekomstgerichter te maken. Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid beschrijft nu vooral hoe het landschap er uit ziet en hoe ontwikkelingen met behoud van kwaliteit ingepast kunnen worden, maar geeft nog geen richting aan de toekomst. Dat geldt met name voor de grotere transformaties van gebieden. Ook nieuwe opgaven zoals klimaatadaptatie, de energietransitie, de transitie in de landbouw en het versterken van de biodiversiteit vragen om een meer toekomstgericht beleid voor ruimtelijke kwaliteit. In deze ronde van aanpassingen richten we ons op het gebruikersvriendelijk maken.

Het beschermen van het landelijk gebied tegen verstedelijking.

In de evaluatie is naar voren gekomen dat we met het instrumentarium dat we nu hebben het buitengebied niet voldoende kunnen beschermen tegen ongewenste stedelijke ontwikkelingen kleiner dan 3 ha en ontwikkelingen die buiten de ladder voor duurzame verstedelijking vallen. Groene gebieden zijn schaars en waardevol. Daarom is een zorgvuldig afwegingskader gewenst naast het huidige beschermingsregime vanuit het ruimtelijk kwaliteitsbeleid. In het voorstel krijgen alle landelijke gebieden een basisbescherming, waarin helder wordt aangegeven welke ontwikkelingen zijn toegestaan en onder welke voorwaarden. Daarbij nemen we een motiveringsplicht op in de omgevingsverordening waarmee initiatiefnemers moeten motiveren dat de voorgestelde ontwikkeling op de juiste plek komt.

Stedelijk gebied in het ruimtelijk kwaliteitsbeleid

Het huidige ruimtelijk kwaliteitsbeleid richt zich vooral op het landelijk gebied. De verbinding tussen stad en land is echter een aandachtspunt dat we bijvoorbeeld middels Landschapspark Zuidvleugel versterken, maar dat ook middels een sterker samenhangend ruimtelijk kwaliteitsbeleid een impuls kan krijgen. Meerdere andere beleidskeuzes richten zich al wel op de (boven-) regionale ontwikkelingen en opgaves in

stedelijk gebied en nadrukkelijk benoemen dat er aandacht moet zijn is dat voor de ruimtelijke kwaliteit bij deze ontwikkelingen op dit moment nog niet het geval. Met de verdichtingsopgave en de verstedelijkingsstrategie die de provincie heeft, is het van belang dat die verstedelijking integraal plaats vindt, vanuit het uitgangspunt dat de ruimtelijke kwaliteit wordt versterkt. Hiermee worden ook andere belangen en doelen gerealiseerd, zoals het aantrekkelijk maken en houden van de (gezonde, groene) leefomgeving, het bereikbaar houden van de provincie, het aanbieden van een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor banen op alle niveaus, het versnellen van de energievernieuwing en het versterken van de relatie tussen stad en land. Binnen de verstedelijking komen meerdere opgaven samen en deze kunnen elkaar versterken. Het gaat hierbij juist om het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Dat maakt de opgave voor de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied alleen maar groter en spannender en van provinciaal belang.

De hoofdstukken 5 en 8 van de Omgevingsvisie

Hoofdstuk 5 wordt meer gericht op de samenhang tussen ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit. Ze hebben sterk met elkaar te maken, terwijl het wel twee verschillende begrippen zijn met een eigen grondslag, doel en opgaven. In dit hoofdstuk wordt van beiden de provinciale belangen en rollen benoemd. Daarnaast de introductie van een nieuw beleidsdoel: juiste ontwikkeling op de juiste plek in samenhang met beschermen van het open landschap.

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is omgevormd naar landschapsgericht beleid. Hoofdstuk 8 in de Omgevingsvisie wordt geïntegreerd in het Omgevingsbeleid en krijgt een plek in met name de beleidskeuze landschap. Hiermee vergroten we al de vindbaarheid en gebruiksvriendelijkheid. Het betekent dat snel duidelijk is in welk landschap welke richtpunten daarbij gelden. We werken met de aanpassingen die we nu doen toe naar gebiedsgericht beleid. De basis hiervoor zijn de gebiedsprofielen en de gebiedsgerichte richtpunten in het huidige beleid. We zetten met de huidige aanpassingen een eerste stap door het onderbrengen van het grootste deel van de richtpunten bij de beleidskeuze landschap. We geven in hoofdstuk 5 een voorstel voor een indeling in deelgebieden die in een volgende ronde een gebiedsgerichte uitwerking kunnen krijgen. Met deze opzet wordt in het vervolg toegewerkt naar een aanklikbare kaart met deelgebieden waarin alle relevante informatie is opgenomen voor de gebruiker.

Beleidskeuzes

De beleidskeuze landschap wordt meer gericht op het versterken en benutten van de (verschillen tussen de) vier groepen landschappen: kustlandschap, veen(weide) landschap, deltarivierenlandschap en stedelijk landschap. De vier groepen landschappen worden beschreven en getekend op kaart waarbinnen meerdere landschapstypen worden uitgelegd met de bijbehorende opgaven en richtpunten erin opgenomen. De gebiedsprofielen die de status hebben van een handreiking krijgen een verwijzing vanuit de beleidskeuze landschap. Daarin wordt benoemd dat de gebiedsprofielen worden betrokken bij de beoordeling van plannen.

De richtpunten zijn ingedeeld naar de sturende driedeling: in acht nemen, rekening houden met en betrekken bij. Hiermee kunnen we vooral sturen op hoe een ontwikkeling een plek krijgt (en dus niet op of en waar een ontwikkeling een plek krijgt). De richtpunten zijn waar nodig aangescherpt zodat ze beter bruikbaar zijn of zijn komen te vervallen. Hierbij is extra aandacht voor stads- en dorpsranden, linten, energie en dijken en (stedelijke) ontwikkelingen in het landelijk gebied. De meeste richtpunten zijn verplaatst van hoofdstuk 8 naar de betreffende landschapstypen in de beleidskeuze landschap. Overige richtpunten zijn verplaatst naar het betreffende thema van andere beleidskeuzes. Richtpunten die passen bij een bestaand artikel in de verordening brengen we daar onder.

We nemen het stedelijk landschap nader op in het beleid door het onderdeel te maken van de beleidskeuze landschap. Daarbij richten we ons op het provinciaal belang in stedelijk landschap. Hierin nemen we ook het landschapspark Zuidvleugel mee. Dit is op hoofdlijnen reeds gebeurd in de lopende herziening, maar wordt uitgebreid en meer gespecificeerd. Hiervoor is in het bijzonder afgestemd met de beleidskeuzes ruimtelijke kwaliteit, verstedelijking en groenblauwe structuur.

Verordening

De kaart en tekst met twee beschermingscategorieën in de verordening zijn aangevuld met een extra laag die een basisbescherming geeft voor het open landschap buiten BSD, glas en andere stedelijke gebieden. Indirect geldt dat nu al omdat er beschermende richtpunten zijn voor de landschappen (dus ook voor de gebieden die geen beschermingscategorie hebben), maar op deze manier geven we duidelijker aan welke waarden we willen beschermen en wordt voorkomen dat snelle lezers denken dat er geen bescherming is op die gebieden omdat ze 'wit' op de kaart zijn. Deze laag krijg beschermingscategorie 3. Voor deze beschermingscategorie nemen we een motiveringsplicht op in de verordening voor (stedelijke) ontwikkelingen, waarin gemotiveerd moet worden of dit de juiste ontwikkeling op de juiste plek is.

De kaart met beschermingscategorieën is verder aangepast: de grenzen voor de legenda-eenheden groene buffers en recreatiegebieden zijn aangepast en elke legenda-eenheid krijgt een artikel in de verordening waarin wordt aangegeven wat de kwaliteiten en waarden zijn en waarom (en waartegen) de gebieden beschermd worden. De stranden zijn toegevoegd als recreatiegebied.

Kaarten

De herijking van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid leidt tot aanpassing van de kaarten. Deze aanpassingen zijn hieronder beschreven.

Recreatiegebieden

De complete verzameling recreatiegebieden is geactualiseerd. Alleen de gebieden die ingericht zijn ten behoeve van recreatie en openbaar toegankelijk of waarvoor dit het beleidsdoel is, blijven aangeduid als recreatiegebied. Op die gebieden is het beschermingsbeleid van toepassing en geldt bij transformatie naar een andere functie een compensatieplicht (beschermingscategorie 2).

Daarmee vervallen gebieden die ooit beoogd waren als recreatiegebied maar die niet daadwerkelijk zijn gerealiseerd, de niet als recreatiegebied ingerichte terreinen en losliggende niet-openbaar toegankelijke terreinen.

Juist toegevoegd als recreatiegebied zijn de stranden; zowel de drukke stranden als de zogenaamde stille stranden. Die laatste staan tevens als NatuurNetwerk Nederland aangeduid.

Groene buffer

De begrenzing van Groene Buffers dateert uit 2013; de volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- De overgang van Groene buffer naar steden en dorpen is gelegd op Bestaand stads- en dorpsgebied 2018. Alle inliggende dorpen en stedelijk gebied zijn eruit geknipt.
- Inliggende glastuinbouwgebieden zijn geëxclaveerd
- Buitendijks (natuur)landschap is niet meer aangeduid als groene buffer (IJsselmonde)

Tussen en rondom grotere aaneengesloten gebieden zijn extra gebieden aangeduid als groene buffer als bescherming tegen (grootschalige) verstedelijking. Zowel de bestaande groene buffers als de voorgestelde uitbreidingen zijn waardevol als stedelijk uitloopgebied en als groene longen tussen en rondom de steden. Ze zijn deels ingericht als recreatiegebied, deels als Natuurnetwerk Nederland maar vaak ook in gebruik als landbouwgrond. Het gaat om de volgende toevoegingen:

- Eiland van Dordrecht; de nog open gebieden ten zuidoosten van Dordrecht
- IJsselmonde; de open gebieden rondom Rhoon en Poortugaal in het westen en rondom Ridderkerk in het oosten
- Pijnacker-Nootdorp; grotendeels als recreatiegebied ingericht gebied (Groenblauwe Slinger en Bieslandse Bos) tussen de huidige groene buffers Midden-Delfland en Wijk en Wouden
- Hitland; open gebied aan de oostzijde van de Rotterdamse agglomeratie
- Rottemeren en Rottewig; druk gebruikt recreatiegebied ten noorden van Rotterdam en het laatst resterende open (agrarisch) gebied tussen Rotterdam en Bergschenhoek. Vormt de verbinding tussen Midden-Delfland en het Bentwoud.
- Zuidplaspolder: open (restveen)gebied tussen Nieuwerkerk en Gouda en open gebied aan de westrand van Gouda-Waddinxveen als omlijsting van stedelijke ontwikkelingen in het centrale deel van de Zuidplaspolder
- Warmond; open (bollenteelt) gebied tussen Sassenheim en de Kagerplassen
- Spijkenisse; deels open en deels als recreatiegebied ingericht gebied op de grens van de Rotterdamse agglomeratie

Landschappen

Stedelijk landschap is als nieuwe categorie toegevoegd met onderverdeling Steden, Glaslandschap en Zeehavenlandschap.

- Alle grotere aaneengesloten steden en dorpen groter dan 30.000 inwoners zijn nieuw aangeduid als Steden. Hellevoetsluis, Gorinchem, Hardinxveld en Alphen aan den Rijn zijn toegevoegd.
- De Rotterdamse haven is nieuw aangeduid als Zeehavenlandschap.
- De grotere aaneengesloten glastuinbouwgebieden groter dan 250 hectare zijn nieuw aangeduid als Glaslandschap (Westland en Oostland) of daarin gewijzigd (Zuidplaspolder, glas rond Pijnacker).

Een aantal landschappen is gewijzigd:

- Plassenlandschap: dat was een extra aanduiding bovenop veen(weide)landschap; deels is deze extra aanduiding vervallen en deels is hij vervangen door een eigen aanduiding naast en in aansluiting op andere landschappen.
- De stranden zijn toegevoegd aan Duinlandschap.
- Op Voorne Putten en de Kop van Goeree is een deel van de aanduiding Duinlandschap gewijzigd in Zeekleipolderlandschap.
- Grote rivieren (inclusief de uiterwaarden) en de voormalige zeearmen (inclusief de inliggende eilanden) zijn toegevoegd als landschappelijke structuurdrager

Dijken

De verzameling dijken is vergeleken met de Dijkervisie en naar aanleiding daarvan geactualiseerd. De Dijkervisie krijgt dezelfde status als de gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit.

Buitengebied

Een nieuwe beschermingscategorie 3 is geïntroduceerd met een basisbescherming voor het gehele buitengebied. Op kaart zijn dat alle niet-stedelijke landschappen buiten de aanduiding bestaand stads- en dorpsgebied.

Deelgebieden

In hoofdstuk 5 van de Omgevingsvisie wordt de koppeling gelegd tussen ruimtelijke kwaliteit op het hoogste niveau (juiste ontwikkeling op de juiste plek) met ruimtelijke kwaliteit op deelgebiedsniveau en met de gebiedsprofielen. Die laatste zijn een aantal jaar geleden opgesteld door de regio's en bevatten een schat aan informatie over de gebiedskenmerken en waardevolle elementen. De gebiedsprofielen zijn inventarisaties en geen beleid, maar ze worden wel gehanteerd bij de opstelling van plannen door gemeenten en bij de advisering daarover door de provincie.

Om de koppeling tussen provinciaal beleid en gebiedsprofielen beter te leggen en om het beleid beter digitaal toegankelijk te maken zijn in hoofdstuk 5 deelgebieden opgenomen, vooralsnog alleen als afbeelding.

In een volgende herziening wordt per deelgebied beschreven wat de belangrijkste kenmerken en waarden zijn, welke richtpunten ruimtelijke kwaliteit aan de orde zijn, wat de positie van dat deelgebied is in de ruimtelijke hoofdstructuur en in de infrastructuurnetwerken, welke opgaven er spelen en wat mogelijke toekomstperspectieven zouden kunnen zijn.

De begrenzing van de deelgebieden op kaart is gebaseerd op enerzijds de begrenzing van de gebiedsprofielen en anderzijds op de samenhang van kenmerken, waarden, opgaven en positie in de ruimtelijke hoofdstructuur. Bedoeld is het grootst mogelijke gebied te vinden met zoveel mogelijk eenheid in eigenschappen daarbinnen (en dus verschil met de naastgelegen deelgebieden).

Conclusie:

De herijking van het beleid voor ruimtelijke kwaliteit leidt tot aanpassing van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.

In de Omgevingsvisie wordt de tekst aangepast van Hoofdstuk 5. Hoofdstuk 8 vervalt. Tevens worden de teksten van de beleidskeuze Ruimtelijke kwaliteit en de beleidskeuze Landschap aangepast. De teksten zijn hieronder opgenomen. Daarnaast zijn er aanpassingen op de kaarten.

De nieuwe tekst van Hoofdstuk 5 van de Omgevingsvisie is hieronder opgenomen

Hoofdstuk 5 Ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit hebben sterk met elkaar te maken, terwijl het wel twee verschillende begrippen zijn met een eigen grondslag, doel en opgaven. In dit hoofdstuk worden in samenhang van beiden de provinciale belangen en rollen benoemd.

Ruimtelijke ontwikkeling

De provincie heeft, samen met andere overheden, een zorgtaak voor de kwaliteit van de leefomgeving. Daartoe behoort ook het sturen op ruimtelijke ontwikkelingen: 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek'. De provincie stuurt daarop vanuit haar provinciale belangen en heeft daarnaast een regisserende verantwoordelijkheid op het bovenlokale en gemeentelijke niveau. In de Omgevingswet is hiervoor 'de gebiedsgerichte coördinatie van de uitvoering van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen' opgenomen als provinciale taak.

De provincie stuurt op regionaal niveau op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' waar dat een bovenlokaal belang of effect heeft. Daarbij betrekken we tijdig onze partners en willen wij op tijd betrokken worden, want dat leidt tot beter beleid en betere plannen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties op lokaal niveau.

Ruimtelijke ontwikkelingen op regionaal en lokaal schaalniveau hebben natuurlijk wel effect op elkaar.

Gebiedsgerichte uitwerking van opgaves

Provinciale sturing op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' begint met de vraag of de provincie in de maatschappelijke opgave een ruimtevraag ziet met een bovenlokaal belang of effect. De provinciale opgaven en belangen staan beschreven in de ambities en beleidskeuzes van deze Omgevingsvisie. Beleidskeuzes geven veelal thematisch weer welke opgaven er in Zuid-Holland spelen en welke richting de provincie daarmee op wil. Deze opgaven komen samen in gebieden en beïnvloeden de ontwikkeling van een gebied. Het is daarom belangrijk om bij de uitwerking van opgaven rekening te houden met de bestaande functies en kwaliteiten in een gebied, de zogeheten 'gebiedsidentiteit'. Daarbij geldt dat nieuwe ontwikkelingen in een gebied de ruimtelijke kwaliteit moeten versterken of tenminste behouden. Een integrale gebiedsgerichte benadering past daarbij. Mede op basis daarvan geeft de provincie richting en ruimte aan een optimale wisselwerking tussen ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie stuurt per gebied verschillend op ruimtelijke ontwikkelingen. Dit doet recht aan de eigen identiteit, met elk gebied een kenmerkend landschap en een eigen positie in de ruimtelijke hoofdstructuur en daardoor een eigen mix aan opgaven die er spelen.

Juiste ontwikkeling op de juiste plek

De provincie vindt het belangrijk dat ontwikkelingen op de juiste plek landen. Om te bepalen waar we ruimte zien voor bepaalde ontwikkelingen hebben we beleid. De hoofdlijnen hiervoor zijn te vinden in hoofdstuk 9 van de Omgevingsvisie. Hierin staan:

- het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee, via HOV, verbonden regiokernen.
- de hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht.
- het logistiek-industriële systeem van mainport en greenports langs vaarwegen en zware infrastructuur.
- de samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
- de groene ruimte en de groenblauwe structuur.
- het bodem- en watersysteem.
- energie.
- aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond

Daarbij is leidend dat de provincie Zuid-Holland een aantrekkelijke provincie is om te wonen en te werken en dat onze leefomgeving gezond en veilig is. De ruimte is beperkt. Zuinig, duurzaam en efficiënt ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt. Dit kan door hetgeen al bestaat beter te benutten, bijvoorbeeld door gebouwen te hergebruiken, de kwaliteit van het bestaande bebouwde gebied te verbeteren en bestaande infrastructuur optimaal te gebruiken. We streven naar slim en meervoudig ruimtegebruik, door het combineren en mengen van functies. Ontwikkelingen moeten duurzaam zijn. De gevolgen voor de omgeving en de toekomst mogen niet afgewenteld worden. Naast deze algemene uitgangspunten heeft de provincie ook beleid geformuleerd voor specifieke ontwikkelingen en functies:

- Voor stedelijke ontwikkelingen maakt de provincie gebruik van de 'ladder voor duurzame verstedelijking'. Voor wonen, bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel heeft de provincie daarop toegesneden beleid geformuleerd. Grote nieuwe stedelijke

ontwikkelingen buiten bestaand stads- en dorpsgebied wijst de provincie aan op de 3 hectare kaart. Voor kantoren en detailhandel is locatiebeleid van toepassing.

- Voor de Greenports en andere agrarische activiteiten heeft de provincie gebieden aangewezen, met name voor glastuinbouw, bollenteelt en boom- en sierteelt.
- Ontwikkelingen houden rekening met behoud en waar mogelijk kwaliteitsverbetering van ons cultureel erfgoed, waaronder archeologische waarden, molenbiotopen, landgoed- en kasteelbiotopen en het Werelderfgoed.
- Veiligheid en gezondheid zijn aanleiding voor beleid met betrekking tot regionale waterkeringen, buitendijkse gebieden, de geluidzone rondom Schiphol en externe veiligheid.
- Voor energie heeft de provincie beleid geformuleerd met ruimtelijke consequenties, onder meer met betrekking tot zonnenvelden en windturbines.
- De vrijwaring van de provinciale vaarwegen en het recreatietoervoertnet heeft eveneens ruimtelijke consequenties.
- Ook stiltegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, bodemgevoelige locaties en dergelijke bepalen mede of ontwikkelingen op een plek mogelijk zijn.

Behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit in een gebied

Ruimtelijke kwaliteit speelt op elk schaalniveau van provinciaal tot lokaal. Op het hoogste schaalniveau spreek je van de juiste ontwikkeling op de juiste plek; daar waar de ontwikkeling aansluit bij de regionale gebiedsidentiteit en als vanzelfsprekend ingepast kan worden en toekomstige kwaliteiten genereert.

Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden op de juiste plek, zijn ze mogelijk onder voorwaarde dat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft of versterkt wordt. Ruimtelijke kwaliteit is de optelsom van toekomstwaarden, gebruikswaarden en belevingswaarden. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook toekomstvast (duurzaam houdbaar of bewust tijdelijk) en aantrekkelijk. Ruimtelijke kwaliteit omvat niet alleen de waarden die objecten en gebieden hebben, maar ook de potentie om waarden tot ontwikkeling te brengen. Het zijn waarden die te maken hebben met eigenheid, identiteit, herkenbaarheid, leefbaarheid, bruikbaarheid en continuïteit.

Om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang in relatie tot de gebiedsidentiteit. Gebiedsidentiteit is de aard of karakteristiek van een gebied dat is ontstaan in de loop der jaren. In die tijd zijn gemeenschappelijke kernwaarden in het gebied ontstaan die gekoppeld zijn aan gebruik en de verschijningsvorm. De gebiedsidentiteit van een plek is verbonden met de mensen die er wonen, werken en er zich thuis voelen.

Uitgangspunt is dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen verbonden worden met bestaande gebiedskenmerken. In de beleidskeuze Ruimtelijke Kwaliteit, de beleidskeuze Landschap en de verordening artikel Ruimtelijke kwaliteit wordt hier verder op ingegaan.

Gebiedsgerichte benadering

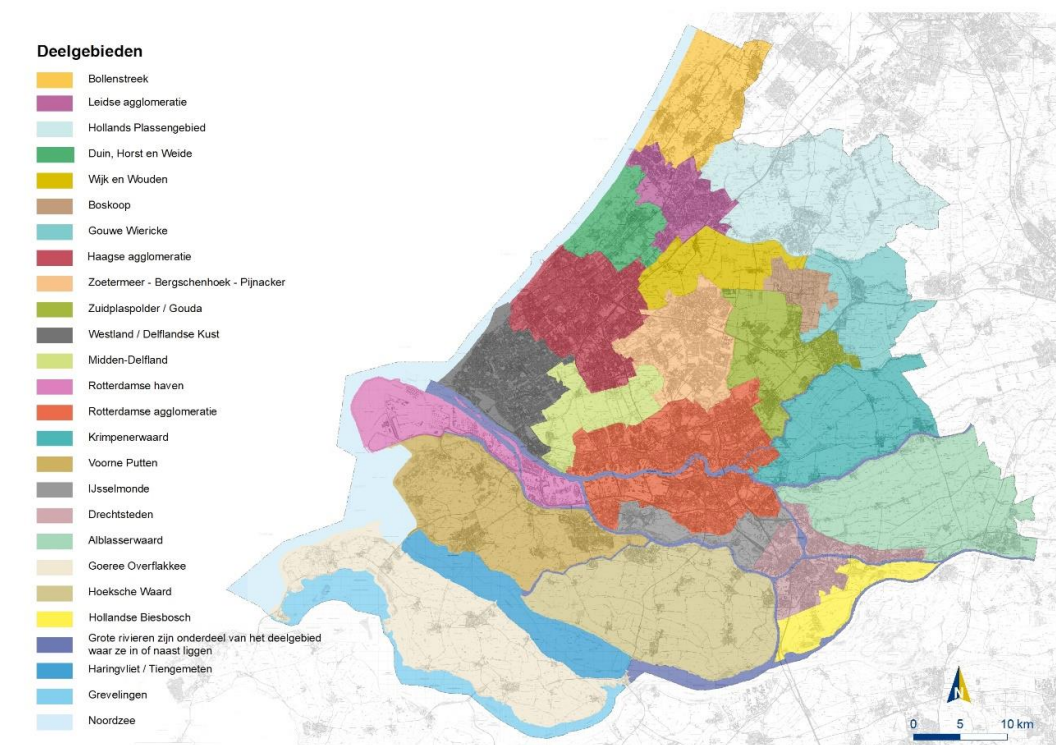
De provincie vindt het belangrijk om elke opgave breder te bekijken en kansen op andere vlakken mee te nemen. 'Het combineren van functies gaat voor enkelvoudige functies'. Zo gaat het niet alleen om woningbouw maar om verstedelijking. En niet om infrastructuur maar om mobiliteit. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. Het is niet altijd mogelijk om alle ruimteclaims te

combineren op de gewenste plek. Het is dan van belang om zorgvuldig af te wegen en keuzes te maken.

Het landschap in de provincie Zuid-Holland is gevarieerd. Voor 16 deelgebieden zijn in 2014 gebiedsprofielen gemaakt als uitwerking van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Deze gebiedsprofielen zijn samen met de regio ontwikkeld. Elk gebied heeft eigen gebiedskenmerken die we van provinciaal belang vinden. De impact op het regionale schaalniveau speelt hierbij een belangrijke rol. Aspecten van ontwikkelingen als mobiliteit, energienetwerken, natuurgebieden en vestigingsklimaat overstijgen lokale grenzen.

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is omgevormd naar landschapsgericht beleid. Hierin is opgenomen welke richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen in welk landschap gelden. De basis ligt in het (type) landschap en de uitwerking in een specifiek gebied. Hiervoor zijn de gebiedsprofielen en de gebiedsgerichte richtpunten.

In onderstaande afbeelding is Zuid-Holland ingedeeld in deelgebieden. De provincie werkt toe naar toegankelijke informatie op gebiedsniveau, in de vorm van een aanklikbare kaart waarin per deelgebied alle relevante informatie ten aanzien van landschap en ruimtelijke kwaliteit is opgenomen voor de gebruiker. Hiermee sluiten we aan bij het digitale stelsel dat door het Rijk ontwikkeld wordt en waar een aanvrager straks de benodigde informatie over het beleid krijgt waar rekening mee gehouden moet worden.

De nieuwe tekst van de beleidskeuze Ruimtelijke kwaliteit is hieronder opgenomen.

Beleidskeuze Ruimtelijke kwaliteit

De provincie stuurt op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit, als onderdeel van de kwaliteit van de leefomgeving. Ruimtelijke kwaliteit is het evenwicht en samenspel van toekomstwaarde, gebruikswaarde en belevingswaarde. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook duurzaam houdbaar (of bewust tijdelijk) en in hun uiterlijke verschijning op een positieve manier bijdragen aan de kwaliteit van de omgeving. Ruimtelijke kwaliteit begint met het kiezen van de juiste plek voor nieuwe ontwikkelingen.

Aanleiding

Ruimtelijke kwaliteit is het fysieke resultaat van menselijk handelen, natuurlijke processen en de wisselwerking daartussen. De gebiedsidentiteit is de basis voor nieuwe ontwikkelingen. Deze identiteit is ontstaan door eeuwenlange ingrepen in de ruimte. . Daarbij is een aantal lagen te onderscheiden. De bodem, de ondergrond gaat over de grondslag van de provincie en de natuurlijke (landschapsvormende) processen. Daarop ligt de laag van de cultuur- en natuurlandschappen. In deze laag vind je het zichtbare landschap en (grondgebonden) nut. Deze laag is gevormd door eeuwenlang (vaak agrarisch) gebruik door de mens. De derde laag die onderscheiden wordt is de laag van stedelijke occupatie, bestaand uit steden, dorpen en hun onderlinge netwerken. Tot slot gaat de laag van de beleving over identiteit, met als belangrijke dragers cultuurhistorie en (recreatieve) beleving.

Ruimtelijke kwaliteit speelt een rol bij vrijwel alle ontwikkelingsgerichte ambities, beleidskeuzes, opgaves en programma's van de provincie. De ruimte in Zuid-Holland is beperkt en het aantal nieuwe ontwikkelingen met een ruimteclaim is groot. Om een aantrekkelijke leefomgeving te creëren is het van belang zorgvuldig om te gaan met de ruimte. Het behouden en/of versterken van de ruimtelijke kwaliteit is een doelstelling bij elke ruimtelijke ontwikkeling, op elk schaalniveau: van provinciaal tot lokaal. Op het hoogste schaalniveau spreek je dan van de juiste ontwikkeling op de juiste plek. Om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang in combinatie met de draagkracht van het landschap.

Op de grenzen tussen verschillende landschappen liggen extra kansen voor het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn stads- en dorpsranden, dijken en linten. Hier zijn de verschillen tussen de landschappen nadrukkelijk zichtbaar en voelbaar. Deze plekken verdienen extra aandacht bij nieuwe ontwikkelingen (relatie met de beleidskeuze landschap).

Motivering provinciaal belang

De provincie draagt zorg voor een goede kwaliteit van de leefomgeving. Een goede ruimtelijke kwaliteit en het sturen op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' zijn daar belangrijke onderdelen van. Een goede ruimtelijke kwaliteit bereik je door de schalen heen. De haven van Rotterdam bijvoorbeeld is belangrijk op internationaal schaalniveau als knooppunt, maar is ook lokaal bepalend voor de beleving, het gebruik en de toekomst van de plek. De provincie heeft hierin een regierol op regionaal schaalniveau. De provincie is in staat om verschillende opgaven in een gebied te signaleren en kansen voor combinaties te zien. Daarmee kan de provincie breder kijken dan de opgave zelf. Soms is het niet mogelijk om alle functies in een gebied te combineren, dan moeten keuzes gemaakt worden. In combinatie met de zorg voor het behouden en versterken van landschappelijke gebiedsidentiteit vormt dit de basis voor een goede ruimtelijke kwaliteit.

De provincie heeft richtpunten opgesteld voor ruimtelijke ontwikkelingen die het bovenlokale, algemene belang borgen. Dit kan te maken hebben met het type ontwikkeling, de schaal, maar

ook met de gebiedsidentiteit van de gekozen plek. Een ontwikkeling die past bij de schaal en aard van een gebied heeft in beginsel weinig ruimtelijke impact op gebiedskwaliteiten en vraagt daarom weinig tot geen provinciale betrokkenheid. Hoe meer een ontwikkeling afwijkt van de aard en schaal van een gebied, des te groter is de ruimtelijke impact en des te eerder raken ze provinciale doelen of belangen. Dit geldt eveneens naarmate de waarde van een gebied bijzonderder of kwetsbaarder is.

Toelichting

Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening gehouden worden met de gebruikswaarde, de toekomstwaarde en de belevingswaarde van een gebied. Het gaat daarbij onder andere om gebiedskenmerken zoals de aard en schaal, om duurzaam gebruik van de ondergrond, de versterking van de ruimtelijke opbouw en de inpassing in de bredere omgeving. Waar binnen de provincie het beste bepaalde ontwikkelingen plaats kunnen vinden, 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek', is onderdeel van een integrale belangenafweging en bijvoorbeeld terug te vinden in de ruimtelijke hoofdstructuur.

Hoe ruimtelijke ontwikkelingen een bijdrage kunnen leveren aan het behouden en versterken van ruimtelijke kwaliteit is een ontwerp-opgave. Om hier richting aan te geven heeft de provincie richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen opgesteld. De provincie zet de richtpunten in bij de planbeoordeling. Om te kunnen bepalen of een ontwikkeling past bij de gebiedskwaliteit, onderscheidt de provincie de kwaliteit van gebieden en worden bijzondere waarden beschermd. Ruimtelijke ontwikkelingen worden beoordeeld op hun impact op de omgeving. Vooral bij ontwikkelingen met een grote impact is het belangrijk ook een beeld te krijgen van hoe de ontwikkeling eruit komt te zien, daarom vraagt de provincie in dat geval een motivering, waaruit blijkt dat de ruimtelijke kwaliteit ten minste gelijk blijft.

De richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen zijn ondergebracht bij de betreffende beleidskeuzes. Omdat een groot deel van de richtpunten gaan over kwaliteiten van de bepaalde landschappen is een groot deel van de richtpunten te vinden in de beleidskeuze landschap. De gebiedsgerichte uitwerking is nog in ontwikkeling. De gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit vormen de basis voor deze uitwerking in een later stadium.

De provincie heeft, samen met betrokken partijen, zestien gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit opgesteld voor het landelijk deel van de provincie. Het betreft een gebiedsgerichte uitwerking van de gebiedsidentiteit en richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen. Een gebiedsprofiel beschrijft en visualiseert kenmerkende ruimtelijke elementen die van bovenregionaal belang zijn. Voorbeelden van kenmerkende ruimtelijke elementen zijn: de verkavelings- en waterstructuur, linten, laanbeplantingen, herkenbare dijken en openheid. De gebiedsprofielen geven invulling aan de gebiedsidentiteit met een overzicht van de landschappelijke waarden, waarmee bij ruimtelijke ingrepen rekening moet worden gehouden. De gebiedsprofielen bieden handvatten om te bepalen hoe groot de impact op de omgeving is en worden betrokken bij de planbeoordeling.

Ruimtelijke kwaliteit is vanuit het perspectief van de provincie sterk verbonden met het landschap. De provincie zet in op het versterken en benutten van de verschillen tussen de vier groepen landschappen: kustlandschappen, veen(weide) landschappen, deltarivierenlandschappen en stedelijke landschappen. De beleidskeuze landschap is opgezet vanuit deze vier landschapsgroepen waarbinnen meerdere landschapstypen worden uitgelegd met de bijbehorende richtpunten erin opgenomen.

Handvatten voor passende ruimtelijke ontwikkeling

Om te kunnen bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang. Daarbij hanteert de provincie met het oog op de wisselwerking tussen gebiedskwaliteiten en ontwikkelingen de volgende uitgangspunten:

- De aard en schaal van een gebied bepalen of een ontwikkeling in meer of mindere mate passend is. In een agrarisch gebied passen stedelijke functies als woonwijken of bedrijventerreinen niet bij de aard en zijn daarmee gebiedsvreemd. De schaal van een gebied ('korrelgrootte') bepaalt of een ontwikkeling al dan niet past bij die schaal. Het 'laadvermogen' van een coulisselandschap is immers anders dan dat van een open veenweidepolder.
- Een ontwikkeling die past bij de schaal en aard van een gebied heeft in beginsel weinig ruimtelijke impact op gebiedskwaliteiten en vraagt daarom weinig tot geen provinciale betrokkenheid.
- Hoe meer een ontwikkeling afwijkt van de aard en schaal van een gebied, des te groter is in beginsel de ruimtelijke impact van nieuwe ontwikkelingen en des te eerder raken ze provinciale doelen of belangen.
- Dit geldt eveneens naarmate de kwaliteit van een gebied bijzonderder of kwetsbaarder is. De gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit bieden handvatten om te bepalen hoe groot de ruimtelijke impact in specifieke gevallen is.
- In dit licht wordt onderscheid gemaakt in drie soorten ontwikkeling: inpassing, aanpassing en transformatie. Bij inpassen gaat het om een ontwikkeling die sterk aansluit bij de bestaande identiteit en structuur van het landschap, dorp of stad. De impact op het gebied is klein. Een aanpassing betreft een wijziging in de structuur van een gebied die aansluit bij de huidige gebiedsidentiteit. De impact op het gebied is groter. Bij transformatie gaat het om een verandering van een gebied van dusdanige aard en omvang dat een nieuwe gebiedsidentiteit ontstaat. De impact van dit type ontwikkeling op een gebied is enorm. Bij transformatie is het dan ook belangrijk om goed vorm te geven aan de ontwikkeling van een nieuwe ruimtelijke kwaliteit, met vaak ook een nieuwe identiteit.

Naast de gebiedsprofielen heeft de provincie ook handreikingen ruimtelijke kwaliteit die handvatten bieden om de ruimtelijke kwaliteit te versterken:

- Werkboek ruimtelijke kwaliteit met een stappenplan
- Handreiking ruimtelijke kwaliteit zonne-energie Zuid-Holland
- Ruimtelijk perspectief dijken
- Handleiding opstellen beeldkwaliteitsparagraaf.
- Handleiding infrastructuur

De provincie heeft een onafhankelijk provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit (PARK) die gevraagd en ongevraagd advies uitbrengt over het behouden en versterken van ruimtelijke kwaliteit in Zuid-Holland.

Beleidsuitwerking

Ruimtelijke kwaliteit wordt geregeld in de Omgevingsverordening in § 6.2.2 Ruimtelijke kwaliteit

Relevante informatiebronnen:

<https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke/>

De nieuwe tekst van de beleidskeuze Landschap is hieronder opgenomen.

Beleidskeuze Landschap

De provincie zet in op het versterken en benutten van de verschillen tussen de vier groepen landschappen: kustlandschap, veen(weide) landschap, deltarivierenlandschap en stedelijk landschap.

De provincie wil de intrinsieke waarde van de verschillende landschappen behouden, beschermen, op passende wijze benutten en beleefbaar maken. Dit betekent dat zorgvuldig moet worden afgewogen welke ontwikkelingen in welk landschap wenselijk zijn. Nieuwe ontwikkelingen moeten bijdragen aan het in standhouden, benutten, beleven en versterken van bestaande gebiedskwaliteiten.

De provincie hecht waarde aan onbebouwde landschappen. De provincie beschermt het landschap tegen ongewenste ontwikkelingen en wil daarmee versnippering en onomkeerbare aantasting van het landschap tegengaan. De provincie wil in een aantal gebieden specifieke waarden in stand houden, omdat ze landschappelijk, cultuurhistorisch, ecologisch of qua gebruikswaarde bijzonder en kwetsbaar zijn. De instandhouding en versterking van de gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde vraagt om toegespitste vormen van bescherming en ontwikkeling.

Aanleiding

Zuid-Holland bestaat uit vier groepen karakteristieke landschappen: kustlandschap, veen(weide) landschap, deltarivierenlandschap en stedelijk landschap. Elk landschap heeft zijn eigen ondergrond, karakteristieken en grondgebruik. Ontwikkelingen die horen bij klimaatverandering, energietransitie, landbouwtransitie, omvorming naar een circulaire economie en woningbouwopgave hebben een ruimtelijke impact. De druk op het landschap is hiermee groot. Het is noodzakelijk om nieuwe ontwikkelingen die ruimte vragen te bezien in hun landschappelijke en bovenregionale context. Door bij ontwikkelingen rekening te houden met het landschap behoud het ook in de toekomst identiteit waarmee de aantrekkelijkheid om er te wonen, te werken en te recreëren ook behouden worden of zelfs toenemen.

Water en groen leveren een belangrijke bijdrage aan opgaven als waterberging, hittestress en gezondheid. In een omgeving die steeds verder verstedelijkt, is een aantrekkelijke buitenruimte, zowel binnen als buiten de stad, van groot en toenemend belang als vestigingsfactor voor bewoners en bedrijven. Het is daarom belangrijk dat de onbebouwde ruimte in en tussen de steden aantrekkelijk en herkenbaar blijft. Er zijn maar weinig stedelijke regio's in Europa met zo veel verschillende landschappen in de buurt van de steden.

Motivering provinciaal belang

Landschappen overschrijden bestuurlijke grenzen. Het is wenselijk om nieuwe ontwikkelingen met een ruimtevraag op een vergelijkbare manier af te wegen in relatie tot de landschappelijke en bovenregionale context en dit niet per gemeente op verschillende wijze in te vullen. Er is ook een nationaal belang omdat landschappen als ruimtelijke eenheden in meerdere provincies liggen.

Het behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap hangt samen met de ruimtevraag van een aantal functies, zoals bijvoorbeeld recreatie, agrarisch ondernemerschap, natuur, de waterhuishouding, energiewinning, wonen en bedrijvigheid. Door op bovenregionaal niveau af te stemmen hoeven niet alle functies op gelijke manier in ieder gebied te landen, maar kunnen afhankelijk van de kwaliteiten en draagkracht van het landschap, de functies evenwichtig verdeeld en waar mogelijk gecombineerd worden.

Toelichting

De provincie Zuid-Holland heeft zowel cultuurlandschappen als natuurlandschappen. Cultuurlandschappen kenmerken zich doordat het land door de mens gemaakt is en veelal is ingericht voor landbouwkundig gebruik. In heel Zuid-Holland horen daar onmiskenbaar alle kunstwerken bij die het leven beneden NAP mogelijk maken, zoals, duinen, dijken, dammen, (water)molens, stuwen en gemalen. Natuurlandschappen hebben nog steeds een relatief hoog natuurlijk karakter. Uniek voor Zuid-Holland is de combinatie van deltalandschappen: het kustlandschap, het veenlandschap en het rivierdeltalandschap en het altijd nabije stedelijk landschap. Deze landschappen zijn ontstaan op het grensvlak van zout en zoet, van land, zee en rivieren. Ze vormen de grondslag voor de identiteit van Zuid-Holland.

Elk landschap vindt zijn oorsprong in de ondergrond: de bodem, geomorfologische kenmerken en het water. Binnen Zuid-Holland is daarbij grofweg een driedeling te maken tussen het complex van de kust (strand, duinen, strandwallen en strandvlakten), de natte veengronden en plassen ten oosten van de kust en de kleicomplexen (meest droogmakerijen) en wateren van de delta. Per landschappelijke eenheid stelt de provincie eisen ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkelingen waarbij de identiteit van het landschap behouden blijft of versterkt wordt. Hierbij wordt een logische relatie gezocht tussen de ondergrond en het menselijk handelen. Zo wordt bij nieuwe ontwikkelingen aandacht gevraagd voor aardkundige en archeologische waarden, (het gebruiken van) de bestaande bodem, reliëf en het watersysteem, de natuurlijke dynamiek en landschapsvormende processen. Deze aandacht betaalt zich terug in een duurzame, veerkrachtige en robuuste ondergrond. Binnen het watersysteem zijn de rivieren, de zeearmen en andere watergangen belangrijke dragende structuren. Op onderdelen vraagt dit systeem om herstel van natuurlijke dynamiek en aandacht voor veiligheid.

Voor elk landschapstype zijn richtpunten opgesteld voor ruimtelijke ontwikkelingen. Hiermee wordt richting gegeven aan de manier waarop ontwikkelingen ingepast kunnen worden in de verschillende landschappen en hoe de ruimtelijke kwaliteit behouden of versterkt kan worden. Er wordt ook richting gegeven aan de manier waarop landschappen aangepast of getransformeerd kunnen worden. Structuurdragers zoals linten, dijken, water en infrastructuur bepalen in hoge mate de landschappelijke identiteit van Zuid-Holland, dat voor het grootste deel beneden N.A.P. gelegen is. Deze worden daarom in deze beleidskeuze apart benoemd, naast de landschappen.

De herkenbare landschappen in Zuid-Holland:

Algemeen geldende richtpunten ruimtelijke kwaliteit

- Verdichting vindt plaats in reeds bestaande verdichte zones.
- Ontwikkelingen houden rekening met het behoud van kenmerkende landschapselementen

- Ontwikkelingen houden de onregelmatige patronen en het reliëf in het landschap herkenbaar en in stand. Het gaat hierbij om aardkundige waarden die door de natuur tot stand zijn gekomen.
- Waar mogelijk worden de archeologische waarden van deze structuren meer herkenbaar gemaakt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Genoemde archeologische waarden betreffen door de mens gemaakte fenomenen.
- Nieuwe ontwikkelingen dienen te passen binnen de structuur van het landschap.
- Nieuwe ontwikkelingen sluiten aan bij bestaande landschappelijk structuren en dragen waar mogelijk bij aan versterking van de groenblauwe structuur
- Waar mogelijk worden de cultuurhistorische waarden meer herkenbaar gemaakt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

1. Kustlandschappen

Ondergrond: Kustcomplex

Het kustlandschap is opgebouwd uit een opeenvolging van zee, strand, jonge duinen, strandvlakten en strandwallen parallel aan de kust. Deze langgerekte structuur is op twee plaatsen onderbroken: bij de monding van de Oude Rijn en bij de voormalige monding van de Maas. Veel strandwallen zijn in de loop van de tijd vergraven voor het zand of de bollenteelt, waardoor het kenmerkende reliëf is verdwenen. De duinen en het strand kennen een grote natuurlijke dynamiek en uitersten in omstandigheden: van droog en heet naar nat en koud of van zout naar zoet. Dit maakt het strand en de duinen ecologisch erg waardevol.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen versterken en gebruiken waar mogelijk de natuurlijke dynamiek en omstandigheden van de kust (duinen, strand en voordelta/vooroever).
- Ontwikkelingen houden het verschil herkenbaar tussen “hoog en droog” en “laag en nat” en bouwen voort op de parallelle kuststructuur.
- Veiligheidsmaatregelen zijn mede gericht op het versterken van het natuurlijk kustkarakter.

Strand- en duinlandschap

Dit is een reliëfrijk, overwegend niet gecultiveerd, zandlandschap van strand en jonge duinen met hoge natuur- en recreatiewaarden. Natuurlijke processen als verstuiving, vernatting en bosvorming zijn duidelijk zichtbaar door de voortdurende dynamiek van zand, golven en wind. Duingebieden worden afgewisseld door grote en kleine badplaatsen en havens. Het gebied is van belang voor de waterveiligheid en drinkwatervoorziening. De kust is een aantrekkelijke plek om te recreëren. Gedurende het strandseizoen kenmerkt het strand zich door een afwisseling van (drukke) strandopgangen en boulevards, waar strandtenten en strandhuisjes vaak het beeld bepalen, naar zeer rustige stranden zonder bebouwing. Dit contrast en deze diversiteit zijn kwaliteiten van het strand als belangrijke openbare en recreatieve ruimte van Zuid-Holland. Het is van groot belang om in de directe nabijheid van de stad plekken te weten waar rust en openheid het beeld bepalen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan of versterken de bijzondere landschappelijke en natuurlijke kwaliteit van het strand en de duinen.
- Ontwikkelingen dragen zorg voor het behoud van het openbare karakter en de afwisseling in de belevingskwaliteit (van druk naar rustig) langs de kust van Zuid-Holland. Nieuwe strandbebouwing voor verblijfsrecreatie nabij duingebied op rustige stranden is daarmee niet toegestaan.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Duin, Horst en Weide, Delflandse Kust, Voorne- Putten en Goeree-Overflakkee.

Bollenlandschap

Het bollenlandschap is ontstaan door het vergraven van oude duinen en strandwallen en de aanleg van een fijnmazig vaartenstelsel ten behoeve van de bollenteelt. Kenmerkend is de afwisseling van kleurrijke bollenvelden (seizoensgebonden), verspreide bebouwing en begroeiing, vaarten en sloten. Bijzonder zijn de (restanten van) landgoederen en oude duinen. De ruimtelijke structuur wordt bepaald door een afwisseling van parallel aan de kustlijn gelegen open en verdichte zones.

Opgave:

De kwaliteit en herkenbaarheid van dit landschap komen steeds verder onder druk door toenemende bedrijfsbebouwing en verstedelijking die niet geënt is op een samenhangende en herkenbare ruimtelijke structuur. Mede door intensivering van de bollenteelt raakt het gebied daarmee steeds verder versnipperd. Het zicht op de bollenvelden wordt door bebouwing steeds meer beperkt. Dit betekent dat een ontwikkeling bijdraagt aan een samenhangende en herkenbare ruimtelijke structuur, op een logische plek in deze structuur ligt en toekomstbestendig is. Opgave hierbij is om de intensivering in de landbouw en de verstedelijking te koppelen aan een versterking van de landschappelijke structuur.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Verdichting vindt plaats in reeds bestaande verdichte zones.
- Ontwikkelingen dragen bij aan behoud en versterking van het zicht op de bollenvelden en de aantrekkelijkheid van het bollenlandschap.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het contrast tussen de open en nog gave strandvlakten en de voor de bollenteelt in cultuur genomen (afgezande) oude duinen en strandwallen.

In het gebiedsprofiel Duin- en bollenstreek zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities.

Landgoederenlandschap

Herkenbaar en afwisselend patroon van historische buitenplaatsen en landgoederen, volgroeide bossen en open ruimtes met nog deels een agrarische functie. Hier is de landschapsgradiënt van duin naar veen nog herkenbaar terug te vinden. Deze gebieden hebben een hoge recreatieve en

cultuurhistorische waarde. Het inpassen van nieuwe gebruiksfuncties dient dan ook met grote zorgvuldigheid te gebeuren.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het vergroten van de herkenbaarheid van het landgoederenlandschap als samenhangend geheel.
- Ontwikkelingen dragen bij aan versterking van de afwisseling tussen beboste strandwallen met landgoederen en buitenplaatsen en open strandvlakten.
- Ontwikkelingen dragen bij aan de verbetering van de kwaliteit van het ensemble van het landhuis, bijgebouw, tuin en park en de herkenbaarheid van het landgoed in het landschap

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Duin, Horst en Weide, Delflandse Kust, Voorne-Putten

Schurvelingenlandschap

Het schurvelingenlandschap ligt ten westen en noorden van Ouddorp. Het is gevormd in de middeleeuwen door het uitgraven en ontginnen van het oorspronkelijke duinlandschap. Hierdoor ontstonden akkertjes (haaymeten), omgeven door zandwallen (schurvelingen). In veel gevallen zijn de schurvelingen in de 19e en 20e eeuw opgehoogd toen de tussengelegen akkers verder werden uitgegraven voor een beter grondwaterpeil. De nieuwere zandwallen zijn 2 tot 4 meter hoog en begroeid met houtachtige elementen zoals eik, iep en brem. De hoogte van de beplante wallen in verhouding tot de afmetingen van de kleinschalige open akkers maken van de akkers een soort kamers. Het schurvelingenlandschap is sterk verweven met de lintenstructuur in en rondom Ouddorp. Het huidige gebruik van de kleinschalige kavels is afwisselend (agrarisch, wonen, tuinen, et cetera). Uitbouwen / versterken van het schurvelingenpatroon kan als basis dienen voor nieuwe ontwikkelingen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behoud en versterking van het afwisselende en kleinschalige karakter van het landschap door behoud en herstel van de wallen (met begroeiing) en herkenbaar houden van de open en groene kamers.
- Nieuwe ontwikkelingen dienen te passen binnen de kleinschalige structuur van het landschap.

In het gebiedsprofiel Goeree-Overflakkee zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities.

2. Veenlandschappen

Ondergrond: Veencomplex

Een groot deel van Zuid-Holland bestaat uit veengronden met een hoge waterstand. Het veen kent een geringe draagkracht. Daarnaast vinden we hier een groot aantal bestaande en voormalige

plassen. De voormalige plassen zijn drooggemalen en staan bekend als droogmakerijen. De ondergrond in deze droogmakerijen varieert van venig tot (oude zee)klei.

Binnen het veengebied is een aantal plekken waar in de ondergrond nog grote veenpakketten aanwezig zijn, met daarin differentiatie in het soort veen en de dikte van het veenpakket. Niet alleen zijn deze veenpakketten van bijzondere waarde, ook zijn deze gebieden afhankelijk van het soort veen en de dikte van het veenpakket gevoelig tot zeer gevoelig voor bodemdaling.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen in het veenlandschap dragen zorg voor behoud van het veen en zijn met name bij de diepe veenpakketten gericht op het beperken van de bodemdaling.
- Bewaren diversiteit aan verkavelingspatronen. Lengtesloten zijn beeldbepalend en worden behouden

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Hollandse Plassen, Duin, Horst en Weide, Wijk en Wouden, Boskoop, Gouwe Wiericke, Krimpenerwaard, Alblasserwaard, Midden-Delfland, Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas.

Veenweidelandschap

De structuur in de veengebieden is sterk bepaald door de rivieren en veenstromen, de op enige afstand daarvan aangelegde weteringen en andere ontginningsbasissen. Loodrecht daarop staan de (regelmatige) verkavelingspatronen. Het landschap is tussen deze structuren weids met lange zichtlijnen. Andere kenmerken zijn de smalle kavels, vele sloten met hoog waterpeil en overwegend grasland als bodemgebruik. Het agrarisch gebruik overheerst. Belangrijke kenmerken van het veenweidegebied zijn het contrast tussen (meer verdichte) hooggelegen boezems, linten en bovenlanden en het uitgestrekte, ingeklonken veen (open gebied). Veenstromen, dijken en kades vormen landschappelijke structuurdragers en begrenzen de (open) poldereenheden. Het gebruik richt zich op behoud van de maat van de poldereenheden, het verkavelingspatroon, de beplanting, de kades en dijken en de zichtbaarheid van water in de vorm van sloten, weteringen en boezems. Een duurzaam gebruik en eigenaarschap van het veen(weide)gebied is van belang. Het maken van nieuwe (agrarische) natuurlandschappen met een (extensieve) recreatieve functie behoort daarbij tot de mogelijkheid. In het oosten van de provincie is het veengebied vermengd met oeverwallen en kommen van het rivierenlandschap. In delen is het voor de oeverwallen kenmerkende fruitteelt aanwezig. De kommen zijn grootschalig met regelmatige (cope)verkaveling, maar gaan al snel over in het veenweidelandschap. Deze overgangen zijn nauwelijks tot niet zichtbaar en staan dan ook niet op kaart.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan behoud van de maat en weidsheid van de poldereenheden
- Nieuwe bebouwing en bouwwerken worden geplaatst binnen de bestaande structuren/linten en niet in de veenweidepolders.
- Nieuwe agrarische bedrijven liggen aan bestaande ruilverkavelingslinten of op een zeer goed bereikbare locatie voor zwaar verkeer. Ze vormen visuele eilanden in het veenweidelandschap door stevige, passende beplanting en een ligging op ruime afstand van elkaar.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen houden rekening met het behoud van kenmerkende landschapselementen.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Duin, Horst en Weide, Wijk en Wouden, Gouwe Wiericke, Krimpenerwaard, Alblasserwaard, Midden-Delfland, Bentwoud-Rottmeren-Zuidplas.

Ondergrond: Oude Zeeklei

Zuid-Holland kent een aantal droogmakerijen waar (in de toekomst) verzilting optreedt en het waterbeheer steeds lastiger wordt. Bij grote diepte kan daarnaast een waterveiligheidsvraagstuk spelen. Zorgvuldige omgang met het watervraagstuk (kwalitatief en/ of kwantitatief) is in deze droogmakerijen van belang.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen in droogmakerijen leveren een bijdrage aan een duurzame waterhuishouding.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

Sierteelt op veen

Kleinschalig besloten landschap met boom- en sierteelt. Door intensivering van de sierteelt verandert het gebied. Er is een toename van kassen en steeds meer sloten worden gedempt. De uitdaging zit in de combinatie van een rendabele bedrijfsvoering voor de sierteelt met respect voor de gebiedseigen karakteristieken. Belangrijke kenmerken van dit gebied zijn de structurerende watergangen (ofwel zichtsloten), windakkers en doorzichten, kavelrichting en –structuur, waarbij de ontginningslinten nog steeds herkenbaar zijn als lint. Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan het contrast tussen het besloten, kleinschalige karakter van de sierteelt enerzijds en het omliggende open veenweidelandschap anderzijds. Schaalvergroting wordt gebaseerd op de historische copeverkaveling.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- De structurerende watergangen (zichtsloten) worden niet gedempt en resterende windakkers blijven behouden.
- Schaalvergroting wordt gebaseerd op de historische copeverkaveling.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen in de rand van het sierteeltgebied dragen bij aan goede overgangskwaliteit naar het omliggend veenweide- en droogmakerijenlandschap.

In het gebiedsprofiel Boskoop zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities.

Onverveende bovenlanden

Een bovenland is een smalle strook onvergraven veengrond aan weerszijden van een veenstroom of wetering, met een scherpe overgang naar de aangrenzende droogmakerijen. Als het ware een herinnering aan het oude veenlandschap te midden van het nieuwere landschap. De bovenlanden kennen een kleinschalig en relatief besloten en groen karakter. Bebouwing en erfbeplanting bepalen het beeld net als menging van veel verschillende functies. De diversiteit en het multifunctionele karakter zijn kenmerken van de linten. Ruimtelijke verdichting is mogelijk als dit bijdraagt aan het groene karakter van de bovenlanden en geen tot nauwelijks verkeersaantrekkende werking heeft.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan de contrasten tussen het (oude) bovenland (hooggelegen, besloten, kleinschalig karakter) en de aangrenzende droogmakerijen (laaggelegen, grootschalig, weids).

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas, Midden-Delfland.

Plassen

Kenmerkende onderdelen van het natte veenlandschap zijn de plassen. Voor een deel natuurlijk ontstaan, voor een ander deel het gevolg van turfwinning in het verleden. Daarbij is soms het oude ontginningspatroon nog zichtbaar in de legakkers en petgaten (Nieuwkoopse Plassen), soms zijn echter na de turfwinning door de werking van wind en water grote plassen ontstaan. De plassen in het veenlandschap zijn daarmee als cultuurlandschap én als natuurlandschap te beschouwen. Ze hebben belangrijke ecologische, recreatieve en toeristische kwaliteiten en spelen een rol in de waterhuishouding van het veenlandschap.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen in of nabij de plassen dragen bij aan de ecologische, recreatieve, cultuurhistorische en waterhuishoudkundige kwaliteiten van de plassen en hun omgeving.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Gouwe Wiericke, Bentwoud-Rottemeren, Zuidplas.

Droogmakerijenlandschap (klein en veen)

Droogmakerijen zijn ontstaan uit natuurlijke meren en uit verveningen. Ze hebben een duidelijke begrenzing door een ringdijk, ringvaart of oude hoge oeverlanden. Het landschap is visueel open (tenzij het is verstedelijkt), grootschalig en ligt gemiddeld enkele meters lager dan de omgeving. De droogmakerij kent een aangelegd watersysteem met hoofdtochten, gemaal en een regelmatige basisverkaveling. Ontginningsboerderijen liggen op regelmatige afstand langs de ontginningsweg. Elke droogmakerij heeft haar eigen ordening en maat; kavelgrootte en lengte-breedte-verhouding zijn uniek. Deze typerende opbouw is bepalend voor de manier van inpassing van nieuwe

ontwikkelingen. In sommige gebieden is de (historische) relatie tussen droogmakerij en molengang (toentertijd om diepere plassen droog te malen) nog herkenbaar. Dit zijn bijzondere elementen in het Zuid-Hollandse landschap.

Een aantal droogmakerijen is niet geheel uitgeveend. Ten opzichte van de droogmakerij met klei als ondergrond is de droogmakerij met veen in de ondergrond waterrijker, vaak kleinschaliger (vooral de kavelmaat) van opzet en is de bodem minder draagkrachtig. Dit is terug te zien in het gebruik en het beeld van de droogmakerijen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Droogmakerijen (klei en veen)

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behoud van de (ring)dijk en/of vaart als herkenbare landschappelijke structuurdrager en begrenzing van de droogmakerijpolders.
- De droogmakerij blijft als eenheid herkenbaar door het beleefbaar houden van de randen (ringdijk of –vaart) en het hoogteverschil tussen laaggelegen droogmakerij en omringend land.

Droogmakerijen (klei)

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Nieuwe ontwikkelingen in de droogmakerij worden vormgegeven als eigentijdse objecten aan de ontginningslijnen, passend bij de schaal en het patroon van de rechthoekige verkaveling, met strakke groene omzoming en behoud van ruime doorzichten.

Droogmakerijen (veen)

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Bewaren verkavelingspatroon. Lengtesloten zijn beeldbepalend en worden behouden.
- Behoud van maat en weidsheid van de poldereenheden. Eventuele nieuwe bebouwing en bouwwerken worden geplaatst binnen de bestaande structuren/ linten en niet in de veenweidepolders.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Wijk en Wouden, Gouwe Wiericke

3. Rivierdelta landschappen

Een aantal Zuid-Hollandse eilanden kent nog steeds een eilandkarakter: omlijst door deltawateren met beperkte verbindingen met de andere eilanden of het vasteland. Ze zijn gelegen in de luwte van de Randstad en vormen landschappelijk een geheel met Zeeland. IJsselmonde en het Eiland van Dordrecht zijn daarentegen meer onderdeel van het stedelijk netwerk. De drie eilanden Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Voorne-Putten hebben elk een eigen karakter. Dit karakter wordt mede gevormd door de verschillen in afstand tot en de verbinding met het stedelijk gebied, de landschappelijke opbouw van de eilanden zelf en de aard van het omringende water. Versterken van het deltakarakter en vergroten van de diversiteit van karakters van de eilanden draagt bij aan het behoud van diversiteit in de Delta. Een opgave is het om de recreatieve gebruikswaarde van de eilanden te vergroten in combinatie met een gebiedsspecifieke, in de omgeving passende inrichting. Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden dienen bij te dragen

aan het versterken van het stoere deltakarakter en passen bij de maat en schaal van dijk en open wateren. Ontwikkelingen worden benaderd in het licht van het eiland als geheel, waarbij bijvoorbeeld in Voorne-Putten en Hoeksche Waard een duidelijk verschil zit tussen de 'dynamische' noordrand en het 'luwe' zuiden.

Ondergrond: Rivierdeltacomplex

Zoals overal in Zuid-Holland heeft het water en het menselijk handelen grote invloed gehad op de geomorfologie van dit deel van de provincie. Het land in de delta is vergroot door aanleg van dijken rond droogvallende gronden.

Ondergrond: Jonge zeeklei

De gronden in het deltacomplex bestaan overwegend uit kleigronden. Dit zijn voedselrijke, draagkrachtige gronden. De deltawateren zijn onderdeel van het deltacomplex. De estuariene dynamiek is een belangrijk natuurlijk gegeven. Nauw verbonden met de deltawateren zijn de niet ingepolderde, buitendijkse kleigronden.

Dit betreft de slikken, (bekade) gorzen, grienden, wilgenbossen en de uiterwaarden langs de rivieren. Het zijn natuurlijke landschappen waar ruimte is voor dynamische processen.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen bij aan het behoud van ruimte voor dynamische natuurlijke processen en zoetzoutovergangen in de Deltawateren en natuurlijke buitendijkse gebieden.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

Rivierklei en veen

De komgronden en oeverwalgebieden van het rivierengebied in Zuid-Holland zijn opgebouwd uit rivierklei en liggen vooral in het oosten van de provincie. Ze zijn vermengd met de veenondergrond. De oeverwallen vormen plaatselijk hogere/drogere delen binnen het veengebied. Dit is terug te zien in het landschap.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen in het rivierengebied houden het verschil tussen komgronden en oeverwallen herkenbaar.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Wijk en Wouden, Gouwe Wiericke, Krimpenerwaard, Alblasserwaard, Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas.

Zeekleipolderlandschap

Zeekleipolders

Een zeekleipolder is qua oorsprong een ronde opwaspolder (oorspronkelijk opgeslibde en daarna ingepolderde eilandjes in getijdenwater) of langgerekte aanwaspolder (aangeslibd en ingepolderd land tegen bestaande polders) en daarna omgeven door dijken. De kreken in deze polders (herkenbaar door microreliëf en een kronkelige loop) en beplante dijken zijn belangrijke structurerende elementen. Er is een grote mate van openheid met contrasten tussen buitendijkse natuur en strak verkavelde agrarische polders. De dorpen liggen als compacte kernen in het landschap, veelal op het kruispunt van een dijk en een kreek aan de rand van een polder. Overige bebouwing ligt langs de dijken en spaarzaam in de polders zelf. Kenmerkende contrasten tussen de regelmatige patronen in de polder van wegen en verkaveling en de kronkelige kreken. Havenkanalen vormen plaatselijk bijzondere elementen, waarbij ontwikkelingen langs de kanalen de ruimtelijke en recreatieve relatie tussen dorp en open water versterken.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Versterken van de kreek als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het zeekleilandschap.
- Bebouwing concentreert zich in of bij compacte kernen, niet in het open middengebied van de polders.

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het versterken van de karakteristieke kenmerken van de eilanden en de verschillen daartussen.
- Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden passen bij de maat en schaal van de dijk en de deltawateren.
- Herkenbaar houden van het patroon van (ronde) opwas- en (langgerekte) aanwaspolders door behouden en versterken van de (beplante) dijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager in contrast met de grootschalig, open polder.
- Behoud van het contrast tussen de binnendijkse akkerbouwvelden en buitendijkse natuur.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

Zeekleipolders met veenkern

Temidden van de zeekleipolders liggen ingedijkte 'restanten' van het oude veenlandschap. Kenmerkend zijn het kleinschalig dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling. Dit zijn veelal de eerste bedijkte polders van de (noordelijke) eilanden. Veenrestanten bepalen het beeld

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het herkenbaar houden van het kleinschalige dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hoeksche Waard, Voorne-Putten.

Buitendijks natuurlandschap

Dit betreft de slikken, (bekade) gorzen, grienden, wilgenbossen en de uiterwaarden langs de rivieren. Het zijn natuurlijke landschappen waar ruimte is voor dynamische processen. Waar mogelijk kan de recreatieve toegankelijkheid van deze gebieden vergroot worden. Versterken van het contrast in de mate van natuurlijkheid tussen binnen- en Buitendijks gebied.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behoud of vergroten van ruimte voor dynamische natuurlijke processen, waterstanden en zoetzoutovergangen.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden of versterken van het contrast in natuurlijkheid tussen binnen en buitendijks gebied.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Bentwoud-Rottmeren-Zuidplas, Krimpenerwaard, Alblasserwaard, Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

4. Stedelijke landschappen

In dit landschap bestaat de klassieke tegenstelling tussen stad en ommeland niet meer. Woon- en werkbebauwing, parken, routes, randen, recreatiegebieden, weidegronden, natuur en wegen mengen zich in dit landschap met elkaar. De ruimte is hier gering, alles zit dicht bij elkaar en is van invloed op elkaar. Dat maakt de opgave voor de ruimtelijke kwaliteit alleen maar groter en spannender. Alles wat ontwikkeld wordt, dient in goede samenhang ontwikkeld te worden. Bij de huidige woningbouwopgave gaat het niet alleen om de woningbouw maar om 'verstedelijking' en dus evenzeer om de leefomgeving, het groen, het landschap en de klimaatadaptatie.

Er is in Nederland geen provincie zo verstedelijkt als Zuid-Holland. Aard en karakter van de Zuid-Hollandse binnensteden zijn in eerste instantie bepaald door het onderliggende landschapstype waarop zij gelegen zijn. Het stedelijk gebied is als apart landschap opgenomen omdat het een eigen herkenbaar karakter heeft ontwikkeld met een duidelijk andere identiteit dan de buitengebied en medebepalend is voor de beleving en kwaliteit van Zuid-Holland.

Stedelijk gebied

Binnen het stedelijk gebied vallen:

- De grotere stedelijke agglomeraties met aansluitend stedelijke bebouwing met meer dan 30.000 inwoners:
  - De Haagse, bestaande uit Den Haag, Delft, Delfgauw, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Wateringen en Nootdorp.
  - Rotterdamse, bestaande uit Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Maassluis, Spijkenisse, Hoogvliet, Ridderkerk, Barendrecht, Krimpen aan den IJssel, Nieuwerkerk aan den IJssel en Capelle aan den IJssel.

- Leidse, bestaande uit Leiden, Katwijk, Oegstgeest, Leiderdorp, Zoeterwoude-Rijndijk en Voorschoten.
- Dordtse, bestaande uit Dordrecht, Zwijndrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Alblasserdam.
- De grotere kernen in de provincie:
  - Alphen aan de Rijn
  - Zoetermeer
  - Gouda, Waddinxveen
  - Gorinchem
  - Berkel en Rodenrijs
  - Maassluis
  - Hellevoetsluis

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

Algemene richtpunten

- De meeste verstedelijkte landschappen zijn niet meer kenmerkend door het onderliggende landschapstype, maar door de tijdsgeest waarin de stedenbouwkundige structuur ontworpen is.
- Onderliggende landschapkenmerken en cultuurhistorische elementen en -lijnen in het stedelijk weefsel maken de steden uniek en 'leesbaar'. Zij helpen bij de oriëntatie.
- Ontwikkelingen dragen bij aan de karakteristieke kenmerken/identiteit van stad, kern of dorp.
- Het bundelen van economische kansen rondom toplocaties en tegelijkertijd het beter benutten van bestaande werklocaties voor een divers portfolio aan werk- en woonmilieus met oog op functiemenging en ruimte voor bedrijvigheid in de stad.
- Nieuwe ontwikkelingen dienen bij te dragen aan het tegengaan van bodemdaling

Specifieke richtpunten

Verstedelijking (relatie met beleidskeuze verstedelijking)

- Verstedelijking vindt vooral binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) en binnen invloedsgebied van hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) plaats.
- Aandacht voor een koppeling met het Landschapspark versterkt het groene netwerk van Zuid-Holland waardoor de leefkwaliteit van bewoners en werknemers wordt verbeterd.
- Naoorlogse wijken nabij HOV-knopen bieden kansen voor verstedelijking en herstructurering. Deze wijken hebben vaak nog veel potentie, zien verschillende opgaven op zich afkomen en kunnen een kwaliteitsimpuls gebruiken.
- De provincie stuurt daarom op meer ruimte voor betaalbare bedrijfsruimte in woningbouwplannen en omgekeerd op meer woningbouw boven bedrijven in monofunctionele bedrijventerreinen. Hiermee wordt nabijheid van wonen, werken en voorzieningen gecreëerd. Dit draagt bij aan de opgave om gezondheid, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.
- De provincie stuurt op binnenstedelijke verdichting van de naoorlogse wijken in overleg met gemeenten, corporaties en andere partijen. Kansen voor wonen, werken en voorzieningen worden bekeken in samenhang met bereikbaarheid, het verbeteren van de leefomgeving en de ruimtelijke kwaliteit, sociale achterstanden en duurzaamheid. Door te

sturen op de synergie tussen de verschillende deelopgaven kan verstedelijking een integrale kwaliteitsverbetering bereiken die in deze wijken nodig is.

- Hoogteaccenten (waaronder hoogbouw) vallen zoveel mogelijk samen met centra (zwaartepunten) en interactiemilieus in de stedelijke structuur. Daar waar hoogbouw niet samenvalt met "zwaartepunten" in de stedelijke structuur geeft een beeldkwaliteitsparagraaf inzicht in de effecten, invloed en aanvaardbaarheid van hoogbouw op de (wijde) omgeving.

Groenblauwe stedelijke structuur (relatie met beleidskeuze groenblauwe stedelijke structuur)

- Nieuwe ontwikkelingen sluiten aan bij bestaande landschappelijk structuren en dragen waar mogelijk bij aan versterking van de stedelijke groenblauwe structuur. Daarbij gaat het ook om de recreatieve kwaliteit en de bijdrage aan klimaatbestendigheid en de biodiversiteit.
- Goede groene verbindingen vanuit de haarvaten van het stedelijk gebied met het buitengebied, conform de visie van het Landschapspark Zuidvleugel, zijn essentieel voor de relatie van het stedelijk gebied met het buitengebied. Dergelijke verbindingen bieden bovendien de basis voor recreatieve verbindingen en voor woon- werkverkeer.

Hoogstedelijk gebied (relatie met beleidskeuze verstedelijking)

- Hoogstedelijk gebied kenmerkt zich door een hoge mate van 'verstening' en hoogbouw. Opgave hier is het aantrekkelijk en leefbaar houden van de leefomgeving. Ook klimaatadaptatie vraagt om de nodige aanpassingen om extreme neerslag op te vangen en hittestress te voorkomen. Voldoende groen in deze gebieden zorgt niet alleen voor verkoeling, maar ook voor wateropvang, de productie van zuurstof en de zuivering van lucht. De huidige verstedelijkingsopgave zal zorgen voor (nog) meer verdichting in het stedelijk landschap, dit maakt de noodzaak voor combinatie met klimaatadaptatie en leefbaarheid, waaronder groen nog groter. Er is een relatie met ruimtelijke kwaliteit die niet conflicterend is maar juist ondersteunend.
- Ontwikkelingen in stationsgebieden dragen bij aan de versterking van de (hoog)stedelijke kwaliteit ter plaatse.

Cultuurhistorie (relatie met beleidskeuze Beleven en benutten van erfgoed)

- Historische binnensteden hebben een grote cultuur historische waarde met vaak hoge ruimtelijke kwaliteit. Veel van deze binnensteden zijn al vanuit het rijk en vanuit de gemeenten beschermd als beschermd stads- en dorpsgezicht. Ook voor de provincie zijn dit belangrijke delen van het stedelijk gebied. We onderschrijven de bescherming ervan door rijk en gemeenten.
- Cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en stedenbouwkundige patronen worden behouden door ze waar mogelijk een functie te geven die aansluit bij de behoeften van deze tijd.

Stads- en dorpsranden

- De stads- en dorpsranden van de provincie zijn plekken met bijzondere potentie voor het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Het zijn overgangspotentialen waar de contrasten tussen de verschillende landschappen goed beleefd kunnen worden. In deze gebieden is nadrukkelijk aandacht nodig voor de doorgaande landschappelijke structuren, de recreatieve verbindingen tussen stad en land en het ontwerp en de inrichting van de stads- en dorpsrand zelf. Ontwikkelingen in deze randen vragen daarom om extra aandacht voor een zorgvuldige inpassing en een optimale ruimtelijke kwaliteit.

- De provincie hecht grote waarde aan het open houden van waardevolle landschappen. Uitbreidingen van steden en dorpen zijn alleen mogelijk indien deze ontwikkelingen bijdragen aan het verbeteren van de belevingswaarde, de gebruikswaarde en de toekomstwaarde van de stads- en dorpsrand.
  - o Belevingswaarde: ontwikkelingen dragen bij aan een optimale belevingswaarde van de bebouwde kom vanuit het landelijke gebied én een optimale belevingswaarde van het landelijk gebied vanuit de bebouwde kom.
  - o Gebruikswaarde: Uitbreidingen van dorpen en steden met meer dan 12 woningen in de stads- en dorpsrand, dragen bij aan het verbeteren van de gebruikswaarde van de rand. De provincie streeft ernaar om de randen zoveel mogelijk openbaar toegankelijk te maken en paden en recreatieve routes tussen de bebouwde kom en het landschap te versterken.
  - o Toekomstwaarde: bij ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de toekomstwaarde van de plek in brede zin. Een ontwikkeling draagt bij aan brede opgaven zoals het versterken van de groenblauwe structuur, de biodiversiteit, klimaatadaptatie, het bieden van maatschappelijke meerwaarde en het vergroten van de sociale betekenis van de stads- of dorpsrand.

Bedrijventerreinen (relatie met beleidskeuze Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen)

- Ontwikkelingen op en rond natte bedrijventerreinen sluiten aan bij het industriële en logistieke land-waterkarakter en dragen bij aan een gepaste overgang tussen terrein en omgeving

Glaslandschap

Oostland en Westland. Glastuinbouwgebieden met de bijbehorende kernen

- Westland, bestaande uit Naaldwijk, Honselersdijk, 's Gravenzande, Monster, Poeldijk, Maasdijk, Heenweg, Kwintsheul, De Lier en Ter Heijde
- Oostland, bestaande uit Bleiswijk, Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Pijnacker,

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Nieuwe ontwikkelingen in de glastuinbouw sluiten aan bij bestaande landschappelijk structuren en dragen waar mogelijk bij aan versterking van de groenblauwe structuur.
- Ontwikkelingen aan de rand van een glastuinbouwgebied dragen bij aan het realiseren van een rand met passende overgangskwaliteit (front, contact of overlap).

Zeehavenlandschap

Groot industrieel complex aan de zuidzijde van de Nieuwe Waterweg en de noordzijde van het Hartelkanaal/ A15, van de Waalhaven tot Maasvlakte II

- Met daarin de kernen Heijlplaat, Pernis en Rozenburg

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen in en rond de mainport sluiten aan bij het grootschalig industriële en logistieke havenkarakter.
- Het Rotterdamse havengebied verandert van een klassieke haven economie naar een kennisintensief complex gebaseerd op (informatie)technologie, hernieuwbare grondstoffen en innovatieve diensten. Laat die transitie de ruimtelijke kwaliteit versterken.
- De energietransitie zal het gebruik en aanzicht van het Rotterdamse havengebied veranderen. Laat die transitie de ruimtelijke kwaliteit versterken.

5. Landschappelijke structuurdragers

Linten

Linten vormen een belangrijk onderdeel van het Zuid-Hollandse landschap. De meeste linten hebben een belangrijke cultuurhistorische betekenis en worden vaak gebruikt als recreatieve route. Ontwikkelingen langs de linten dienen daarom zeer zorgvuldig ingepast te worden.

Definitie: Linten worden gevormd door lineaire, deels aaneengesloten bebouwing langs wegen, waterwegen of dijken en hebben een sterke relatie met het omliggende landschap. Ze bepalen mede de kenmerken van het landschap en zijn daarvan niet los te zien.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden van de doorzichten vanaf de dijk op het achterliggende landschap.
- Kleinschalige nieuwe ontwikkelingen langs linten zijn mogelijk indien er sprake is van de functieverandering van de bebouwing van een perceel, bijvoorbeeld van een agrarische functie naar een woonfunctie (voorheen 'ruimte voor ruimte' genoemd).
- Linten behouden hun lineaire karakter. Individuele ontwikkelingen door de tijd heen horen bij linten. Inpassen van nieuwe bebouwing op een onbebouwd perceel, kan in een lint, met vrij staande bebouwing met behoud van doorzichten naar het achterliggende landschap.
- Het bestaande slotenpatroon behouden.

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Karakter: ontwikkelingen dienen te passen in het karakter van het lint. Dit betekent dat de ontwikkeling aansluit op het profiel van het lint, de maat en schaal van de bebouwing aan het lint en de inpassing van de percelen in het landschap.
- Grootschalige ontwikkelingen: bij de uitbreiding van steden of dorpen blijft het lint herkenbaar als bebouwingsvorm. Dit betekent dat op gepaste afstand van het lint gebouwd wordt, waarbij het landschap, het lint en de nieuwe ontwikkeling bepalend zijn voor deze afstand. Het lint behoudt zijn eigen gezicht.

Water en dijken

Water bepaalt in hoge mate de landschappelijke identiteit van Zuid-Holland, dat voor het grootste deel beneden N.A.P. gelegen is. Het beleefbaar en toegankelijk maken van dit water vergroot dan ook de recreatieve gebruikswaarde en het vestigingsklimaat van de gehele provincie. Een terugkerend element in alle landschapstypen zijn dijken. In dit laaggelegen deel van Nederland zijn zij van essentieel belang voor onze veiligheid. De dijken manifesteren zich duidelijk in het landschap van Zuid-Holland, per landschapstype echter vaak net weer even anders. Zo zien we langs de kust vooral duinen, terwijl we elders vooral dijken of kaden zien en langs de grote rivieren zijn die dijken hoger en breder dan de kaden die we langs de weteringen in het veenweidegebied zien.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden

- Het is voor de provinciale landschapsstructuur en ruimtelijke kwaliteit belangrijk dat bij herstructurering of nieuwe ontwikkelingen rekening wordt gehouden met 'het ruimtelijk perspectief dijken': Bij een dijkversterkingsopgave is de waterveiligheidsfunctie van de dijk uitgangspunt, maar er moet altijd breder gekeken worden naar andere opgaven en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit.

Zeearmen

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van ruimte voor dynamische natuurlijke processen en zoet-zoutovergangen in de Deltawateren en natuurlijke buitendijkse gebieden.
- Ontwikkelingen houden rekening met hun invloed op het watersysteem als geheel en dragen bij aan een duurzame en zo eenvoudig mogelijke werking van dit systeem.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het oppervlaktewater.
- Ontwikkelingen versterken de samenhang en continuïteit in het watersysteem als dragende ecologische en recreatieve structuur van Zuid-Holland. Ruimte voor natuurlijke dynamiek is hierbij een uitgangspunt.

Infrastructuur

De provincie werkt aan duurzame en toekomstbestendige infrastructuur ten behoeve van bereikbaarheid en veiligheid. Daarnaast dragen we bij aan het behalen van andere maatschappelijke opgaven en doelstellingen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Buiten het stedelijk gebied worden rijks- en provinciale -wegen niet als verstedelijkingsas benut.

- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen die een relatie met de weg hebben concentreren zich bij de op –en afritten van de weg.
- Nieuwe infrastructuur wordt aangelegd als een logische verbinding van A naar B die bijdraagt aan het leesbaar houden van de landschapskarakteristieken.
- Daar waar een weg tegelijkertijd de rand van bebouwing vormt, is extra aandacht vereist voor de kwaliteit van de stads- of dorpsrand, waaronder doorgaande verbindingen tussen stad en ommeland.

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Bij nieuwe provinciale wegen beweegt de weg waar mogelijk mee met de hoofdrichting van het landschap.
- Nieuwe of aan te passen infrastructuur wordt altijd beschouwd als een integrale gebiedsopgave inclusief inpassingsvraagstukken. Hieronder wordt naast ligging in het landschap ook verstaan; zorgvuldig omgaan met doorlopende landschappelijke structuren, logische oplossingen voor doorgaande ecologische en recreatieve verbindingen en behoud van gebruiks- en belevingswaarde van het omliggend gebied en logische verbinding met aansluitende infrastructuur.
- Een visuele relatie tussen weg en omgeving is gewenst. Waar wegen landschappelijke hoofdstructuren kruisen, dient de landschappelijke lijn als afzonderlijke structuur zichtbaar en herkenbaar te blijven. Deze ‘contactpunten’ (bijvoorbeeld tunnels, viaducten, aquaducten) worden met zorg ontworpen en de ruimtelijke kwaliteit wordt onderbouwd in de beeldkwaliteitsparagraaf.
- Ontwikkelingen in stad en land houden rekening met het zicht vanuit de trein op de omgeving.
- Voorkomen van (nieuwe) obstakels en omwegen in het recreatief netwerk.
- Handreiking infrastructuur

6. Identiteitsdragers

Identiteitsdragers zijn de bijzondere plekken die de wordingsgeschiedenis van Zuid-Holland vertellen.

Hiertoe worden in elk geval de kroonjuwelen cultureel erfgoed gerekend. Daarnaast omvat deze categorie de historische landgoederen en kastelen, de historische molens en vaarwegen, de Neder-Germaanse Limes en uit de meer recente historie de Atlantikwall en de Deltawerken . Voor alle identiteitsdragers is instandhouding en versterking van de beleefbaarheid van belang. Daarbij is aandacht gewenst voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de gebieden.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van de uitzonderlijke kwaliteit van de identiteitsdrager.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het leesbaar houden van het verhaal dat de identiteitsdragers als
- oriëntatiepunten in tijd en ruimte vertellen.

Kroonjuwelen cultureel erfgoed

Het is voor de provinciale landschapsstructuur en ruimtelijke kwaliteit belangrijk dat bij herstructurering of nieuwe ontwikkelingen de hieronder genoemde richtpunten in acht worden genomen:

Kroonjuweel Landgoed Keukenhof en omgeving

Dit kroonjuweel omvat naast het Landgoed Keukenhof ook een deel van het zanderijlandschap aan de noord- en oostkant en de Lageveense Polder (nog grotendeels ingericht met hakhout en weiland).

Kernkwaliteiten zijn het landgoed de Keukenhof op de overgang van hogere oude duinen naar de lager gelegen strandvlakte. Verschillende ontginningsfasen zijn in dit ensemble te herkennen: boslandschap van een landgoed, zanderijenlandschap en strandvlakten met weilanden.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Bewaren/versterken van de afleesbaarheid van het landschap en behouden/versterken van het landgoedcomplex met landhuis, bijgebouwen, tuin, parkaanleg, blikveld en zichtlijnen.

Kroonjuweel Aarlanderveen en molenviergang

Het gebied van de molenviergang Aarlanderveen is een karakteristiek voorbeeld van een lintdorp op oude bovenlanden, omgeven door droogmakerijen. Het hoogteverschil hiertussen is markant: op sommige plekken ligt de polder meer dan vijf meter beneden NAP. Het cultuurhistorisch waardevolle lintdorp Aarlanderveen, een oorspronkelijk in het midden van het veengebied aangelegde ontginningsas, bleef gespaard toen het omringende veen werd vergraven. Onderdeel van de ruimtelijke eenheid is de molenviergang die de droogmakerij bemaalt.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Waarborgen van de herkenbaarheid en samenhang van de open droogmakerijen, dijken, bebouwingslint Aarlanderveen, molenviergang en omgeving
- Behouden/versterken van het contrast tussen bovenland en droogmakerijen.

Kroonjuweel Oude Hollandse Waterlinie / Wierickeschans

Ter hoogte van de Wierickeschans is de Oude Hollands Waterlinie nog goed herkenbaar als ruimtelijke eenheid. Karakteristiek zijn de waterlopen van de Enkele en Dubbele Wiericke en hun kades, als prominente noord-zuid lopende lijnen in het landschap met daartussen de 17e eeuwse inundatiezone. De historische gelaagdheid is groot: de verkaveling is middeleeuws, de vaarten zijn gegraven in de veertiende eeuw en de verdedigingswerken van weer later datum.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden/versterken van de herkenbaarheid en samenhang tussen alle onderdelen binnen de Oude Hollandse Waterlinie (boezemvaarten met kades, bebouwingslint Langeweide, verkavelingspatroon, Fort Wierickeschans, Oukoopse wipmolen).
- Openhouden van de inundatiezone tussen de beide Wierickes.

Kroonjuweel Middengebied Krimpenerwaard

Het middengebied van de Krimpenerwaard wordt begrensd door landscheidingskaden, vaarten en vlieten. De oude opstreckende verkaveling en het watersysteem zijn nog grotendeels intact en bepalend voor het regelmatige en de oost-west georiënteerde nederzettingsstructuur.

Erfbeplanting, rijen knotwilgen en het opgaand groen van kades en eendenkooien en geriefbosjes zijn accenten in het vlakke en waterrijke veenweidelandschap. De lange bebouwingslinten zijn rijk aan historische boerderijen en hebben door de vele open ruimtes tussen de bebouwing een sterke relatie met het landschap.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Herkenbaar houden en versterken van de kwaliteiten (ontginningspatroon met verkaveling, waterlopen, kades, monumentale boerderijlinten, beplanting, profiel van wegen en waterlopen), alsook hun onderlinge samenhang.

Kroonjuweel en werelderfgoed Kinderdijk

De molens, boezems en gemalen van Kinderdijk zijn van grote betekenis als historischwaterstaatkundig ensemble en als Hollands cultuurlandschap bij uitstek. Het ensemble van 19 molens, twee lage boezems en twee hoge boezems vormen een icoon van het vernuft van het Nederlandse waterbeheer door de eeuwen heen. Kernkwaliteiten van dit werelderfgoedcomplex Kinderdijk zijn naast de molens en boezems ook de zichtlijnen van en naar het complex Kinderdijk. Door een verbinding te leggen tussen historisch en hedendaags waterbeheer wordt de kwaliteit van het complex versterkt. Het watersysteem wordt zichtbaar en begrijpelijk gemaakt voor bezoekers van dit bijzondere erfgoed. Het panorama reikt in oostelijke richting langs de waterlopen. De donk van Schoonenburg wordt hier ook toe gerekend.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten van werelderfgoedcomplex Kinderdijk door het in stand houden van de samenhang tussen alle onderdelen van dit ensemble en het bewaren van de openheid van het gebied en omgeving.
- Behouden en versterken van de zichtlijnen van en naar het complex Kinderdijk.

Kroonjuweel en werelderfgoed Nieuwe Hollandse Waterlinie / Diefdijk

De Nieuwe Hollandse Waterlinie strekt zich uit over de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht. Het is een oude verdedigingslinie, zodanig ontworpen en aangelegd dat water gebruikt kon worden als afweermiddel bij vijandelijke invallen. Deze verdedigingslinie functioneerde van 1815 tot 1963 en bestaat uit de volgende samenhangende onderdelen en kernkwaliteiten: inundatiegebieden en verdedigingswerken (forten, batterijen, lunetten, kazematten en groepsschuilplaatsen) in samenhang met hun omgeving, voormalige schootsvelden en verboden kringen rondom de forten, diverse waterwerken (zoals sluizen, en dijken, in het bijzonder de Diefdijk) en overige elementen als beschutte wegen, loopgraven en tankgrachten. Binnen Zuid-Holland bestaat deze linie met name uit de Diefdijk.

Kenmerkend zijn de dijkwielen en forten met schootsvelden.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie met aandacht voor de samenhang van alle onderdelen van dit ensemble.
- Bewaren van het open zicht van de polders grenzend aan de Diefdijk.
- Herkenbaar houden van het profiel van de Diefdijk als historische dijk.

Kroonjuweel Schurvelingen Goeree

Het schurvelingenlandschap ligt ten westen en noorden van Ouddorp. Het is gevormd in de middeleeuwen door het uitgraven en ontginnen van het oorspronkelijke duinlandschap. Hierdoor ontstonden akkertjes (haaymeten), omgeven door zandwallen(schurvelingen). In veel gevallen zijn de schurvelingen in de 19e en 20e eeuw opgehoogd toen de tussengelegen akkers werden uitgegraven voor een beter grondwaterpeil. De nieuwere zandwallen zijn 2 tot 4 meter hoog en begroeid met houtachtige elementen zoals eik, iep en brem. De hoogte van de beplante wallen in verhouding tot de afmetingen van de kleinschalige open akkers maken van de akkers een soort kamers. Het schurvelingenlandschap is sterk verweven met de lintenstructuur rondom Ouddorp. Het huidige gebruik van de kleinschalige kavels is afwisselend (agrarisch, wonen, tuinen etc.). Uitbouwen /versterken van het schurvelingenpatroon kan als basis dienen voor nieuwe ontwikkelingen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behoud en versterking van het afwisselende en kleinschalige karakter van het landschap door behouden en herstellen van de wallen (met begroeiing) en herkenbaar houden van de open en groene kamers
- Nieuwe ontwikkelingen dienen te passen binnen de kleinschalige structuur van het landschap

Kroonjuweel Polder de Biesbosch

Polder de Biesbosch is een fraai voorbeeld van een recente, planmatig aangelegde zeekeipolder (1926) met een hoge interne samenhang en ontwerpqualität. De polder wordt begrensd door hoge dijken. Opvallende elementen zijn de rijen populieren en essen langs wegen en dijken. De boerderijen zijn gegroepeerd op de hoeken van een kruispunt centraal in de polder. Uit de periode vóór de inpoldering is nog een aantal restanten van getijdengeulen zichtbaar. Het zijn markante grillige lijnen in het verder rationeel verkavelde polderland. Langs de Merwededijk liggen kazematten van de voormalige verdedigingslinie uit de Tweede wereldoorlog langs het Hollands Diep.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behouden van de herkenbaarheid en samenhang van de kwaliteiten: open zeekeipolder met gegroepeerde boerderijbebouwing, begrenzing door hoge polderdijk, contrast tussen rationele polderverkaveling en kronkelige getijdengeulen.

Kroonjuweel Kagerplassen en omgeving

De bijzondere waarde van dit kroonjuweel ligt in de samenhang tussen natuurlijke veenmeren, het unieke patroon van onregelmatig verkavelde veenweidepolders en een groot aantal molens. In tegenstelling tot andere veenweidegebieden in Zuid-Holland zijn de kavels niet lang en smal, maar

blokvormig. Dit duidt op een ontginning uit de vroege middeleeuwen, waarmee dit gebied de oudste veenontginning in het Groene Hart zou zijn. De vele brede poldersloten en bekade boezemwateren herinneren aan de problemen die men hier gehad heeft met de afwatering. Datzelfde blijkt uit het grote aantal - vaak nog functionerende – molens van verschillende typen dat men hier bijeen vindt.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten en de samenhang hiertussen (veenmeren, onregelmatig verkavelde veenweidepolders, waterlopen, kades en molens).
- Instandhouden van de markante hoogteverschillen tussen de veenstromen en het ingeklonken veenweidegebied.
- In standhouden van de gave vroeg-middeleeuwse blokvormige verkaveling.

Kroonjuweel Landgoederenzone Wassenaar-Den Haag

Dit ensemble is opgebouwd uit enerzijds een groot aantal landgoederen met de groene uitlopers hiervan in de stad (o.a. het Haagse Bos), gelegen op oude en al vroeg bewoonde strandwallen. Anderzijds behoren ook enkele gave open polders in de lagere strandvlakten hiertoe (o.a. de Veenzijdse en Duivenvoordse Polder). Dit veenachtige gebied werd in de middeleeuwen in cultuur gebracht.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: de landgoederen metparkaanleg, de zichtlijnen tussen en langs de landgoederen, de open plekken ertussen (weilanden).
- In stand houden van het contrast tussen het besloten, boomrijke karakter van de strandwallen en de open veenweidepolders van de strandvlakten.
- Behouden en versterken van de oostwest oriëntatie van het strandwallen- en strandvlaktenlandschap, die versterkt wordt door de loop van de wateringen en het wegenpatroon.
- Herkenbaar houden van de markante ligging van boerderijen (tussen de Veenwatering en de Rijksstraatweg) op de overgang van de droge strandwal naar de vochtige strandvlakten.

Kroonjuweel Weipoort

Weipoort is een monumentaal bebouwingslint met een zeldzame tweevoudige ontginningsas. Naast de dubbele bebouwingsstrook langs de weg ligt een ijl boerderijlint tussen de weg en de Weipoortse Vliet. Het lint loopt dood in het zuiden. Het lint van Weipoort is ontstaan op de net iets hogere gronden van een oude kreekkrug. De Weipoortse Vliet is een gekanaliseerde veenstroom van waaruit omliggende polders zijn ontgonnen. Het beeld van het lint wordt bepaald door het grillige verloop van de kades en boezemwater dat ter hoogte van de weg ligt, en daarvan wordt afgeschermd door lage tuimelkades, hakhouteilandjes, cultuurhistorische bebouwing en bruggetjes over het water.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten én samenhang hiertussen: het karakteristieke 'drievoudige' lint met zijn bijzondere profiel van wegen en waterlopen, de monumentale bebouwing en bruggen, de doorzichten naar het open achterland.
- Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: smalle profiel en opbouw van het historische lint met wegsloten en beplanting, de monumentale bebouwing, open ruimten hiertussen en doorzichten naar het achterland

Kroonjuweel Meije

Boerderijlint langs gelijknamig veenriviertje. Kenmerkend historisch beeld van ijle lintbebouwing met monumentale boerderijen en arbeiderswoningen. Gaaf dwarsprofiel van onverbrede weg, wegsloten en beplanting. Door ontbreken van achterliggende bebouwing is sprake van sterke relatie met het omringend gebied. Bijzonder markant element is de watertoren. Vanuit dit landmark loopt een kerkepad van de Meije naar Nieuwkoop door de Nieuwkoopse Plassen.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: smalle profiel en opbouw van het historische lint met wegsloten en beplanting, de monumentale bebouwing, open ruimten hiertussen en doorzichten naar het achterland.

Kroonjuweel Kerngebied Midden-Delfland

Dit kroonjuweel bestaat uit verschillende elementen (polders, boerderijlinten en, boezemgebied) die door hun gaafheid/herkenbaarheid en cultuurhistorische samenhang de historische opbouw van Midden-Delfland inzichtelijk maken. De Duifpolder is een gave poldereenheid ten zuidwesten van Schipluiden. Zowel de begrenzing, situering van boerderijen, verkaveling en waterlopen zijn sinds de ontginningsperiode vrijwel onveranderd gebleven. Het gebied rond Negenhuizen en Zouteveen bestaat grotendeels uit veenweide met enkele glooiende kreekruigten met daarop oude boerderijen. De Vlietlanden vormen het historisch afwateringssysteem van Delfland op de Maas. Dit afwateringscomplex bestaat uit drie brede weteringen met daarbinnen boezemland. Het boezemland met rietbegroeiing en nat grasland, is omstreeks de twaalfde eeuw ontgonnen en lang gebruikt als hooiland. Omdat het daarna nooit door inpoldering is ontwaterd ligt het gebied hoger dan het omringende land.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: open polders met historische kavelstructuur, wegen, kaden en waterlopen, boerderijlinten op kreekruigten, afwateringsstelsel van de Vlietlanden.

Historische landgoederen en kastelen

Zuid-Holland kent een groot aantal historische landgoederen, buitenplaatsen, kastelen en kasteelruïnes. Deze vormen een kenmerkende combinatie van cultuurhistorie, natuur en landschap. Kenmerken en waarden van deze bijzondere plekken zijn:

- De (historische) buitenplaats, bestaande uit hoofdhuis met bijgebouwen en het bij behorende park of tuin, of het kasteel of kasteelterrein in de vorm van ruïne,

muurrestanten, één of meer bijgebouwen, omgracht terrein, alsmede de functionele en visuele relaties tussen de verschillende onderdelen;

- De basisstructuur waaraan het landgoed of kasteel(locatie) is gekoppeld: een weg, waterloop en/of zichtlijnen.
- Het blikveld: de vrije ruimte die nodig is om de historische buitenplaats of het kasteel in het landschap te herkennen.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen zijn gericht op verbetering en versterking van de kenmerken en waarden van het landgoed/ kasteel en het behouden of versterken van de relatie van het landgoed met zijn omgeving.

Historische molens

Historische molens zijn markante monumenten en blikvangers in het landschap, zowel in het stedelijk als het landelijk gebied.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behouden en versterken van monumentale windmolens in hun omgeving als ensemblewaarde.

Historische vaarwegen

De historische vaarwegen hebben de uitstraling van regionale landschappelijke dragers door eenheid en samenhang in de inrichting van de oevers en begeleidende beplanting en door de vormgeving van kruisende infrastructuur. Er is aandacht nodig voor zicht op en vanaf het water. Als ontwikkelingen plaatsvinden aan kanalen en vaarten buiten het stedelijk gebied, dan dragen deze bij aan versterking van hun rustige en voornamelijk karakter, behoud en versterking van erfgoed als identiteitsdragers en herstel van continuïteit (ook aanliggend landschap) waar nodig. De oevers van rivieren, vaarten, kanalen en plassen zijn waar mogelijk openbaar toegankelijk.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Om oevers en water openbaar toegankelijk en beleefbaar te houden is er geen ruimte voor verdere verdichting en privatisering van de oevers, direct grenzend aan het water.
- Ontwikkelingen aan kanalen en vaarten buiten het stedelijk gebied dragen bij aan de versterking van het karakter van de kanalen en vaarten.

Neder-Germaanse Limes

De Limes is de aanduiding van de noordgrens van het voormalige Romeinse rijk, die zich in Europa uitstrekt van de Balkan tot in Engeland. In Nederland vormt de Rijn de noordgrens. In Zuid-Holland wordt de Limes gevormd door een zone langs de Oude Rijn, van de grens van Zuid-Holland met Utrecht tot aan de kust bij Katwijk, en door een zone langs het Rijn-Schiekanaal, vanaf Leiden naar Voorburg.

De kernwaarden betreffen: verspreide, losse militaire complexen en infrastructuur (forten, wachttorens, militaire kampementen, havens, scheepswrakken en aanlegplaatsen); steden,

grafvelden en (water)infrastructuur die redelijkerwijs behoren tot de militaire centra; verbindende structurende elementen als de rivier (gereconstrueerde bedding van Beneden-, Kromme en Oude Rijn in de Romeinse tijd), de Limesweg en enkele andere stukken infrastructuur als het Kanaal van Corbulo en de weg tussen Nijmegen en Rijn. De Limes kan gebruikt worden als inspiratiebron voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen deze zone, waar mogelijk door een koppeling te leggen met (nieuwe) recreatieve routes.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud en de herkenbaarheid van de Limes en de elementen die daar deel van uitmaken.

Atlantikwall

Dit relict van de Duitse bezetting is onderdeel van een verdedigingslinie langs de Noordzeekust van Noorwegen tot Spanje. De Atlantikwall bestond uit kustbatterijen, versperringen (o.m. tankvallen, drakentanden, muren) en ondersteuningsbunkers. Deze relicten vormen een tastbaar onderdeel van de recente wereldgeschiedenis. Aandacht is gewenst voor de beleefbaarheid van de linie als geheel, voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van de elementen van de Atlantikwall.

Deltawerken

De Deltawerken zijn het resultaat van de grote waterstaatkundige ingrepen na de watersnoodramp van 1953. Ze beschermen het land tegen de zee en vormen de iconen van de recente waterstaatkundige geschiedenis van Zuidwest-Nederland. Ze vervullen tevens een belangrijke rol in de ontsluiting van de eilanden in de delta en zijn landschappelijk markant aanwezig en beleefbaar.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen op of nabij de Deltawerken dragen bij aan het beleefbaar houden van de robuuste waterstaatkundige identiteit van de Deltawerken.

7. Thema's

A Energie

Duurzame vormen van energie-opwek en uitbreiding van elektriciteits-opslag en -distributie vragen om ruimte en nieuwe locaties. De nieuwe energiedragers zijn bouwwerken die, afhankelijk van hun verschijningsvorm en de locatie, enige tot grote invloed op het landschap hebben. Het is een ontwerpogave om een eigentijds ruimtelijk beeld met kwaliteit te genereren.

Zonneveld (relatie met beleidskeuze zonne-energie)

Een zonneveld is een bouwwerk voor energie-opwek dat bestaat uit een veldopstelling van stellages of een drijvende constructie met zonnepanelen met bijbehorende voorzieningen en een aansluiting op het elektriciteitsnetwerk. Een zonneveld is uitgestrekt in oppervlakte en heeft een beperkte hoogte. De ruimtelijke impact betreft vooral de technische uitstraling en het niet-locatie gebonden karakter die niet vanzelf en niet altijd passen bij de gebiedskenmerken. Door de modulaire opbouw is de omvang en vorm flexibel en kan een zonneveld zich voegen naar de beschikbare ruimte binnen bestaande structuren in het landschap. Hiervoor is de Handreiking ruimtelijke kwaliteit zonne-energie Zuid Holland (link opnemen) een hulpmiddel.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Een zonneveld wordt toegevoegd aan andere bestemmingen (meervoudig ruimtegebruik).
- Behoud van de schaarse open ruimte in de landschappen.
- Een zonneveld heeft een goedgekozen locatie in de ruimtelijke opbouw van een gebied; nabij energiegebruik en een aansluiting op het netwerk.
- Een zonneveld voegt zich naar het kavelpatroon, de structuur en schaal van het landschap.
- Een zonneveld heeft een bij de gebiedskenmerken passende overgang naar de omgeving.
- Een zonneveld benut koppelkansen met andere opgaven, bijvoorbeeld versterken biodiversiteit, landschapselementen, klimaatadaptatie, recreatieve verbindingen.
- Een beeldkwaliteitsparagraaf maakt de ruimtelijke impact op de omgeving inzichtelijk.

Windturbinelocaties (relatie met beleidskeuze windenergie)

Een windturbine is een mast met op de wind draaiende wieken, technische installatie en aansluiting op een elektriciteitsnetwerk. In verhouding is het grondvlak klein, de verschijning ijl met een forse hoogte, boven gebouwen en beplanting uit. Een windpark is een opstelling van minimaal drie grote windturbines; solitaire turbines zijn niet gewenst vanuit het oogpunt van de ruimtelijke kwaliteit. Door de autonome maat en schaal en de bewegende wieken hebben formaties van windturbines, ongeacht de ashoogte, een duidelijke ruimtelijke impact op een wijde omgeving. Ze kunnen als landmark grote landschappelijke en infrastructurale structuren accentueren. Een ruimtelijk onderzoek op verschillende schalen, waaronder de bovenregionale schaal naar de visuele effecten hoort bij de afweging en locatiekeuze.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Mede door de grote omvang en ruimtelijke invloed van moderne grote windturbines is het van belang om deze geconcentreerd te plaatsen in daarvoor geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie te voorkomen.
- Een opstelling van windturbines is gekoppeld aan grote structuren en het type landschap is hierbij richtinggevend.
- In het noordelijke deel van de provincie, boven de Nieuwe Waterweg en de Lek staan windparken langs grote, lange infrastructurale lijnen.
- In het midden van de provincie, langs de as Maasvlakte-Rotterdam-Drechtsteden-Merwedezone, is concentratie van windenergie gewenst. Opstellingen sluiten aan bij economische en logistieke dynamiek en stedelijke bebouwing.

- In het zuiden, op delen van de Zuid-Hollandse eilanden, is ruimte voor het creëren van windenergie. Grote lijnopstellingen staan op plekken waar het waait: waar water en land elkaar ontmoeten, op dammen en dijken.
- Een enkelvoudige opstelling in een lijn van minimaal drie windturbines evenwijdig aan de scheidslijn of de infrastructuur, of een cluster van minimaal vier in samenhang.
- Een beeldkwaliteitsplan geeft inzicht in de ruimtelijke impact op alle schaalniveaus.
- Windturbines met een ashoogte tot 45 meter kunnen binnen bestaand stads- en dorpsgebied, glastuinbouwgebied en bedrijventerreinen voor zover passend bij de lokale situatie.
- Windturbines met een ashoogte tot 15 meter kunnen overal, mits rekening gehouden met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten.

Bouwwerk voor elektriciteitsopslag en/of -distributie

Voor de omvorming naar een duurzaam energiesysteem zijn er meer en grotere bouwwerken nodig voor opslag en/of distributie van elektriciteit (zoals transformatorstations en batterijen) op een logische locatie in het elektriciteitsnetwerk. Vanwege de technische verschijningsvorm sluit het bouwwerk vaak als vanzelf aan bij een industriële en infrastructurele omgeving. Bij andere gebiedskenmerken is de opgave groter om het bouwwerk op vanzelfsprekende wijze te plaatsen in het landschap.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Bij de locatiekeuze wordt afgewogen hoe dit bouwwerk de gewenste ruimtelijke structuur in een gebied kan versterken, aangezien de nabijheid van een aansluitpunt op het elektriciteitsnetwerk aantrekkingskracht heeft voor energieverbruikers en -leveranciers.
- Met een beeldkwaliteitsparagraaf wordt de ruimtelijke impact inzichtelijk gemaakt en een passende verschijningsvorm en zorgvuldige landschappelijke inpassing aangetoond.

B Bijzonder Provinciaal Landschap

Bij het vervallen van Nationale Landschappen heeft het Rijk de provincies de mogelijkheid gegeven Bijzondere Provinciale Landschappen aan te wijzen. In de provincie Zuid-Holland kunnen regio's die dat willen deze status aanvragen. De provincie hanteert de volgende criteria voor het honoreren van een aanvraag:

- Het is een initiatief uit het gebied en tenminste van alle gemeenten.
- Het gebied heeft een heldere geografisch afbakening.
- De aanvraag wordt ondersteund door een goede beschrijving van de bijzondere kwaliteit(en).
- De aanvraag bevat een heldere duiding van de context.
- De aanvraag kent een breed gedragen eigenaarschap en is voorzien van een heldere visie en ontwikkelperspectief.
- De aanvraag toont energie voor actie en investeringen en legt de sturing en borging daarvan vast.
- Midden Delfland heeft een aanvraag gedaan die aan de criteria voldoet en daarmee de gewenste status verkregen. Aan de status Bijzonder Provinciaal Landschap zijn overigens geen extra richtpunten of subsidies verbonden. Overige gebieden in Zuid-

Holland met een bijzondere status is Het Nationaal Park Hollandse Duinen. Nationaal Park Hollandse Delta is in oprichting.

Beleidsuitwerking

De uitwerking van de beleidskeuze landschap wordt geregeld in de Omgevingsverordening in § 6.2.2 Ruimtelijke kwaliteit

In het Omgevingsprogramma zijn geen maatregelen voor landschap opgenomen.

A7 Bos en bomen

In antwoord op motie 881 van Provinciale Staten, hebben Gedeputeerde Staten op 12 oktober 2020 het 'Groeimodel voor het bos- en bomenbeleid' vastgesteld. Dit vormt de basis om een beleidskeuze Bos en bomen toe te voegen en enkele wijzigingen aan de Omgevingsverordening voor te stellen.

Omgevingsvisie

Op basis van het vastgestelde groeimodel is de beleidskeuze Bos- en bomen geformuleerd. Verdere uitwerking van de beleidskeuze in eventuele programma's is op dit moment nog niet mogelijk en hangt onder andere af van de financieringsmogelijkheden uit de Landelijke bossenstrategie en de aansluiting op andere provinciale programma's. Er wordt gewerkt aan een werkplan (2021) om wel al aan de slag te gaan, conform de strategie zoals beschreven in het groeimodel.

Verordening

Bossen en bomen zijn beschermd via de Wet natuurbescherming, de provinciale omgevingsverordening, en door de gemeentelijke kapverordeningen. In de provinciale omgevingsverordening is de bescherming van bos via twee sporen geregeld. Via het onderdeel houtopstanden (de wijzigingen hebben betrekking op dit onderdeel) en via het onderdeel ruimtelijke kwaliteit.

Aanpassingen in artikel 3.95 Houtopstanden en herbeplanting

In het onderdeel houtopstanden staat wanneer een kapmelding gedaan moet worden en welke regels er zijn voor herplant en compensatie. Het artikel is van toepassing op bos en laanbeplantingen buiten de bebouwde kom. Binnen de bebouwde kom zijn de gemeentes bevoegd gezag. De gemeenteraad stelt hiervoor de begrenzing van de bebouwde kom vast.

Aanvullend gelden ook altijd (zowel binnen als buiten de bebouwde kom) de regels met betrekking tot de in het bos levende beschermde dieren en planten (soortenbescherming) zoals vastgelegd in de Wet natuurbescherming.

De belangrijkste aanpassingen zijn:

- Bij het indienen van een kapmelding moet, als de herplant op een andere locatie plaats gaat vinden, een compensatieplan ingediend worden. Hiermee willen we bereiken dat er voorafgaand aan de kap, duidelijke afspraken worden gemaakt over de compensatie (dit is ook besproken tijdens de commissievergadering van 12-12-2020).
- Op dit moment mag men bos dat buiten NNN ligt kappen en als compensatie bomen planten binnen het NNN. Dit willen we niet meer toestaan omdat hierdoor per saldo oppervlakte groen verloren gaat. In het groeimodel stond de optie om dit ook voor de recreatiegebieden toe te passen. Na overleg met o.a. Staatsbosbeheer (SBB), de omgevingsdiensten en afdeling DBI stellen we voor om de mogelijkheden voor compensatie in recreatiegebieden wel open te houden.

Echter, in het voorstel is een aanvullende voorwaarde opgenomen. Ontheffing voor herbeplanting (compensatie) binnen de recreatiegebieden wordt alleen verleend als de oppervlakte van de nieuw aan te planten houtopstand twee keer zoveel is als de tenietgegane houtopstand.

- Als de te vellen houtopstand onderdeel uitmaakt van een A-locatie bos, Groen erfgoed of een bosreservaat mag de compensatie niet plaatsvinden op andere grond omdat anders bijzondere natuur- en landschapswaarden verloren gaan. Een definitie en toelichting is terug te vinden in de teksten van de verordening. Het behoud van dit Groen erfgoed is niet alleen vanuit cultuurhistorisch oogpunt van belang, maar ook vanwege biodiversiteit. In dit groene erfgoed komen nog veel oorspronkelijk inheemse (autochtone) bomen en struiken voor, die genetisch zeer waardevol zijn. We willen daarom zuinig zijn op deze oude bouselementen. Ook dit punt is besproken tijdens de commissievergadering van 12-12-2020. Het voorstel voor wijziging is in lijn met de reactie van de portefeuillehouder cultuur, gedeputeerde De Zoete (brief met kenmerk PZH-2020-752939631).

Ruimtelijke kwaliteit volgt in 2022 (onderdeel van Afdeling 6.2 Bestemmingsplannen)

Via het onderdeel ruimtelijke kwaliteit en de bijbehorende beleidsregel compensatie natuur, landschap en recreatie is extra bescherming van bossen binnen het Natuurnetwerk Nederland, binnen recreatiegebieden, en binnen karakteristieke landschapselementen geregeld. Hierdoor wordt deze beschermingsstatus onder andere ook bij bestemmingsplanwijzigingen meegenomen.

We onderzoeken op dit moment of het wenselijk is om voor de landschapselementen (houtwallen en oude kleine bosjes) die behoren tot ons Groen erfgoed de regels in dit artikel aan te scherpen en te verduidelijken. In vergelijking tot de Recreatiegebieden en het NNN zijn de regels voor de landschapselementen namelijk op dit moment veel minder duidelijk.

Boscompensatie bij Natuurherstel wordt aangepast in Wet natuurbescherming

Op dit moment hoeft het vellen van houtopstanden, wanneer dat wordt gedaan in het kader van Natura 2000-maatregelen (bijvoorbeeld om open duinen te creëren), niet gecompenseerd te worden. Landelijk is afgesproken om dit, met terugwerkende kracht vanaf 2017, wel te gaan compenseren. Er is nu geen noodzaak om de tekst van de provinciale verordening op dit punt aan te passen. Als de Wnb is aangepast wordt de verordening van ZH waar nodig verder in lijn gebracht met de landelijke wetgeving. Op deze manier kunnen we aansluiten bij de landelijke definities en wetgeving.

Conclusie:

De aanpassing van het omgevingsbeleid in verband met de module 'Bos en bomen' leidt tot het toevoegen van de beleidskeuze 'Bos en bomen' in de Omgevingsvisie en het wijzigen van de artikelen in paragraaf 3.9.5 in de Omgevingsverordening.

De beleidskeuze 'Bos en bomen' is hieronder opgenomen.

Beleidskeuze Bos en bomen

De provincie wil het oppervlak bestaand bos behouden en de bestaande bossen verder ontwikkelen naar vitale bossen. Tevens wil de provincie kansen benutten en creëren voor de uitbreiding van bos en bomen

Bossen en bomen leveren veel ecosysteemdiensten en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan veel van onze provinciale opgaven zoals recreatie, gezondheid (onder andere door versterken immuunsysteem en verminderen van stress), CO2 opslag, biodiversiteit, klimaatadaptatie (tegenaan hittestress en opvang overmatige neerslag) en verduurzaming van de landbouw.

Aanleiding

Bos en bomen staan in de publieke belangstelling. Er zijn diverse maatschappelijke initiatieven op bomen te planten en er zijn zorgen over het kappen van bomen. Het Rijk werkt, in overleg met de provincies, aan de uitwerking van de Nationale bossenstrategie. Het advies van het College van Rijkadviseurs is om daarbij zeker ook te investeren in bos en bomen in de westelijke Randstad.

Motivering provinciaal belang

In de landelijke bossenstrategie is afgesproken dat de provincies, gezien hun wettelijke taken op het vlak van natuur, een actieve rol op zich nemen in de uitwerking. Een actieve provinciale rol zorgt er ook voor dat we landelijke initiatieven kunnen koppelen aan kansen in Zuid-Holland.

Toelichting

Slechts 3% van Zuid-Holland bestaat uit bos. Het merendeel ligt binnen het Natuurnetwerk (53 %) en binnen recreatiegebied (21 %).

Het bos- en bomenbeleid is op dit moment nog in ontwikkeling. Er is door Gedeputeerde Staten op 12 oktober 2020 een groeimodel vastgesteld waarin een eerste richting is geformuleerd om meer te investeren in bos en bomen. Voor de verdere uitwerking in concrete maatregelen of programma's zijn we als provincie onder meer afhankelijk van de landelijke uitwerking van de bossenstrategie en of hier financiële middelen voor beschikbaar komen.

Om kansen voor uitbreiding van bos en bomen in beeld te brengen willen we zoveel mogelijk aansluiten bij andere provinciale opgaven en dit als ambitie meenemen bij lopende gebiedsprocessen en programma's. Zoals bij bodemdaling, waterberging, verduurzaming landbouw, gebiedsprocessen stikstof, infrastructurele projecten, circulair bouwen, verstedelijkingsopgave, recreatie en diverse gebiedsprocessen, zoals het Landschapspark Zuid Vleugel.

Binnen de gebiedsprocessen kan het beste de afweging worden gemaakt of het wenselijk en mogelijk is om in een regio extra bos en bomen te ontwikkelen. In het algemeen verwachten we dat bos en bomen in directe omgeving van dorpen en steden of in aansluiting op bestaande bossen het meest bijdraagt aan onze provinciale opgaven.

Beleidsuitwerking

In de Omgevingsverordening zijn in paragraaf 3.9.5 artikelen opgenomen over houtopstanden en herbeplanting.

A8 Gezonde en veilige leefomgeving

De nieuwe beleidskeuze 'Gezonde en veilige leefomgeving' vervangt de huidige beleidskeuze 'Gezonde leefomgeving'. De huidige beleidskeuze is primair gericht op de rol van groenbeleid op de gezondheid en is

nu als onderdeel opgenomen in de nieuwe beleidskeuze. De nieuwe beleidskeuze heeft betrekking op alle provinciale beleidsopgaven.

Conclusie:

In de Omgevingsvisie wordt de beleidskeuze 'Gezonde leefomgeving' vervangen door de nieuwe beleidskeuze 'Gezonde en veilige leefomgeving'.

De volledige tekst van de nieuwe beleidskeuze is hieronder opgenomen.

Beleidskeuze Gezonde en veilige leefomgeving

De provincie wil zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving. Een omgeving die inwoners als prettig ervaren, uitnodigt tot gezond gedrag en beschermt tegen negatieve invloeden, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluid, wateroverlast en hittestress. Naast het beschermen willen wij een duidelijke verbetering van de huidige leefomgeving bevorderen door de leefomgeving ook op gezond gedrag in te richten. In al ons beleid geven we aandacht aan gezondheid en veiligheid. Wij verbinden daarbij het fysieke en sociale domein.

- De provincie wil daarbij stress-gerelateerde ziektes voorkomen en verminderen door het aanbieden van verschillende soorten groen (bos, park en recreatieterrijnen) voor sportieve en recreatieve inspanning en ontspanning. Samen met partners zetten we hiermee in op verhoging van de levensverwachting in verschillende wijken
- De provincie wil de ecosysteemdiensten, zoals verkoeling, versterken immuunsysteem en natuurlijke plaagregulatie, die de natuur ons biedt ten volle benutten ten behoeve van onze gezondheid
- Bij het beschermen tegen negatieve milieuaspecten zullen wij de VTH-instrumenten krachtig inzetten om bestaande grenswaarden te bewaken, maar daarnaast streven wij naar een milieukwaliteit waarbij er een zo gering mogelijk negatief effect is op de gezondheid en veiligheid
- Bij onze economische, ruimtelijke en mobiliteitsplannen zullen wij de aspecten gezond en veilig expliciet betrekken. Hiervoor zullen wij samen met gemeenten richtlijnen ontwikkelen (o.a. voor planprocessen) en een stimulerende en faciliterende rol oppakken naar gemeenten en maatschappelijke partijen
- Samen met de kennisinstellingen in Zuid-Holland en de reguliere gezondheidszorg willen wij via innovatie de positieve effecten van de leefomgeving op de gezondheid versterken en beter in beeld brengen
- Bij de aandacht voor gezondheid hebben wij extra aandacht voor kwetsbare groepen en wijken met een gezondheidsachterstand

Aanleiding

Zuid-Holland heeft, mede als gevolg van de stedelijke agglomeratie, de hoge mobiliteitsdruk en het Haven Industrieel Complex een grote uitdaging op het terrein van gezondheid. Uit onderzoek komt naar voren dat de provincie Zuid-Holland een lage score heeft op het gebied van gezondheid. Binnen de provincie zijn daarbij grote verschillen te zien.

De benadering van gezondheid heeft zich de laatste jaren verbreed naar het concept 'positieve gezondheid'. Een gezonde leefomgeving is daarbij een leefomgeving die bewoners als prettig ervaren, uitnodigt tot gezond gedrag en waar de positieve invloed op gezondheid zo groot mogelijk

is. Voor het provinciale beleid dat gericht is op gezondheid wordt gekozen voor deze brede definitie van gezondheid.

Met de Omgevingswet, waarvan de invoering voor 2022 gepland staat, beoogt de wetgever bescherming en garanties te bieden voor een gezond, veilig en prettig leef- en werkklimaat voor burgers en bedrijven. Gezondheid wordt nadrukkelijk als maatschappelijk doel van het omgevingsbeleid gepositioneerd. De Omgevingswet roept de overheid op om zorg te dragen voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. De nieuwe beleidskeuze geeft hier invulling aan.

Motivering provinciaal belang

Gezien de centrale rol van de provincie bij de inrichting van de leefomgeving - zowel op basis van wettelijke taken als via stimulerende activiteiten – ligt er een duidelijke rol voor de provincie om een gezonde en veilig leefomgeving te beschermen en te bevorderen. De Omgevingswet geeft hiervoor ook een wettelijk kader.

Veel onderwerpen waar de provincie zich mee bezighoudt, bieden kansen om de leefomgeving gezonder en veiliger te maken: van een goede milieukwaliteit, een natuurlijke (groene) leefomgeving, een bewegingsvriendelijke omgeving, goed toegankelijke mobiliteit, goede woningen tot klimaatadaptatie. Tot nu toe is het thema gezondheid in provinciaal beleid vaak impliciet gebleven. Op basis van de nieuwe ambitie Gezond en Veilig is voor het eerst een gezonde leefomgeving als nieuw verbindend thema benoemd. Het gaat er om meer bewust te worden van de mogelijkheden in het beleid en het gebruik van het instrumentarium om de gezondheid van onze inwoners verder te bevorderen. Daarbij gaat het enerzijds om het beschermen van inwoners tegen negatieve omgevingsfactoren – waaronder het klassieke milieubeleid: het zorgen dat milieunormen worden gehaald – en anderzijds het bevorderen van een gezonde leefomgeving die gezond gedrag stimuleert.

Toelichting

In de 'Verkenning gezonde leefomgeving Zuid-Holland' zijn drie strategieën genoemd voor het maken van de verbinding tussen gezond en veilig en de overige opgaven: gezondheid centraal, één gezondheidsthema voorop (bijvoorbeeld bewegen of luchtkwaliteit) of koppelen aan andere thema's. Er is voor gekozen om het accent te leggen op het koppelen aan andere thema's.. Deze keuze sluit aan op onze integrale werkwijze.

Onder andere in het dashboard van de verkenning is een beeld geschetst van wat de provincie nu al bijdraagt aan een gezonde en veilige leefomgeving en zijn kansen benoemd hoe de provincie kan versnellen richting een gezond en veilig Zuid-Holland. De indeling uit de verkenning is in een startnotitie verder uitgebreid naar de opgaven uit het coalitieakkoord.

De beleidskeuze Gezonde en veilige leefomgeving heeft betrekking op alle beleidsopgaven. Een eerdere beleidsbeslissing over een gezonde leefomgeving was primair gericht op de effecten van groenbeleid op de gezondheid. Dit onderdeel is in de nieuwe beleidsbeslissing opgenomen.

Beleidsuitwerking

In de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma zijn geen regels of maatregelen opgenomen die bij deze beleidskeuze horen. De beleidsuitwerking vindt in de eerste helft van 2021 plaats en wordt waar nodig later in verordening en programma opgenomen.

B Wijziging Omgevingsverordening

De hieronder opgenomen wijzigingen zijn tevens in een formeel (concept)besluit tot wijziging van de Omgevingsverordening opgenomen. Zie hiervoor bijlage 1.

B1 Bedrijventerreinen

Zie de toelichting onder A1.

Conclusie:

De vertaling van de bedrijventerreinenstrategie naar de instrumenten van het Omgevingsbeleid, leidt tot aanpassing van de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma.

In de omgevingsverordening wordt het begrip “bedrijventerrein” aangepast, en de begrippen “milieuzone”, “watergebonden bedrijventerrein”, “planologische compensatie” en “compensatie van feitelijk gebruik” toegevoegd.

Tevens wordt artikel 6.12 “bedrijven” aangepast, alsmede de toelichting op dat artikel.

De wijzigingen in de verordening zijn hieronder aangegeven.

Het begrip bedrijventerrein komt te luiden:

Gronden die in een vigerend bestemmingsplan de bestemming bedrijf of bedrijventerrein hebben en in de planregels bestemd zijn voor: handel, nijverheid, commerciële en niet-commerciële dienstverlening of industrie,
met uitzondering van de gronden die exclusief zijn bestemd voor: kantoren, detailhandel, maatschappelijke doeleinden of jachthavens, horeca, logies en overige leisure,
met een bruto omvang van meer dan 1 hectare,
uitgezonderd solitaire bedrijven, niet zijnde een betoncentrale, asfaltcentrale of puinbreker, buiten bestaand stads- en dorpsgebied;

Ingevoegd wordt het begrip watergebonden bedrijventerrein:

Een bedrijventerrein of deel daarvan dat aan vaarwater ligt met een vaarklasse van II of hoger met een: haven, kade, drijvende laad- en losinstallatie of sloopshelling of -dok, beperkt tot de aan de laad- en losvoorziening liggende kavel;

Ingevoegd wordt het begrip milieuzones geur en geluid:

zones met gebruiksruimte voor geluid en geur zoals omschreven in de Handreiking milieuzonering nieuwe stijl van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten;

Ingevoegd wordt het begrip planologische compensatie:

compensatie van dat wat mogelijk is in het vigerende bestemmingsplan, het gaat daarbij om de oppervlakte in hectares en de milieucategorie;

Ingevoegd wordt het begrip compensatie van feitelijk gebruik:

compensatie van de manier waarop het kavel op dat moment wordt gebruikt, waarbij met name wordt gekeken naar milieucategorie, watergebondenheid en m² bruto vloeroppervlak, hetgeen dus kan afwijken van de planologische mogelijkheden in het vigerende bestemmingsplan;

Artikel 6.12 bedrijven komt te luiden:

1. Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op een bedrijventerrein, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 20 in bijlage II, maakt vestiging mogelijk van bedrijven uit de hoogst mogelijke milieucategorie van de Staat van Bedrijfsactiviteiten, dan wel voorziet in de hoogst mogelijke milieuzones geluid en geur, passend bij de omgeving van het bedrijventerrein, waarbij rekening wordt gehouden met toekomstige ontwikkelingen op een grote buitenstedelijke bouwlocatie als bedoeld in artikel 6.10 of op die mogelijk zijn op grond van een vigerend bestemmingsplan.
2. Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op een watergebonden bedrijventerrein, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 20 in bijlage II, laat in hoofdzaak watergebonden bedrijven toe.
3. Het bestemmingsplan, bedoeld in het eerste lid, kan in beperkte mate voorzien in nieuwe woningen, bedrijfswoningen en andere functies op delen van een bedrijventerrein, voor zover dit niet in strijd is met het eerste lid.
4. Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op een bedrijventerrein als bedoeld in het eerste lid of het tweede lid en dat gehele of gedeeltelijke transformatie naar een andere bestemming dan bedrijven mogelijk maakt, verantwoordt in de toelichting op welke wijze binnen de regio planologische compensatie van bedrijventerrein zal plaatsvinden.
Planologische compensatie is nodig bij:
  - a. een bedrijventerrein met milieucategorie 3, dan wel milieuzones met zone 3 voor geluid en zone 2 voor geur;
  - b. een bedrijventerrein met milieucategorie 4 of hoger; dan wel de hoogste milieuzones voor geluid en geur;
  - c. een geluidgezoneerd bedrijventerrein;
  - d. een watergebonden bedrijventerrein.
5. Het vierde lid is van overeenkomstige toepassing bij verlaging van de milieucategorie of milieuzone.
6. Compensatie als bedoeld in het vierde lid, kan achterwege blijven als is aangetoond dat na transformatie voldoende bedrijventerrein in de regio beschikbaar zal blijven afgezet tegen de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte.
7. Compensatie van feitelijk gebruik en m² voor m² is mogelijk mits wordt voldaan aan een evenwichtige balans in vraag en aanbod; vastgelegd in de door Gedeputeerde Staten aanvaarde regionale bedrijventerreinvisie.

De toelichting op artikel 6.12 komt als volgt te luiden:

Artikel 6.12 Bedrijven

Hoogst mogelijke milieucategorie/ milieuzone

Onderstaande toelichting is gebaseerd op de toepassing in bestemmingsplannen van de VNG-uitgave Bedrijven en milieuzonering (2009) met milieucategorieën en een Staat van

bedrijfsactiviteiten, dan wel de toepassing van de VNG-uitgave milieuzonering nieuwe stijl (mei 2019), met zones met oplopende gebruiksruimte voor geluid en geur, zónder Staat van bedrijfsactiviteiten. Beide komen voor.

Bedrijven in de hogere milieucategorieën/ milieuzones vormen een belangrijke schakel in de economische structuur van de provincie Zuid-Holland. Doorgaans wordt vanaf milieucategorie 4 een hogere milieucategorie genoemd. In de compensatieregeling in artikel 6.12 dient een gemeente echter vanaf milieucategorie 3.1 te compenseren. Omvangrijke terreinen voor bedrijven met een hoge milieuhindercategorie zijn voornamelijk te vinden in de Rotterdamse regio en de Drechtsteden. Bedrijven die vanwege de benodigde gebruiksruimte voor geluid of geur zich alleen kunnen vestigen binnen de hoogste milieuzones (voor geluid zone 4 of geur zone 3), dan wel een geluidgezoneerd industrieterrein, worden eveneens tot de HMC-bedrijven als bedoeld in deze verordening gerekend. Deze bedrijven, kennen veelal een hoge toegevoegde waarde en vormen vaak het middelpunt van andere bedrijvigheid met vele toeleveranciers, inclusief de zakelijke dienstverlening.

De ruimte voor bedrijven in de hogere milieucategorieën/ milieuzones staat onder druk door de milieuzoneringen rond woningbouw en de richtafstanden van de milieuzones tot woningbouw. Gezien het belang van deze bedrijven is de (milieu)ruimte voor dit type bedrijven van provinciaal belang. Uitgangspunt voor bestemmingsplannen is het mogelijk maken van de hoogst mogelijke milieucategorie dan wel milieuzone voor geluid en geur op het bedrijventerrein. Hiervan kan alleen worden afgeweken indien daartoe aanleiding bestaat in verband met toekomstige ontwikkelingen die zijn opgenomen in een vigerend bestemmingsplan of het Programma ruimte. Door slimme zonering en variatie op een bedrijventerreinen dient gezocht te worden naar zowel maximale ruimte voor bedrijvigheid als voor andere (aan het bedrijventerrein grenzende) functies, zoals wonen, zodat de beschikbare ruimte optimaal benut wordt.

Watergebonden bedrijventerreinen

Watergebonden bedrijven zijn van groot belang voor de economie en leveren een bijdrage aan duurzame mobiliteit. De ruimte voor watergebonden bedrijventerreinen staat echter onder druk, vooral door transformatie naar aantrekkelijk gelegen woningbouwlocaties. Planologische bescherming van de watergebonden bedrijventerreinen is daarom nodig. Bij voorkeur worden in deze bestemmingsplannen alleen watergebonden bedrijven toegelaten. De term “in hoofdzaak” biedt beperkte ruimte voor het toelaten van andere bedrijven. Bijvoorbeeld uitbreiding van bestaande niet-watergebonden bedrijven.

Functiemenging, transformatie en compensatie

Het provinciaal beleid is gericht op het bieden van ruimte om te kunnen voldoen aan de kwantitatieve en kwalitatieve vraag naar bedrijventerrein. De provincie wil echter ook ruimte bieden aan organische ontwikkeling en functiemenging, vanuit een oogpunt van betere benutting en kwaliteitsverbetering van het bestaand stads- en dorpsgebied. Monofunctionele bedrijventerreinen passen daar niet altijd bij. Met name bedrijventerreinen met milieucategorie 1 en 2 dan wel de laagste milieuzone (voor geluid en geur beide zone 1) lenen zich voor functiemenging. In mindere mate is functiemenging ook mogelijk op bedrijventerreinen met milieucategorie 3 dan wel een milieuzone voor geluid en geur zone 2. Bedrijventerreinen met milieucategorie 4 en hoger, dan wel de hoogste milieuzones voor geluid en geur, verdragen zich in het algemeen niet met functiemenging, zeker niet met gevoelige functies zoals wonen. Door diverse maatregelen om de milieubelasting te verminderen; is menging van functies vaker mogelijk.

Transformatie van bedrijventerrein naar een andere bestemming dan bedrijven kan om allerlei redenen nodig of wenselijk zijn. Het gaat vaak om verouderde bedrijventerreinen die in de loop der jaren midden in het stedelijk gebied zijn komen te liggen. De verordening maakt transformatie mogelijk. In een aantal gevallen is daarbij compensatie nodig:

- bedrijventerrein met milieucategorie 3, dan wel milieuzones met zone 3 voor geluid en zone 2 voor geur, en een oppervlakte van meer dan 1 hectare;
- bedrijventerrein met milieucategorie 4 of hoger; dan wel de hoogste milieuzones voor geluid en geur
- watergebonden bedrijventerrein.

Compensatie is ook noodzakelijk bij transformatie van gemengde zones; mits deze zones bestemd en geschikt zijn voor bovengenoemde bedrijfstypen.

Het doel van compensatie is om voldoende ruimte voor hogere milieucategorieën/ milieuzones en watergebonden bedrijvigheid te behouden zodat vraag en aanbod kwantitatief en kwalitatief in balans blijven. Compensatie kan daarom achterwege worden gelaten als er voldoende bedrijventerreinen in de regio beschikbaar blijven, gelet op de kwantitatieve en kwalitatieve vraag. Als een gemeente dit voldoende kan onderbouwen met actuele bestuurlijke afstemming in de regio en op basis van de behoefteramingen van de provincie Zuid-Holland, dan kan GS besluiten om van compensatie af te zien. Hierbij moet worden uitgegaan van de cijfers uit de behoefteramingen van de provincie Zuid-Holland. Compensatie gebeurt bij voorkeur door middel van het beter benutten van de bestaande voorraad.

De compensatieverplichtingen kunnen op vier manieren worden vastgelegd.

1. Het gelijktijdig vaststellen van een bestemmingsplan of omgevingsplan waarin de compensatieruimte wordt gefaciliteerd met het bestemmingsplan of omgevingsplan waarin het bedrijventerrein wordt weg bestemd.
2. De inspanningen omtrent transformatie en compensatie worden voor de gehele regio gemaakt in een regionale bedrijventerreinenstrategie of equivalent hiervan, die ter aanvaarding aan de Gedeputeerde Staten wordt voorgelegd.
3. De inspanningen omtrent transformatie en compensatie worden vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen betrokken provincie en betrokken gemeente(n)/initiatiefnemers.
4. De inspanningen omtrent transformatie en compensatie worden vastgelegd in een woon-werk-akkoord.

Zonder aanvaarde regionale bedrijventerreinenvisie is het uitgangspunt planologisch compensatie. Dit betekent dat hectares (het 'platte vlak') en planologische ruimte moet worden gecompenseerd. Dit betekent dat wanneer een bedrijf met milieu-categorie 3.2 is gevestigd op een kavel waar milieu-categorie 5 mogelijk is volgens het bestemmingsplan, het bij transformatie noodzakelijk is dat milieu-categorie 5 wordt gecompenseerd. Met een door GS aanvaarde regionale bedrijventerreinenvisie waarin door middel van heldere vraag-aanbod-cijfers/ planlijst/ programmeringsoverzicht (keuzelijst welke bedrijventerreinen getransformeerd worden en welke niet) wordt aangetoond dat vraag en aanbod kwantitatief en kwalitatief regionaal in balans zijn, is compensatie van gebruikte ruimte en m² voor m² mogelijk (feitelijke compensatie). Daarbij wordt maximaal ingezet op slim ruimtegebruik en beter benutten (zoals het ophogen van milieucategorieën, uitplaatsen van functies die niet op een bedrijventerrein thuishoren of het weer geschikt maken van terreinen aan het water voor watergebonden bedrijven). Bij eerder genoemd voorbeeld (een bedrijf met milieu-categorie 3.2 gevestigd op een kavel waar milieu-categorie 5 mogelijk is) moet dus milieu-categorie 3.2 gecompenseerd worden. En een bedrijvenbestemming

waar feitelijk een kantoor of park is gesitueerd, hoeft niet met een bedrijvenbestemming gecompenseerd te worden.

Bij feitelijke compensatie van leegstaande kavels, lege panden of panden waarin of kavels waarop de bedrijvenfunctie niet wordt geaccommodeerd, moet aangetoond worden dat hier (tijdens het moment van het formaliseren van de afspraken hierover) minimaal zeven jaar sprake van is. Dit om te voorkomen dat eigenaren of overheden panden of kavels bewust leeg laten staan om af te kunnen zien van de compensatieverplichting.

B2 Grote ruimtevragers

Zie de toelichting onder A2.

Conclusie:

De aanvulling van het omgevingsbeleid met beleid voor grote ruimtevragers leidt tot aanpassing van de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma.

In de verordening wordt artikel 6.12a ingevoegd met als opschrift 'grote ruimtevragers'. Ook wordt de begripsbepaling 'grote ruimtevragers' ingevoegd.

In bijlage II van de verordening wordt de geometrische begrenzing van grootschalige clusters vastgelegd.

De volledige tekst van de nieuwe regels is hieronder opgenomen

Begripsbepaling grote ruimtevragers

Bedrijfsfuncties die zijn gehuisvest in een samenhangend gebouwencomplex op een bedrijfskavel van 5 hectare of meer.

Artikel 6.12a grote ruimtevragers

1. Een omgevingsplan laat nieuwe grote ruimtevragers alleen toe op clusters voor grote ruimtevragers, waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd en verbeeld op kaart 21 in bijlage II.
2. Een omgevingsplan dat grote ruimtevragers toelaat houdt rekening met ruimtelijke kwaliteit, bereikbaarheidseffecten, duurzaamheid en de toegevoegde economische en maatschappelijke waarde van de ontwikkeling,

Toelichting in de verordening:

De provincie wil gericht sturen op de vraag of, waar en hoe nieuwe grootschalige bedrijven in Zuid-Holland ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de ruimtevrage van grote specifieke functies in de logistiek (xxl-logistiek) en de digitale economie (bijvoorbeeld hyperscale en co-locatie-datacenters), maar ook om andere bedrijfsfuncties die gehuisvest worden in een groot gebouwencomplex. De ruimtevrage van deze grootschalige ontwikkelingen moet worden afgewogen tegen het belang van ruimtelijke kwaliteit en het belang van het toevoegen van maatschappelijk-economische waarde. De provincie wil de zogenoemde 'verdozing' van het landschap tegengaan, zeker waar het gaat om functies die relatief te weinig maatschappelijk-economische waarde toevoegen.

De provincie hanteert als uitgangspunt dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Je kan daarbij denken aan duurzaamheid, gezondheid, brede welvaart, innovatiekracht, vergroening, digitalisering van de economie, versterken van de toegevoegde waarde van een cluster, (multi)modale bereikbaarheid, versterken van een economisch ecosysteem en bijdrage aan werkgelegenheid. Nieuwe locaties worden daarnaast afgewogen ten opzichte van de bereikbaarheid en de capaciteit van het energienetwerk.

De provincie kiest daarom voor een selectief beleid en, waar mogelijk, het samenbrengen (clusteren) en ruimtelijk combineren van grootschalige functies aan de hand van ruimtelijke kwaliteit, mobiliteit, energietransitie en klimaatadaptatie. Op de kaart is aangegeven op welke locaties vestiging van grote ruimtevragers mogelijk is. Daarbuiten is vestiging uitgesloten. Het gaat daarbij om bedrijven die zijn gehuisvest in een samenhangend gebouwencomplex op een bedrijfskavel van 5 hectare of meer.

De op de kaart aangewezen clusters voor grote ruimtevragers zijn enkele nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen en daarnaast het gehele havenindustriële complex.

Vestiging van een grote ruimtevrager op een in deze verordening aangewezen cluster voor grote ruimtevragers, is niet vanzelfsprekend. Ook bij vestiging op een cluster is een integrale belangenafweging nodig, met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit.

Deze regeling heeft het karakter van een 'pas op de plaats'. Het is één van de sporen die de provincie hanteert. De andere sporen zijn onderzoeken en verkennen en de regionale visies voor bedrijventerreinen. Na afronding van de onderzoeken en verkenningen, alsmede de regionale visies voor bedrijventerreinen, zal de provincie de tijdelijke regeling ('pas op de plaats') aanpassen en definitief maken.

De regeling ('pas op de plaats') richt zich op nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen. Het gaat dan in ieder geval om de locaties die op de zogenoemde 3 hectare kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) zijn aangeduid als 'bedrijventerrein zachte plancapaciteit'. De ontwikkeling van die bedrijventerreinen is nog niet opgenomen in een bestemmingsplan.

Het gaat ook om locaties voor bedrijventerreinen die al wel in een bestemmingsplan zijn opgenomen, maar waar via een herziening van het bestemmingsplan alsnog de vestiging van grote ruimtevragers mogelijk wordt gemaakt.

B3 Optimalisatie woningbouwplannen

Zie de toelichting onder A4

Conclusie

In de Omgevingsvisie wordt de nieuwe beleidskeuze 'Optimalisatie woningbouwplannen' opgenomen. In de Omgevingsverordeningen worden nieuwe regels opgenomen over de dichtheid en verscheidenheid van woningbouw, parkeernormen voor sociale huurwoningen en parkeernormen voor stationsomgevingen.

De nieuwe regels in de Omgevingsverordening zijn hieronder opgenomen:

Parkeernorm sociale huur

Artikel 6.10b

1. Een bestemmingsplan dat voorziet in nieuwe sociale huurwoningen hanteert een parkeernorm van maximaal 0,7 autoparkeerplaats per sociale huurwoning.
2. In afwijking van het vorige lid kan een andere parkeernorm worden gehanteerd, als de gemeente op de lokale situatie afgestemde regels of beleid voor parkeren heeft vastgesteld.

Toelichting in de verordening:

Parkeernormen voor sociale huur zijn in veel gevallen structureel te hoog vergeleken bij het werkelijk autobezit van de huurders. Het gemiddelde autobezit ligt rond de 0,5 per woning. De gehanteerde parkeernorm ligt vooral in kleinere gemeenten meestal rond de 1. Een hoge parkeernorm voor sociale huur belemmert de haalbaarheid en betaalbaarheid van sociale huurprojecten en leidt vaak tot structurele leegstand in parkeergarages onder sociale huurcomplexen.

Voor sociale huurwoningen hanteert de provincie een parkeernorm van 0.7 per woning. Dit is iets ruimer ten opzichte van het werkelijk gemiddelde autobezit, waardoor er ruimte blijft voor lokaal maatwerk. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Parkeernorm stationsomgevingen

Artikel 6.10c

1. Een bestemmingsplan dat voorziet in nieuwe woningen in een stationsomgeving, waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd op kaart 22 in bijlage II, hanteert een parkeernorm van maximaal 0,7 autoparkeerplaats per woning.
2. In afwijking van het vorige lid kan een andere parkeernorm worden gehanteerd, als de gemeente op de lokale situatie afgestemde regels of beleid voor parkeren heeft vastgesteld.

Toelichting in de verordening:

Overheden geven jaarlijks miljarden uit aan de exploitatie van het openbaar vervoer, de versterking van het netwerk en het beheer van de infrastructuur. Juist in omgevingen waar het gebruik van het openbaar vervoer de meeste potentie heeft, bij de opstappunten, is het wenselijk de ruimtelijke ontwikkeling daarop te oriënteren. In de praktijk kan de investering in het openbaar vervoer nog beter ondersteund worden door de ruimtelijke ontwikkeling. Hoge parkeernormen zorgen voor lagere dichtheden, verminderen de haalbaarheid en betaalbaarheid van ontwikkelingen en stimuleren het autogebruik.

Voor woningbouw in stationsomgevingen, hanteert de provincie een maximale parkeernorm van 0,7 per woning (inclusief bezoekers). Deze norm sluit aan bij het werkelijk autobezit in deze gebieden. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Dichtheid en verscheidenheid woningbouw

Artikel 6.10a

1. Een bestemmingsplan voor woningbouw op een grote buitenstedelijke bouwlocatie, als bedoeld in artikel 6.10, houdt rekening met een zo hoog mogelijke woningdichtheid en draagt bij aan een goede woon- en leefomgeving. Daarbij wordt gestreefd naar een bruto woningdichtheid van 45 woningen of meer per hectare.
2. Het bestemmingsplan, bedoeld in het vorige lid, betreft de mogelijkheden voor gevarieerde woningtypen bij het toelaten van woningbouw.

Toelichting in de verordening:

Veel uitleglocaties kennen een relatief lage woningdichtheid. Een hogere woningdichtheid is nodig om de schaarse ruimte en de mobiliteitsvoorzieningen beter te benutten. Het zorgdragen voor een goed woon- en leefklimaat is blijft onverminderd van toepassing. Ook bij een hoge woningdichtheid zal dus gezorgd moeten worden voor een aantrekkelijk woon- en leefomgeving, onder meer met voldoende groenvoorzieningen in de woonomgeving.

De provincie wil dat bestemmingsplannen voor woningbouw een zo hoog mogelijke woningdichtheid mogelijk maken, passend bij een goed woon- en leefklimaat. De provincie hanteert daarbij een bandbreedte van 30-45 woningen per hectare voor de dichtheid van woningbouwlocaties. Voor nieuwe plannen wordt gestreefd naar een dichtheid van 45 woningen of meer per hectare. Voor woningbouwplannen waar de planvorming al in gang is gezet en aanpassing niet meer mogelijk is of waarbij bestuurlijke afspraken zijn gemaakt over het woningbouwprogramma of waarvoor in het provinciaal Omgevingsbeleid een specifiek (maximaal) aantal woningen is opgenomen, kan een lagere dichtheid worden gehanteerd met een ondergrens van ongeveer 30 woningen per hectare. Een lagere dichtheid dan 30 woningen per hectare kan aan de orde zijn bij de ontwikkeling van de in het provinciaal Omgevingsbeleid genoemde toplocaties wonen.

De woningbouwlocaties die op de 3 hectare kaart staan (grote buitenstedelijke bouwlocaties), zijn daarop indicatief aangeduid. Dit geldt zowel voor de begrenzing als voor de oppervlakte. De oppervlakte is aangegeven op de tabellen in het Omgevingsprogramma. Het streven naar een hoge woningdichtheid kan voor deze locaties betekenen dat voor het beoogde aantal woningen een kleiner gebied nodig is, of dat meer woningen worden gerealiseerd dan nu is voorzien (mits dat past binnen het regionale woningbouwprogramma).

De dichtheid wordt gemeten als bruto dichtheid van een woonwijk. Wijkvoorzieningen, zoals buurtwinkels en buurtgroen, horen hier dus bij. Bovenwijkse en grootschalige voorzieningen als scholen, winkels, sportvoorzieningen, bedrijven, grotere water- en groenstructuren hoeven niet te worden meegenomen in de berekening van de woningdichtheid.

Het is niet de bedoeling dat een hoge dichtheid ten koste gaat van ruimtelijke inpassing. Het zorgdragen voor goede ruimtelijke kwaliteit en een goede overgang naar het buitengebied is belangrijk. Vandaar dat ook de groene randen en andere vormen van ruimtelijke inpassing, niet meetellen bij de berekening van de dichtheid.

Op veel woningbouwlocaties worden vooral eengezinswoningen en appartementen gebouwd. Dit draagt bij aan inefficiënt ruimtegebruik en sluit onvoldoende aan bij de huidige en toekomstige vraag naar woningen als gevolg van de veranderende samenstelling van huishoudens. De provincie vraagt daarom aandacht voor het bouwen van andere typen woningen, zoals dubbele

bovenhuizen, beneden-bovenwoningen, hofjeswoningen, rug-aan-rug woningen en souterrainwoningen.

B4 Sociaal en betaalbaar wonen

Zie de toelichting onder A5.

Conclusie:

De aanpassing van het beleid voor sociaal en betaalbaar wonen leidt tot aanvulling van het beleid in de Omgevingsvisie en het opnemen van een nieuwe regel in de Omgevingsverordening.

In artikel 6.10 wordt een nieuw tweede lid ingevoegd.

Een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling met de functie wonen mogelijk maakt, voorziet in voldoende nieuw toe te voegen sociale huurwoningen. Onder voldoende wordt in ieder geval verstaan wat hierover is vastgelegd in de geldende door Gedeputeerde Staten aanvaarde regionale woonvisie.

N.B. Deze wijziging komt in de plaats van het voorstel tot wijziging dat in de lopende herziening (ontwerp juni 2020) is opgenomen (Artikel 6.10, lid 2: Een omgevingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling met de functie wonen mogelijk maakt, houdt rekening met de maatregelen wonen zoals opgenomen in het Omgevingsprogramma Zuid-Holland)

In de toelichting op artikel 6.10 van de verordening wordt de volgende tekst opgenomen:

De provincie vindt passende huisvesting voor de doelgroepen van woningcorporaties van provinciaal belang. Dit betekent dat er enerzijds voldoende voorraad sociale huurwoningen in verhouding tot de omvang van de doelgroepen moet zijn en anderzijds voldoende aanbod sociale huurwoningen in verhouding tot de omvang van de actief woningzoekende doelgroepen moet zijn. Onder passend verstaat de provincie ook dat op lokaal niveau wordt bijgedragen aan een evenwichtig gespreide sociale huurvoorraad.

Het artikel is van toepassing op een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling met de functie wonen mogelijk maakt. Volgens de jurisprudentie over de 'ladder voor duurzame verstedelijking' is vanaf twaalf woningen sprake van een stedelijke ontwikkeling.

De motivering van het bestemmingsplan gaat in op wat voldoende sociale huurwoningen is. Dit vindt zijn grondslag in de geldende door GS aanvaarde regionale woonvisie. Onder regionale woonvisie wordt ook begrepen afzonderlijke regionale afspraken over de verdeling van de opgave nieuw toe te voegen sociale huurwoningen, die de instemming hebben van GS. De actuele regionale woonvisie dan wel afzonderlijke regionale afspraken worden vertaald in het regionale woningbouwprogramma, zoals bedoeld in de beleidskeuze wonen in de Omgevingsvisie.

De motivering geeft aan hoe wordt voorzien in voldoende passende voorraad voor de doelgroepen van woningcorporaties. Onder passend wordt ook verstaan dat op lokaal niveau wordt bijgedragen aan een evenwichtig gespreide sociale huurvoorraad.

Als er geen regionale woonvisie is of als Gedeputeerde Staten die niet hebben aanvaard, kunnen Gedeputeerde Staten op basis van de actuele provinciale woningbehoefteverkenning, eventueel gedifferentieerd naar regio of gemeente, aangeven welk aandeel sociale huurwoningen voldoende is. Gedeputeerde Staten zullen het bestemmingsplan hierop beoordelen en zo nodig gebruik maken van hun bevoegdheid, zoals het indienen van een zienswijze of het geven van een reactieve aanwijzing.

Bij het bepalen van het aandeel nieuw toe te voegen sociale huurwoningen wordt rekening gehouden met de gewenste toevoegingen aan de bestaande woningvoorraad. Alle veranderingen in de bestaande woningvoorraad als gevolg van sloop, verkoop van bestaande huurwoningen en huuraanpassingen zijn van invloed op de gewenste toevoegingen.

B5 Ruimtelijke kwaliteit

Zie toelichting onder A6

Conclusie

De herijking van het beleid voor ruimtelijke kwaliteit leidt tot aanpassing van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.

In de Omgevingsverordening wordt artikel 6.9 Ruimtelijke kwaliteit) aangepast. Tevens worden de volgende nieuwe artikelen ingevoegd:

- 6.9 a Beschermingscategorie 3 Buitengebied,
- 6.9 b Beschermingscategorie 2 Recreatiegebied,
- 6.9 c Beschermingscategorie 2 Weidevogelgebied,
- 6.9 d Beschermingscategorie 2 Groene Buffers,
- 6.9 f Beschermingscategorie 1 Kroonjuwelen cultureel erfgoed,
- 6.9 g Beschermingscategorie 1 Graslanden Bollenstreek.

Artikel 6.24 Natuurnetwerk Nederland wordt omgenummerd naar artikel 6.9 e en krijgt als opschrift 'Beschermingscategorie 1 Natuurnetwerk Nederland'.

De toelichting op deze artikelen wordt ook aangepast, dan wel ingevoegd.

De aanpassingen leiden ook tot wijziging van de kaarten die bij deze artikelen horen.

De volledige tekst van de nieuwe en gewijzigde artikelen is hieronder opgenomen.

Artikel 6.9 Ruimtelijke kwaliteit

1. Een bestemmingsplan kan voorzien in een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling, mits is aangetoond dat de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft.
2. Om de ruimtelijke kwaliteit te waarborgen wordt in het bestemmingsplan rekening gehouden met de beschermingscategorie, het gebiedstype en de relevante richtpunten voor ruimtelijke kwaliteit, een en ander zoals vermeld op kaart 14 in bijlage II (beschermingscategorieën en gebiedstypen) en beschreven in de omgevingsvisie beleidskeuze landschap.

3. Bij het beantwoorden van de vraag of bij een beoogde ruimtelijke ontwikkeling de ruimtelijke kwaliteit gewaarborgd kan blijven, wordt de schaalverdeling inpassen, aanpassen en transformeren gehanteerd.
4. Een bestemmingsplan kan een ruimtelijke ontwikkeling mogelijk maken, mits een zorgvuldige afweging is gemaakt over de locatiekeuze. De motivering gaat in op de beschreven kenmerken en waarden van het gebied en de effecten van de ontwikkeling daarop. Deze vereisten gelden voor zover het gaat om een ruimtelijke ontwikkeling waarbij:
  - a. een of meer richtpunten voor ruimtelijke kwaliteit in het geding zijn zoals beschreven in de omgevingsvisie beleidskeuze landschap;
  - b. sprake is van aanpassen of transformatie zoals beschreven in het vijfde lid.
5. Een bestemmingsplan kan voorzien in een ruimtelijke ontwikkeling onder de volgende voorwaarden:
  - a. de ruimtelijke ontwikkeling past binnen de bestaande gebiedsidentiteit, voorziet geen wijziging op structuurniveau, past bij de aard en schaal van het gebied en voldoet aan de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit, waardoor de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft. In dit geval is er sprake van inpassen;
  - b. de ruimtelijke ontwikkeling past binnen de bestaande gebiedsidentiteit, maar veroorzaakt wijziging op structuurniveau. Een dergelijke ontwikkeling wordt alleen toegestaan mits de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft door zorgvuldige inbedding van de ontwikkeling in de omgeving, rekening houdend met de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit. In dit geval is er sprake van aanpassen;
  - c. de ruimtelijke ontwikkeling past niet binnen de bestaande gebiedsidentiteit. Een dergelijke ontwikkeling wordt uitsluitend toegestaan mits de ruimtelijke kwaliteit van de nieuwe ontwikkeling is gewaarborgd door een integraal ontwerp. Daarin wordt behalve aan de ruimtelijke kwaliteit van het gehele gebied ook aandacht besteed aan de fysieke en visuele overgang naar de omgeving en de fasering in ruimte en tijd en wordt ook rekening gehouden met de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit. In dit geval is er sprake van transformeren.
6. Specifieke regels voor de gebiedstypen worden in acht genomen tenzij een zwaarwegend openbaar belang hieraan in de weg staat. Er zijn specifieke regels voor de verschillende gebiedstypen opgenomen in de artikelen 6.9a, 6.9b, 6.9c, 6.9d, 6.9e, 6.9f en 6.9g.
7. Om de ruimtelijke kwaliteit per saldo gelijk te houden of te waarborgen kan het nodig zijn om aanvullende maatregelen te nemen bij aanpassen en transformeren. Aanvullende ruimtelijke maatregelen kunnen bestaan uit (een combinatie van):
  - a. duurzame sanering van bestaande bebouwing, kassen en/of boom- en sierteelt;
  - b. wegnemen van verharding;
  - c. toevoegen of herstellen van kenmerkende landschapselementen;
  - d. andere maatregelen waardoor de ruimtelijke kwaliteit verbetert:
    - i. aanvullende maatregelen worden getroffen binnen het plangebied van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling, tenzij kan worden gemotiveerd dat dat onmogelijk is. In dat geval kunnen ook ruimtelijke maatregelen buiten het plangebied worden betrokken in de motivering;
    - ii. indien aanvullende maatregelen niet volstaan, wordt financiële compensatie toegepast.
8. Een bestemmingsplan voor een gebied met beschermingscategorie 3, zijnde Buitengebied, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage II, kan ontwikkelingen mogelijk maken die kunnen vallen onder noemer inpassen, aanpassen of transformeren en die in overeenstemming zijn met artikel 6.9a.

9. Een bestemmingsplan voor een gebied met gebiedscategorie 2, zijnde Recreatiegebied, Belangrijk weidevogelgebied of Groene buffer, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage II, kan in beginsel slechts ontwikkelingen mogelijk maken die vallen onder de noemer inpassen of aanpassen en die in overeenstemming zijn met de artikel 6.9b, 6.9c en 6.9d.
10. Een bestemmingsplan voor een gebied met gebiedscategorie 1, zijnde Kroonjuweel cultureel erfgoed, Natuurnetwerk Nederland of Beschermd grasland in de Bollenstreek, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage II, kan slechts ontwikkelingen mogelijk maken die vallen onder de noemer inpassen en die in overeenstemming zijn met de artikelen 6.9e, 6.9f en 6.9g.
11. Transformatie is mogelijk in de beschermingscategorieën genoemd in het negende en tiende lid voor de ontwikkeling van bovenlokale infrastructuur of van natuur- en recreatiegebieden of van grote buitenstedelijke bouwlocaties als bedoeld in artikel 6.10. De voorwaarden van het vijfde lid zijn van overeenkomstige toepassing.
12. Voor zover een ruimtelijke ontwikkeling als bedoeld in het eerste lid een significante aantasting tot gevolg heeft van de wezenlijke kenmerken en waarden van belangrijke weidevogelgebieden, recreatiegebieden rond de stad, of karakteristieke landschapselementen, moet deze aantasting worden gecompenseerd. Gedeputeerde staten leggen de vereisten betreffende de aard en omvang van de compensatie en het moment waarop de compensatie gerealiseerd moet zijn, vast in een beleidsregel over de compensatie bij nieuwe ontwikkelingen. De motivering bij het omgevingsplan bevat een verantwoording over de wijze van compensatie.

Artikel 6.9a

Beschermingscategorie 3 Buitengebied

1. Een bestemmingsplan dat is gelegen in het Buitengebied waarvan de plaats geometrisch is verbeeld op kaart 14 in bijlage II kan voorzien in een ruimtelijke ontwikkeling mits de openheid en het groene karakter van het landschap niet onevenredig wordt aangetast, blijkens een afdoende motivering die tevens ingaat op de keuze voor een locatie buiten bestaand stads- en dorps gebied.
2. In de motivering worden de volgende kwaliteiten betrokken:
  - a. de openheid en de structuur van het landschap en de vergezichten daarin;
  - b. de relatie tussen stad en buitengebied en het onderscheid daartussen;
  - c. het groene karakter, het type functies en de kenmerkende verschijningsvormen van het landschap;
  - d. de herkenbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van het landschap.

Artikel 6.9 b

Beschermingscategorie 2 Recreatiegebied

Een bestemmingsplan voor een recreatiegebied waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage 2, kan voorzien in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voor zover

- a. de ontwikkeling geen beperking oplevert voor de openbare toegankelijkheid van het gebied, rekening houdend met het huidige gebruik van het gebied;

- b. de ontwikkeling gericht is op de vergroting van de diversiteit en de kwaliteit van het recreatiegebied en ook de recreatieve waarde van het gebied zal versterken;
- c. de ontwikkeling past bij de uitstraling en het recreatieve gebruik van het gebied;
- d. de ontwikkeling bijdraagt aan de samenhang tussen binnenstedelijke en buitenstedelijke groen- en waterstructuren;
- e. de ontwikkeling zo mogelijk gekoppeld wordt aan recreatie knooppunten en cultuurhistorisch erfgoed.

Artikel 6.9c

Beschermingscategorie 2 Belangrijk weidevogelgebied

1. Een bestemmingsplan voor een belangrijk weidevogelgebied waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart¹⁴ in bijlage II, kan slechts voorzien in een ruimtelijke ontwikkeling voor zover de ontwikkeling geen significante beperking inhoudt van de kenmerken van het gebied en evenmin leidt tot een significante vermindering van het oppervlak, de kwaliteit of de samenhang daarvan.
2. In de motivering worden de volgende kwaliteiten betrokken
  - a. de hoge weidevogeldichtheden of de potentie daarvoor;
  - b. de factoren die de hoge weidevogeldichtheden mogelijk maken zoals het graslandgebruik, de waterhuishouding met relatief hoge grondwaterstanden, de landschapsstructuur en de rust van het gebied.

Artikel 6.9d

Beschermingscategorie 3 Groene buffers

1. Een bestemmingsplan voor gronden binnen Groene Buffers waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage II kan voorzien in een ruimtelijke ontwikkeling voor zover dit geen grootschalige ontwikkelingen behelzen en de bufferfunctie blijkens een afdoende motivering niet onevenredig wordt verstoord.
2. In de motivering worden de volgende kwaliteiten betrokken:
  - a. de functie van het gebied als tegenhanger van de stedelijke verdichting en stedelijke dynamiek;
  - b. de identiteit die het gebied verleent aan de nabij gelegen stedelijke omgeving;
  - c. de bescherming die het gebied biedt tegen grootschalige stedelijke ontwikkeling;
  - d. de recreatieve gebruiks- en belevingswaarde en de contrastkwaliteit met het stedelijk gebied.

Artikel 6.9f

Beschermingscategorie 1 Graslanden Bollenstreek

1. Een bestemmingsplan voor gronden binnen Graslanden Bollenstreek waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage 2 kan voorzien in een ruimtelijke ontwikkeling mits die ontwikkeling een aantoonbare meerwaarde heeft voor de ruimtelijke kwaliteit van de graslanden.
2. In de motivering worden de volgende kwaliteiten betrokken:
  - a. het open en structurerende karakter van de graslanden;
  - b. het ecologische belang en de kwetsbaarheid van de graslanden;
  - c. het belang van de graslanden voor weidevogels;

- d. de historische context van de graslanden als strandvlakten.

Artikel 6.9 g

Beschermingscategorie 1 Kroonjuwelen Cultureel erfgoed

1. Een bestemmingsplan voor gronden binnen Kroonjuwelen Cultureel Erfgoed waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage II kan voorzien in een ruimtelijke ontwikkeling voor zover de ruimtelijke kwaliteit ten minste gelijk blijft en de ontwikkeling het behoud en de versterking van het betreffende cultureel erfgoed ondersteunt en overwegend meerwaarde heeft voor kwaliteiten en de gebruikswaarde ervan.
2. In de motivering worden de volgende kwaliteiten betrokken:
  - a. de herkenbaarheid van het Kroonjuweel Cultureel Erfgoed;
  - b. de historische context van het Kroonjuweel Cultureel Erfgoed;
  - c. de uniciteit van het Kroonjuweel Cultureel Erfgoed;
  - d. de kwetsbaarheid van het Kroonjuweel Cultureel Erfgoed;
  - e. de gaafheid van het Kroonjuweel Cultureel Erfgoed;
  - f. de samenhang van de kwaliteiten van het Cultureel Erfgoed;
  - g. de richtpunten die zijn opgesteld voor het specifieke kroonjuweel (zoals beschreven in de omgevingsvisie beleidskeuze landschap).

De toelichting van de verordening is hieronder opgenomen:

Artikel 6.9 Ruimtelijke kwaliteit

Basisuitgangspunt is dat ruimtelijke ontwikkelingen zijn toegestaan mits de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn te kenmerken als inpassen aanpassen of transformeren.

Ruimtelijke kwaliteit kent drie beschermingscategorieën, waarbinnen geldt:

Categorie 1: alleen inpassen mogelijk

Categorie 2: inpassen en aanpassen is mogelijk

Categorie 3: inpassen, aanpassen en transformeren is mogelijk

Binnen de beschermingscategorieën liggen de gebiedstypen

Categorie 1: Graslanden Bollenstreek, Natuur Netwerk Nederland, Kroonjuweel Cultureel Erfgoed

Categorie 2: Recreatiegebied, Belangrijk weidevogelgebied, Groene Buffers

Categorie 3: Buitengebied

Voor de gebiedstypen zijn richtpunten vertaald in regels. Ten slotte wordt aangegeven dat er uitzonderingen zijn voor ontwikkelingen vanwege zwaarwegend openbaar belang en er moet soms worden gecompenseerd.

Basisuitgangspunt

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn toegestaan mits de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft. Sturen op ruimtelijke kwaliteit betekent voor de provincie richting en ruimte geven aan een optimale wisselwerking tussen ruimtelijke ontwikkelingen en gebiedskwaliteit. Het kwaliteitsbeleid gaat uit van 'ja, mits': ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk, met behoud of verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en geldt in principe voor het grondgebied van de gehele provincie, dat wil

zeggen zowel de groene ruimte als de bebouwde ruimte. Uitzondering zijn de NNN gebieden omdat op het niveau van het Rijk bepaald is dat daar 'nee, tenzij' geldt.

De provincie hanteert hier het handelingskader ruimtelijke kwaliteit: een benadering die enerzijds onderscheid maakt in drie soorten ruimtelijke ontwikkelingen (nieuwe bebouwing of nieuw gebruik van grond of bebouwing) naar gelang hun impact op de omgeving en anderzijds de realisatie van bepaalde soorten ruimtelijke ontwikkelingen uitsluit in gebieden met een bepaalde beschermingscategorie.

Nieuwe stedelijke ontwikkelingen in het gebied buiten bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) zijn op basis van artikel 6.10 van de verordening pas mogelijk als na toepassing van de ladder voor duurzame verstedelijking blijkt dat dit binnen bestaand stads- en dorpsgebied niet mogelijk is. Een ruimtelijke ontwikkeling is mogelijk mits een zorgvuldige afweging is gemaakt over de locatiekeuze. Het in eigendom hebben van het te ontwikkelen gebied is geen reden. Daarbij kan gebruikt worden gemaakt van onderzoek naar alternatieve locaties.

Drie soorten ruimtelijke ontwikkelingen

Om te kunnen bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang. Daarbij hanteert de provincie met het oog op de wisselwerking tussen gebiedskwaliteiten en ontwikkelingen twee uitgangspunten:

- een kleinschalige ontwikkeling heeft in beginsel minder ruimtelijke impact op gebiedskwaliteiten dan een grootschalige ontwikkeling en vraagt daarom weinig tot geen provinciale betrokkenheid,
- hoe hoger en specifiekere de kwaliteit van een gebied is, des te groter is in beginsel de ruimtelijke impact en des te eerder raken ze provinciale doelen of belangen.

In dit licht wordt onderscheid gemaakt in drie soorten ontwikkeling: inpassen, aanpassen en transformeren.

Inpassen

Dit betreft een ontwikkeling die sterk aansluit bij de bestaande identiteit en structuur van het landschap, dorp of stad. De ontwikkeling is gebiedseigen, passend bij de maat en de aard van de bestaande kenmerken van een gebied. De ontwikkeling speelt zich af op het niveau van een kavel. Een voorbeeld hiervan is de uitbreiding van een agrarisch bedrijf in het buitengebied of een woning in een lint. Bij inpassen veranderen bestaande structuren en kwaliteiten niet tot nauwelijks en wordt voldaan aan de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit. De rol van de provincie is hier in principe beperkt, behalve in gebieden met topkwaliteit.

Aanpassen

Dit betreft een ontwikkeling die aansluit bij de huidige identiteit van een gebied, maar op structuurniveau wijzigingen of aanvullingen voorziet. Een voorbeeld is de aanleg of verbreding van een provinciale weg. Bewoners en gebruikers uit de bestaande omgeving merken duidelijk invloed van de nieuwe ontwikkeling. De rol van de provincie zal zich, afhankelijk van het type gebied en het type ontwikkeling, vooral richten op het toewerken naar een kwalitatief zo gunstig mogelijk resultaat. Omdat in deze gevallen niet aan (alle) richtpunten ruimtelijke kwaliteit kan worden voldaan, zijn ontwerptimalisatie, inpassingsmaatregelen of aanvullende ruimtelijke maatregelen nodig om de ruimtelijke kwaliteit te behouden of te verbeteren.

Transformeren

Bij transformatie gaat het om een verandering van een gebied van dusdanige aard en omvang dat er een nieuw landschap of stedelijk gebied ontstaat. Er ontstaat een nieuwe toekomst voor het gebied met een nieuwe gebiedsidentiteit. De impact van deze plannen op een gebied is groot. Dit is bijvoorbeeld het geval bij uitleglocaties voor woningbouw en bedrijventerrein of de aanleg van grootschalige recreatiegebieden. Gelet op de wezenlijke verandering van het gebied is het reëel om aan te nemen dat niet aan alle richtpunten ruimtelijke kwaliteit kan worden voldaan, maar dat door middel van een nieuw integraal ontwerp er een nieuwe ruimtelijke kwaliteit ontstaat die nog niet is ondervangen in de richtpunten. In de meest verregaande vorm van transformatie is van de huidige identiteit niets meer zichtbaar. In alle gevallen is het belangrijk om aansluiting te zoeken bij structuren en patronen aan de rand van de omgeving, bijvoorbeeld een bosrand, waterloop of woonlint. Het ontwerp kan gepaard gaan met inpassingsmaatregelen of aanvullende ruimtelijke maatregelen in de omgeving. Gelet op de omvang van de ontwikkeling kunnen dergelijke maatregelen – eenvoudiger dan bij aanpassen – onderdeel uitmaken van hetzelfde plan. Bij transformatie-opgaven is bijna altijd een provinciaal doel of belang in het geding en zal de betrokkenheid van de provincie zich richten op een actieve behartiging van provinciale doelen en een kwalitatief optimaal resultaat.

Beschermingscategorieën

Gebieden met aanduiding beschermingscategorie 1

Een relatief beperkt aantal gebieden is zo bijzonder, waardevol of kwetsbaar, dat de instandhouding en mogelijk verdere ontwikkeling van de waarden die ze vertegenwoordigen, voorrang heeft boven alle andere ontwikkelingen. Deze gebieden dragen in hoge mate bij aan de identiteit, beleving en biodiversiteit van Zuid-Holland, vormen een tegenhanger van het stedelijk gebied en versterken aldus het onderscheidend karakter van de provincie. Ze leveren bovendien een substantiële bijdrage aan het toeristisch profiel en het leef- en vestigingsklimaat in de provincie.

Het gaat om de volgende kwaliteiten:

- Hoge en specifieke natuurwaarden in Zuid-Holland, gebundeld in het NNN en Natura 2000, die met elkaar een substantiële bijdrage leveren aan de Europese biodiversiteit. Provincie en rijk hebben hier een gedeelde verantwoordelijkheid voor instandhouding en versterking van deze waarden.
- Cultuurhistorische kroonjuwelen. Deze gebieden hebben landschappelijk en cultuurhistorisch een dusdanig uniek karakter dat de bescherming en versterking van deze kwaliteiten centraal staat.
- Graslanden bollenstreek. De graslanden zijn waardevol vanwege hun open karakter, structurerend effect en belang voor weidevogels. Ze zijn een kenmerkend, maar inmiddels zeldzaam onderdeel van het bollenlandschap.

Gebieden met deze kwaliteiten liggen veelal buiten bestaand stads- en dorpsgebied (BSD), maar soms ook daarbinnen (met name bij de cultuurhistorische kroonjuwelen). Ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden met beschermingscategorie 1 zijn in beginsel alleen mogelijk voor zover ze bijdragen aan het behoud of de ontwikkeling van de specifieke waarden.

Gebieden met aanduiding beschermingscategorie 2

De provincie wil een aantal specifieke waarden en gebieden in stand houden omdat ze landschappelijk, ecologisch of qua gebruikswaarde bijzonder en kwetsbaar zijn. In die hoedanigheid leveren ze een belangrijke en specifieke bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. De instandhouding van deze waarden vraagt om hierop toegespitste vormen van bescherming en ontwikkeling, naast de generieke bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke

ontwikkelingen in deze gebieden zijn mogelijk, maar met inachtneming van het in stand houden van de specifieke waarden.

Het betreft gebieden met de volgende kwaliteiten:

- Belangrijke weidevogelgebieden, gelegen buiten het NNN, vanwege de specifieke maatschappelijke verantwoordelijkheid voor deze karakteristieke en kwetsbare vogels, die mede de kwaliteit van het Zuid-Hollandse (veen)weidelandschap bepalen.
- Openbare recreatiegebieden, vanwege hun onmisbare bijdrage aan de leef- en vestigingskwaliteit in zowel het stedelijk als het landelijk gebied in de provincie.
- Groene buffers. Dit zijn de belangrijkste groene gebieden tussen en rond de steden van de zuidelijke Randstad. Ze vormen op de schaal van de provincie een onmisbare 'tegenhanger' van de stedelijke dynamiek en verdichting. Behoud van deze ruimtes is van belang voor de identiteit en leefkwaliteit van het stedelijk gebied. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn hier mogelijk, maar extra bescherming tegen (grootschalige) stedelijke ontwikkeling is van belang om de schaal en het karakter van deze gebieden in stand te houden.

Gebieden met aanduiding beschermingscategorie 3

De provincie hecht waarde aan onbebouwde open landschappen, mede omdat het bebouwen van landschappen in de regel een onomkeerbaar proces is. De provincie wil de zichtbare en dus beleefbare waarde van de verschillende landschappen behouden en beschermen en op passende wijze benutten. De druk van de verstedelijking op de openheid van het landschap is groot en dit betekent dat zorgvuldig moet worden afgewogen welke ontwikkelingen in welk landschap wenselijk zijn.

Nieuwe ontwikkelingen moeten bijdragen aan het in stand houden, benutten en versterken van bestaande gebiedskwaliteiten zoals benoemd in de gebiedsprofielen en de beleidskeuze landschap. De provincie beschermt het landschap tegen ongewenste ontwikkelingen en wil daarmee versnippering en verrommeling van het landschap tegengaan.

Compensatiebeginsel natuur, recreatie en landschap

In een dynamische omgeving is het onvermijdelijk dat er plannen ontwikkeld worden die inbreuk maken op de te beschermen waarden. In het algemeen wordt bij nieuwe plannen, projecten of initiatieven gevraagd om een goede landschappelijke inpassing en mitigatie van de negatieve effecten. Voor een aantal gebiedscategorieën is compensatie van het verlies aan waarden nodig. Het compensatiebeleid is vastgelegd in de beleidsregel Compensatie Natuur, Recreatie en Landschap Zuid-Holland (2013). De compensatiemaatregelen komen niet per se bovenop de hierboven genoemde aanvullende ruimtelijke maatregelen, maar kunnen –als dat mogelijk is- ook gecombineerd worden. De bescherming van de belangrijke weidevogelgebieden brengt geen beperkingen met zich mee voor ontwikkelingen binnen het huidige agrarische grondgebruik. Ontwikkelingen zoals intensivering van het graslandgebruik, de aanleg van kavelpaden, slootdempingen, ruwvoederteelt en de uitbreiding van boerderijen, blijven dus mogelijk.

Gemeenten zullen in de toelichting op het bestemmingsplan moeten motiveren welke maatregelen concreet worden getroffen en welk effect deze maatregelen (zullen) hebben op de ruimtelijke kwaliteit. Deze ruimtelijke maatregelen dienen in beginsel zoveel mogelijk binnen het gebied zelf (binnenplans) te worden getroffen. Pas als aangetoond is dat dat niet of onvoldoende mogelijk is, kunnen ze ook elders binnen de gemeente (bovenplans) worden gerealiseerd. Net als bij de voormalige 'ruimte voor ruimte'-regeling kunnen gemeenten ervoor kiezen om in plaats daarvan

een (gedeeltelijke) financiële compensatie te verlangen, mits kan worden aangetoond dat de ruimtelijke kwaliteit door middel van maatregelen in natura onvoldoende (of niet tijdig) kan worden gecompenseerd. In dat geval kan compensatie plaatsvinden door middel van storting van een bedrag in een (inter)gemeentelijk kwaliteitsfonds mits aannemelijk is dat met de storting de uitvoering van de compenserende ruimtelijke kwaliteitsmaatregelen afdoende is verzekerd. De uitvoering en toepassing van deze regeling wordt aan de gemeente overgelaten. Daarbij dienen gemeenten uiteraard rekening houden met de kostenverhaalssystematiek uit de Wro, die in sommige gevallen een koppeling vereist met een (inter)gemeentelijke structuurvisie en daarin benoemde bestedingsdoelen. Het is niet altijd nodig een nieuw fonds in te stellen, ook bestaande fondsen kunnen worden ingezet. Een voorbeeld is het fonds dat wordt gebruikt in de Duin- en Bollenstreek.

Bij aanvullende ruimtelijke maatregelen gaat het onder andere om de maatregelen uit de bestaande regelingen 'ruimte voor ruimte' en 'nieuwe landgoederen'. Op basis van deze voormalige regelingen kon in ruil voor de sloop van 1.000 m² bebouwing of 5.000 m² kassen een woning buiten BSD worden gebouwd. Bij de beoordeling van de aanvullende ruimtelijke (kwaliteits-)maatregelen hanteren wij vooralsnog deze oppervlaktes als uitgangspunt, samen met het uitgangspunt dat de ruimtelijke kwaliteit per saldo verbetert. Ditzelfde geldt voor de hoogwaardige inpassingsmaatregelen die kunnen worden gezien als een vorm van 'rood voor groen' of de specifieke invulling daarvan met de voormalige regeling 'nieuwe landgoederen'.

Er zijn uitzonderingen voor ontwikkelingen vanwege zwaarwegend openbaar belang zoals bijvoorbeeld aanleg van bovenlokale infrastructuur.

Gemeentelijke verantwoordelijkheid

Motivering

Een bestemmingsplan dat een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling mogelijk maakt bevat een motivering, waaruit blijkt dat de ruimtelijke kwaliteit ten minste gelijk blijft. Dit is nodig als het gaat om een ontwikkeling waarbij de richtpunten ruimtelijke kwaliteit in het geding zijn, of als het gaat om een ontwikkeling die is gelegen op gronden binnen een beschermingscategorie. Dit betekent dat bij een bestemmingsplan voor een ruimtelijke ontwikkeling binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied vrijwel altijd deze motivering voor ruimtelijke kwaliteit nodig is. Het is wenselijk in de motivering in te gaan op de verschillende onderdelen van het handelingskader ruimtelijk kwaliteit.

Gelet op het uitgangspunt dat de ruimtelijke kwaliteit als gevolg van ontwikkeling per saldo niet afneemt, dient de toetsing aan ruimtelijke kwaliteit een integraal onderdeel te vormen van de planvorming en afweging. Voor ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen bij de aard en/of de schaal van het gebied (aanpassen) en op structuurniveau wijzigingen voorzien (transformeren), zijn ontwerptimalisaties, inpassingsmaatregelen of aanvullende ruimtelijke maatregelen nodig om de ruimtelijke kwaliteit te behouden of te verbeteren.

Ruimte voor maatwerk

Het handelingskader ruimtelijke kwaliteit biedt de gemeente ruimte voor het toepassen van maatwerk in het bestemmingsplan. Het is aan de gemeente in hoeverre de ruimte voor ontwikkeling die het kader biedt ook daadwerkelijk wordt benut. De verordening stelt alleen regels aan het gemeentelijk bestemmingsplan, particulieren kunnen hier dus geen rechten aan ontlenen. Dus als het handelingskader bijvoorbeeld ruimte biedt voor 'inpassen' van nieuwe bebouwing in

een lint, wil dat niet zeggen dat de gemeente die ruimte ook moet bieden in het bestemmingsplan. De gemeente is namelijk in eerste instantie verantwoordelijk voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en kan hierover dus eigen beleid voeren, voor zover passend bij het provinciaal beleid.

Mogelijkheden voor toepassing op gebiedsniveau

Het is mogelijk om het handelingskader ruimtelijke kwaliteit op gebiedsniveau toe te passen. Dit houdt in dat zowel de bebouwingmogelijkheden als de maatregelen om de ruimtelijke kwaliteit te behouden of te verbeteren, niet op perceelsniveau worden gezien maar op een hogere schaal. Dit biedt mogelijkheden om robuuste maatregelen te treffen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, door dit voor meerdere ingrepen in het gebied tegelijk te doen. Bestaande initiatieven voor gebiedsgerichte toepassing van 'ruimte-voor-ruimte', waarbij soms gebruik wordt gemaakt van een 'beurstelsel', kunnen dus worden voortgezet onder het nieuwe handelingskader ruimtelijke kwaliteit. Dit betekent ook dat de impact van een ontwikkeling op het gebied niet op perceelsniveau wordt gezien, maar op gebiedsniveau. Er wordt dus niet per woning gezien of sprake is van "inpassen" dan wel "aanpassen", maar voor het totale programma.

B6 Bos en bomen

Zie de toelichting onder A7.

Conclusie

Paragraaf 3.9.5 van de Omgevingsverordening wordt aangepast. De toelichting in de verordening over de artikelen in deze paragraaf wordt eveneens aangepast.

De artikelen in paragraaf 2.9.5 zijn hieronder opgenomen.

Artikel 3.64 Melding bij vellen houtopstand

1. De velling van een houtopstand wordt ten minste één maand en ten hoogste veertien maanden voor de velling gemeld.
2. De melding wordt via een daartoe vastgesteld digitaal formulier ingediend.
3. De melding gaat vergezeld van een compensatieplan indien herbepanting als bedoeld in artikel 4.3 van de Wet natuurbescherming op dezelfde locatie niet mogelijk is.
4. De datum waarop de daadwerkelijke velling aanvangt wordt minimaal 24 uur daaraan voorafgaand doorgegeven aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Artikel 3.65 Vrijstellingen meldingsplicht

De volgende activiteiten zijn vrijgesteld van de verplichting tot melden, bedoeld in artikel 4.2, eerste lid, van de Wet natuurbescherming:

- a. het kappen van verjongingsgaten, indien:
  - 1° deze per verjongingsgat niet groter zijn dan drie maal de boomhoogte met een maximum van 0,25 ha;
  - 2° deze nieuwe verjongingsgaten gezamenlijk niet meer oppervlakte beslaan dan 10% van de houtopstand;
  - 3° dit maximaal één keer per vier jaar plaatsvindt; en
  - 4° in de oude verjongingsgaten is voldaan aan de plicht tot herbepanting zoals benoemd in artikel 4.3 van de Wet Natuurbescherming,

- b. het verwijderen van houtopstanden in het kader van natuurmaatregelen, indien de te verwijderen houtopstand ontstaan is als gevolg van achterstallig onderhoud.

Artikel 3.66 Eisen aan herbeplanting

1. Van een bosbouwkundig verantwoorde wijze van herbeplanting als bedoeld in artikel 4.3 van de Wet natuurbescherming is sprake indien:
  - a. de oppervlakte van de herbeplanting ten minste even groot is als de gevelde oppervlakte;
  - b. de herbeplanting kwalitatief en kwantitatief minimaal in een redelijke verhouding staat tot de gevelde of anderszins tenietgegane houtopstand;
  - c. de te herplanten houtopstand, gelet op de bodemkwaliteit en de waterhuishouding ter plaatse, kan uitgroeien tot een volwaardige en duurzame houtopstand met minimaal een vergelijkbare bosstructuur als de gekapte opstand.
2. De herbeplanting is ook mogelijk via spontane natuurlijke verjonging indien daarmee aan de in het eerste lid genoemde voorwaarden wordt voldaan en de bodemopbouw zoveel mogelijk intact wordt gelaten.

Artikel 3.67 Vrijstellingen herbeplantingsplicht

De volgende activiteiten zijn vrijgesteld van de verplichting tot herbeplanten, bedoeld in artikel 4.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming:

- a. het verwijderen van houtopstanden in het kader van natuurmaatregelen; mits de houtopstanden ontstaan zijn als gevolg van achterstallig onderhoud en zijn aangeplant in het kader van herbeplanting;
- b. het op natuurlijke wijze tenietgaan van houtopstanden indien dit het gevolg is van vernatting door natuurlijke processen of vernatting als onderdeel van anti-verdrogingsmaatregelen.

Artikel 3.68 Ontheffing van herbeplantingsplicht op dezelfde grond

1. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van de verplichting tot herbeplanting van dezelfde grond als bedoeld in artikel 4.3, eerste en tweede lid, van de Wet natuurbescherming, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de andere grond:
  - a. onbeplant is en vrij is van een herbeplantingsplicht als bedoeld in artikel 4.3 van de Wet natuurbescherming;
  - b. vrij is van (natuur)compensatieverplichtingen;
  - c. geen wettelijke of provinciale doelstelling kent die aan de herbeplanting in de weg staat; en
  - d. buiten de bebouwde kom houtopstanden is gelegen.
2. Gedeputeerde Staten verlenen geen ontheffing als bedoeld in het eerste lid voor herbeplanting binnen het Natuurnetwerk Nederland, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 7 in bijlage II, indien de tenietgegane houtopstand buiten het Natuurnetwerk Nederland is gelegen.
3. Indien de tenietgegane houtopstand is gelegen buiten recreatiegebied, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 14 in bijlage II, verlenen Gedeputeerde Staten slechts ontheffing als bedoeld in het eerste lid voor herbeplanting binnen recreatiegebied indien de oppervlakte van de herbeplanting ten minste twee keer zo groot is als de tenietgegane houtopstand.

4. Indien de te vellen houtopstand onderdeel uitmaakt van een A-locatie bos, groen erfgoed of bosreservaat, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 23 in bijlage II en voor wat groen erfgoed betreft beschreven in de toelichting van deze verordening, kunnen Gedeputeerde Staten een ontheffing als bedoeld in het eerste lid slechts verlenen indien is voldaan aan de volgende voorwaarden:
  - a. er zijn geen alternatieve oplossingen; en
  - b. de velling is nodig om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard.
5. Indien de te vellen houtopstand onderdeel uitmaakt van een A-locatie bos, groen erfgoed of bosreservaat, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op kaart 23 in bijlage II en voor wat groen erfgoed betreft beschreven in de toelichting van deze verordening, en de herbeplanting plaatsvindt op andere grond, kunnen Gedeputeerde Staten het vellen van de houtopstand verbieden tot het moment waarop de omgevingsvergunning voor de ontwikkeling ter plaatse van de te vellen houtopstand onherroepelijk is geworden.

Artikel 3.68a Afwijken in het belang van evenwichtige besluitvorming

Gedeputeerde staten kunnen de bepalingen van § 3.9.5 buiten toepassing laten of daarvan afwijken voor zover toepassing, gelet op het belang van een doelgerichte of evenwichtige besluitvorming, naar hun oordeel tot onevenredig bezwarende gevolgen zou leiden.

De nieuwe teksten in de toelichting van de verordening zijn hieronder opgenomen.

Algemene toelichting houtopstanden en herbeplanting

De bepalingen in deze verordening hebben alleen betrekking op houtopstanden buiten de bebouwde kom. De gemeentes zijn verantwoordelijk voor het vaststellen van een actuele bebouwde kom houtopstanden. Op de website van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid staat een actueel overzicht van de grenzen van de bebouwde kommen in Zuid-Holland. Let op, ook buiten de bebouwde kom kan de gemeente beperkingen stellen aan het vellen van bomen of houtopstanden.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 3.65

Melding bij vellen houtopstand

Deze Omgevingsverordening stelt ook regels met betrekking tot het vellen van houtopstanden, het melden van vellingen en het herbeplanten van de gronden. Om de administratieve lasten te beperken wordt voor een aantal activiteiten vrijstelling verleend van de meldplicht (art. 3.65). In de verjongingsgaten als bedoeld in artikel 3.65 sub a geldt uiteraard wel de verplichting om zorg te dragen voor het vernieuwen van de houtopstand, zoals omschreven in art. 3.66.

Daarnaast geldt bij alle vellingen dat ook altijd de wetgeving m.b.t. gebiedsbescherming (hoofdstuk 2) en soortbescherming (hoofdstuk 3) van de Wet natuurbescherming van kracht is.

Artikel 3.67

Vrijstellingen meldingsplicht

Onder natuurmaatregelen wordt verstaan de werkzaamheden, zoals natuurherstel, waardoor een type vegetatie kan ontstaan dat voldoet aan de Natura 2000-doelstellingen ter plaatse en/of de natuurdoeltypen binnen het Natuurnetwerk Nederland. Er moet dus een redelijk en vastliggend doel zijn om tot het vellen van een houtopstand in het kader van natuurmaatregelen over te gaan.

Artikel 3.68 Ontheffing van herbepantingsplicht op dezelfde grond

Lid 1c

“Geen wettelijke of provinciale doelstelling kent die aan de herbepanting in de weg staat”: denk hierbij bijvoorbeeld aan gebieden met een doelstelling voor weidevogels (zoals vastgelegd in de omgevingsverordening en het provinciale natuurbeheerplan)

lid 4

Wanneer de te vellen houtopstand deel uitmaakt van een A-locatie, bosreservaat of groen erfgoed, wordt een ontheffing voor herbepanting op een andere locatie slechts onder strikte voorwaarden verleend. Er mogen dan geen alternatieve oplossingen voorhanden zijn en de velling moet nodig zijn om dwingende redenen van groot openbaar belang. Met deze formulering is aangesloten bij de zogenaamde ADC-toets die volgt uit artikel 2.8, vierde lid van de Wnb. De jurisprudentie over alternatieve oplossingen en dwingende redenen is dan ook van overeenkomstige toepassing.

Lid 5

Houtopstanden die deel uitmaken van een A-locatie, bosreservaat of groen erfgoed verdienen extra bescherming. Het tenietgaan van deze waardevolle houtopstanden moet zoveel als mogelijk worden voorkomen. Voor een situatie waarin op een dergelijke locatie bepaalde ontwikkelingen zijn voorzien, is het daarom van belang om pas tot vellen over te gaan wanneer alle benodigde vergunningen voor de nieuwe ontwikkeling onherroepelijk zijn geworden. Dit om te voorkomen dat zeer waardevolle houtopstanden tenietgaan terwijl achteraf blijkt dat de geplande ontwikkeling geen doorgang kan vinden. GS kunnen op grond van artikel 4.2, derde lid van de Wnb een tijdelijk kapverbod opleggen.

A locatie bossen

A-locatie bossen worden op grond van hun ecologische kwaliteit beschouwd als de beste voorbeelden van natuurlijke bosgemeenschappen in Nederland. (zie voor een uitgebreide beschrijving <https://edepot.wur.nl/367822>) en zijn (bijna altijd) ook de kaart van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed opgenomen.

Bosreservaten

In een bosreservaat is met de beheerder afgesproken dat er geen houtoogst of bosbeheer plaatsvindt. Het stelt onderzoekers in de gelegenheid de ontwikkeling van het bos over lange termijn te volgen. Er zijn in de jaren negentig 5 bosreservaten in Zuid-Holland aangewezen, nl: Slikken van Flakkee (SBB), Beerenplaat (SBB), Oude Kat (SBB), Horsten (Koninklijk huis) en Kijfhoek (Dunea). Hiervan zijn Beerenplaat en de Horsten ook een A-locatie.

Groen Erfgoed

Alle landschapselementen met autochtone bomen en struiken die al bestaan sinds 1850 vallen onder het Groen Erfgoed. Het Rijk heeft deze elementen zoveel mogelijk geïnventariseerd en de nog bestaande elementen zoveel mogelijk op kaart gezet (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2016). Het gaat om de volgende kaartlagen van de kaart van het Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (<https://www.landschapnederland.nl/kaart-groen-erfgoed>):

- Landschappen met oude boskernen, houtwallen en heggen.
- Kansrijk gebied Groen erfgoed
- Cultuurhistorische bosjes (kleine landschapselementen in Groene hart en Midden Delfland)
- Eendenkooien

Als een initiatiefnemer binnen de contouren op bovengenoemde kaartlagen een houtopstand wil vellen en dit wil compenseren op een andere locatie dient de initiatiefnemer te onderbouwen dat de te vellen houtopstand niet bestaat uit autochtone bomen en struiken en dat de houtopstand niet al sinds 1850 aanwezig is en dus geen onderdeel uit maakt van ons Groen erfgoed.

De kaartlaag met kansrijke gebieden is tot stand gekomen door kaartanalyse en geeft een trefkans op de aanwezigheid van groen erfgoed. De andere kaartlagen zijn aangevuld met veldinventarisaties.

B7 Molenbiotopen

Het provinciale beleid voor historische molenbiotopen concentreert zich op behoud van de windvang. Van daaruit worden beperkingen opgelegd aan ontwikkelingen binnen een straal van 400 meter van elke molen. Dit beleid knelt steeds meer omdat er in Zuid-Holland een toename is van het aantal plannen voor hoogbouw en verdichting. Dat leidt in sommige gevallen tot ontheffing van de regels. Deze werkwijze is juridisch gezien niet houdbaar en gaat het ook ten koste van de werking van de regels. Daarom vraagt het beleid om een aanpassing.

De aanleiding van dit voorstel is tweeledig. Enerzijds zien we een toename van het aantal plannen voor hoogbouw in stedelijk gebied, in het bijzonder rond stationslocaties. Het vigerende beleid voor molenbiotopen laat zich moeilijk verenigen met de ambities en maatschappelijke behoeften in dergelijke hoog dynamische stedelijke zones, flexibiliteit ontbreekt in de procedure om tot een inpassing te komen waarbij kansen benut worden omdat de discussie hierover niet wordt gevoerd.

Anderzijds is er sprake van beperkte juridische en bestuurlijke ruimte voor het verlenen van een ontheffing van de regels ten aanzien van de molenbiotopen in de Omgevingsverordening, vanwege aangescherpte wetgeving. Dit kan alleen geschieden in incidentele situaties, terwijl bijvoorbeeld voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het stationsgebied in Leiden keer op keer ontheffing wordt aangevraagd. In dit geval is sprake van een voorzienbare ontwikkeling die vraagt om een andere aanpak, al was het alleen maar vanwege de inschatting dat het stapelen van ontheffing op ontheffing juridisch gezien niet houdbaar is. Dit naast de vraag of het provinciale bestuur een dergelijke gang van zaken wenselijk acht en de gedachte dat vele ontheffingen ten aanzien van dezelfde specifieke regels deze op zichzelf minder krachtig en ook minder geloofwaardig maken.

Vanwege het bovenstaande is eind 2019 advies aangevraagd bij de PARK. Dit heeft geresulteerd in het rapport 'Molens in beeld, advies beleid molenbiotopen in Zuid-Holland'. De PARK adviseert:

- Scherp het vigerende beleid van de molenbiotoop aan, neem de mogelijkheid van een aanvullende afwijking op;
- Beperk deze mogelijkheid van een afwijking tot het stedelijk gebied van Zuid-Holland;
- Stel het opstellen van een landschapsplan voor de molen(s) door de initiatiefnemer als voorwaarde bij deze afwijking;

- Het landschapsplan brengt windvang, zicht, positie, status en maatschappelijk functioneren in beeld.
- Het plan richt zich, met inachtneming van het belang van het initiatief, op instandhouding en verbetering van de situatie rond de molen;
- Stel een provinciale toelichting op bij deze vijf elementen van de cultuurhistorische betekenis van de molens;
- Het provinciaal bestuur is bevoegd om af te wijken op basis van een ambtelijk advies op het landschapsplan.

De regels ten aanzien van molenbiotopen zijn onder artikel 6.25 Bescherming molenbiotoop opgenomen in de Omgevingsverordening. In lid 2, onderdeel b wordt gesproken over een bijzondere molenbiotoop, waarvan er momenteel een vijftal op kaart is begrensd en verbeeld op de kaart waar naar wordt verwezen. Binnen deze bijzondere molenbiotopen kan worden afgeweken van de regels ten aanzien van de vrije windvang en het zicht op de molen, mits de molen en de molenbiotoop op een goede manier ruimtelijk worden ingepast. Het idee is om deze afwijkmogelijkheid toepasbaar te maken binnen een groter aantal molenbiotopen, waarmee meer flexibiliteit gecreëerd wordt.

Met name in Leiden is momenteel sprake van een situatie waarbij het huidige beleid ten aanzien van de molenbiotopen op gespannen voet staat met een gewenste specifieke ruimtelijke ontwikkeling met een breed maatschappelijk belang. Het gaat om de transformatie van het stationsgebied, waar onder andere wordt ingezet op het realiseren van vele woningen. Dit is tevens een provinciaal belang. Daarom is het voor de hand liggend om de molenbiotopen van de vier op korte afstand gelegen Leidse molens als bijzondere molenbiotoop aan te wijzen. Het gaat dan om De Herder, De Valk, De Put en de Maredijkmolen. Door meer flexibiliteit te creëren in de omgang met deze molens, wordt een belangrijk knelpunt weggenomen is de gedachte.

Hetzelfde gaan we doen voor twee Haagse molens, De Nieuwe Veenmolen en de Laakmolen. Het aantal molens waarvoor de beleidsaanpassing direct gaat gelden, blijft hiermee voorlopig zeer beperkt. Als er positieve ervaringen worden opgedaan met deze werkwijze, kunnen meer molens volgen als hiertoe een directe aanleiding bestaat.

Dit leidt tot de volgende concrete aanpassingen en acties:

De bestaande kaart 15 in bijlage II (behorende bij de Omgevingsverordening) met bijzondere molenbiotopen aan te passen, waarbij de 6 genoemde molens worden aangeduid met 'bijzondere molenbiotoop'.

Tegelijkertijd wordt een nadere invulling gegeven aan het "op een goede manier ruimtelijk inpassen" van bijzondere molenbiotopen, door middel van het opstellen van molenbiotooprapporten waarin de aanwezige waarden worden benoemd en vastgelegd. In deze rapporten brengt de provincie naast windvang en zicht ook de landschappelijke setting/context, de technische staat en de maatschappelijk functie in beeld van de molen en de bijbehorende molenbiotoop. Het is aan de gemeenten om hier rekening mee te houden tijdens de uitwerking van de beoogde plannen en te komen met een ruimtelijke ontwerp of andere concrete maatregelen waarmee de waarden van de molenbiotoop per saldo zoveel mogelijk geborgd worden. Voor de in totaal elf molens die staan op of worden toegevoegd aan kaart 15 in bijlage II van de Omgevingsverordening worden bijbehorende molenbiotooprapporten opgesteld.

De toelichting op de omgevingsverordening wordt in verband hiermee aangepast.

Ten slotte wordt ook de aanduiding van de 5 molens die in het geldende beleid al zijn aangeduid met 'bijzondere molenbiotoop' aangepast. Abusievelijk hebben deze molens nog een dubbele aanduiding. Dit wordt aangepast, zodat de molens alleen de aanduiding 'bijzondere molenbiotoop' zullen hebben.

Conclusie:

Op kaart 15 van bijlage 2 van de Omgevingsverordening krijgen de molens De Herder, De Valk, De Put en de Maredijkmolen (gemeente Leiden) en de De Nieuwe Veenmolen en de Laakmolen (gemeente Den Haag) de aanduiding 'bijzondere molenbiotoop'.

De aanduiding van de molens die nu al zijn aangeduid met 'bijzondere molenbiotoop' wordt eveneens gewijzigd. Dubbele aanduidingen worden geschrapt, zodat alleen de enkele aanduiding 'bijzondere molenbiotoop' resteert.

In de toelichting op de Omgevingsverordening komt de volgende passages te vervallen:

"De categorie 'molens met een bijzondere molenbiotoop' omvat enkele incomplete molens, opnieuw opgebouwde molens en verplaatste molens. De afwijkingsmogelijkheid in het tweede lid biedt de gemeente de ruimte om bij uitzondering af te wijken van deze bijzondere molenbiotoop."

Deze tekst wordt vervangen door onderstaande tekst.

"De categorie 'molens met een bijzondere molenbiotoop' omvat molens waarvoor vanwege uiteenlopende redenen een aangepast regime van toepassing is. De afwijkingsmogelijkheid in het tweede lid biedt de gemeente de ruimte om binnen een dergelijke molenbiotoop, of een deel hiervan, af te wijken van de regels ten aanzien van de vrije windvang en het zicht op de molen in het eerste lid, onderdelen a en b. Voorwaarde is dat de molen en molenbiotoop op een goede manier ruimtelijk worden ingepast. Hiertoe is per molen een molenbiotooprapport opgesteld waarin de provincie de waarden van de molenbiotoop heeft vastgelegd. Deze waarden hebben betrekking op een vijftal aspecten: de vrije windvang, het zicht, de landschappelijke context, de status en de maatschappelijke invulling. Gemeenten worden geacht om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen rekening te houden met de inhoud van de molenbiotooprapporten en het provinciebestuur gaat er daarbij van uit dat gemeenten hierover op voorhand in overleg treden.

De provincie kan, op basis van een toereikende motivering, tot aanwijzing van een bijzondere molenbiotoop overgaan als er sprake is van een voorzienbare en gewenste maatschappelijke ontwikkeling waar strikte naleving van de regels in het eerste lid, onderdelen a en b, leidt tot een ongewenste uitkomst in het ruimtelijke proces. Op voorwaarde dat het belang van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling in de ogen van het provinciale bestuur zwaarder weegt dan het belang van de vrije windvang en het zicht op de specifieke molen, kan zij overgaan tot aanwijzing van een bijzondere molenbiotoop. Die aanwijzing biedt de gemeente de ruimte om bij uitzondering af te wijken van de algemene molenbiotooprichtlijn. De motivering, alsmede het bijbehorende ruimtelijke ontwerp of de door te voeren concrete maatregelen, die leiden tot de aanwijzing van een bijzondere molenbiotoop, worden ter vaststelling aan PS voorgelegd."

B8 Mutaties 3 ha kaart

Swanladriehoek – gemeente Zuidplas

Over de ontwikkeling van de Swanladriehoek wordt al vele jaren gesproken met gemeente Zuidplas. Het betreft het gebied direct gelegen aan de noordrand van Zevenhuizen tussen het dorp en de A12. De locatie was bedoeld voor de ontwikkeling van glas als onderdeel van het glasconcentratiegebied Oostland. Echter

vanwege de omvang en de (driehoek) vorm is dit nooit tot ontwikkeling gekomen. In het werkboek Oostland is de locatie mede om die reden aangemerkt als niet kansrijke locatie. Met het oog op een uitbreiding van Zevenhuizen op deze locatie heeft de gemeente daarom verzocht de glasbestemming te laten vervallen en op te nemen op de 3ha kaart.

Het verzoek van de gemeente voor opname op de 3ha kaart en wijziging van de glasbestemming is binnengekomen als zienswijze op de herziening van de Zuid Hollandse Omgevingsverordening. Er is toen echter geconcludeerd dat de 3ha kaart geen onderdeel van die procedure was en daarom is het verzoek meegenomen in de herziening die nu aan de orde is.

Momenteel is in Zevenhuizen het Sportpark van t Verlaat aanwezig. Vanwege de dorpsuitbreiding van Zevenhuizen is een uitbreiding van het sportpark noodzakelijk. Op de huidige locatie is daarvoor vanwege de omliggende bebouwing geen ruimte. De gemeente wenst daarom het sportpark te verplaatsen naar de Swanladriehoek en dat te combineren met woningbouw. De vrijkomende locatie kan worden benut onder andere voor verplaatsing van het centrum voor ouderenzorg (De Zevenster) die nu is gevestigd aan de Leliestraat gecombineerd met zorg gerelateerde woningen. De Leliestraat zal vervolgens worden benut voor woningbouw.

De gemeente ziet een zwaarwegend maatschappelijk belang en vat de urgentie van de ontwikkeling als volgt samen:

- De Zevenster voldoet niet meer aan de behoefte en eisen. Een locatiestudie heeft uitgewezen dat er geen geschikte alternatieve locaties zijn dan het vrijkomende sportpark.
- De behoefte aan sociale én middeldure huurwoningen met name voor senioren met mogelijkheid van zorg dichtbij het woonzorgcomplex en dichtbij voorzieningen in het centrum van Zevenhuizen.
- De behoefte aan uitbreiding van de sportaccommodaties met minimaal 2 extra velden. De locatie Swanladriehoek biedt deze ruimte en is daar goed ruimtelijk inpasbaar;
- De locatie Leliestraat is voor geen van de hiervoor genoemde ontwikkelingen toereikend.

Het voordeel van verplaatsing van het sportpark naar de buitenrand van Zevenhuizen is dat er een 'zachte' overgang van de bebouwing kan worden gerealiseerd op een locatie die goed zichtbaar is vanaf de A12. De woonbebouwing concentreert zich dan tegen de bestaande bebouwing, vervolgens is er ruimte voor het sportpark en aansluitend (recreatief) groen.

Er is sprake van een integrale gebiedsontwikkeling waarbij de ontwikkeling van meerdere locaties worden gecombineerd. Met het oog op de ruimtelijke kwaliteit heeft de door de gemeente voorgestelde ontwikkeling een meerwaarde ten opzichte van de huidige glasbestemming. De ontwikkeling past binnen de regionale agenda wonen en de onderbouwing van de ladder van duurzame verstedelijking is zodoende akkoord.

Conclusie:

In de Omgevingsverordening wordt de 3 hectare kaart aangepast. Ook de tabellen met woningbouwlocaties in het Omgevingsprogramma wordt aangepast. De locatie Swanladriehoek wordt toegevoegd aan de 3 hectare kaart. De locatie wordt aangeduid als 'woningbouwlocatie' (omvang 7 hectare) en als 'andere stedelijke ontwikkeling' (voor het sportpark, met een omvang van eveneens 7 hectare). Op de woningbouwlocatie worden 200 woningen gebouwd.

De locatie wordt tevens uit de begrenzing van het glastuinbouwgebied gehaald.

Mutaties bedrijventerreinen als gevolg van planproces

Op de 3 hectare kaart zijn de bedrijventerreinen onderverdeeld in twee categorieën: harde capaciteit en zachte capaciteit. Voor bedrijventerreinen met zachte capaciteit moet nog een bestemmingsplan worden vastgesteld. Voor bedrijventerreinen met harde capaciteit is al wel een bestemmingsplan vastgesteld. Dit betekent dat na vaststelling van het bestemmingsplan het betreffende bedrijventerrein verschuift van zachte naar harde capaciteit. Als een bedrijventerrein geheel is gerealiseerd en alle bedrijfskavels zijn uitgegeven kan dat bedrijventerrein geschrapt worden van de 3 hectare kaart. Na realisatie gaat het immers om bestaand stads- en dorpsgebied en is vermelding op de 3 hectare kaart niet meer nodig.

Thans zijn er enkele mutaties die verwerkt kunnen worden op de 3 hectare kaart.

Voor de volgende bedrijventerreinen is een bestemmingsplan vastgesteld, waardoor deze verschuiven van zachte naar harde capaciteit:

- Het Oog – Hardinxveld Giessendam
- Logistiek Park A12 (2e fase) – Waddinxveen
- Triangel – Waddinxveen

De volgende bedrijventerreinen zijn gerealiseerd en volledig uitgegeven, waardoor deze geschrapt kunnen worden van de 3 hectare kaart:

- Groote Wetering II – Bodegraven
- Harnaschpolder – Den Hoorn
- Vloevelden Suikerunie – Puttershoek
- Businesspark Vredenburg – Waddinxveen
- Logistiek Park A12 (1e fase) - Waddinxveen

In de tabellen in het Omgevingsprogramma wordt de omvang van bedrijventerrein Triangel (Waddinxveen) aangepast van 5 naar 4 hectare.

De bedrijventerreinen Werkpark I en Werkpark II (Valkenburg) worden samengevoegd tot de locatie Werkpark met een omvang van 15 hectare zachte plancapaciteit (voorheen 11 + 8 hectare).

Conclusie:

De 3 hectare kaart in de Omgevingsverordening wordt aangepast in verband met bovengenoemde mutaties. Tevens wordt de bijbehorende tabel in het Omgevingsprogramma aangepast.

B9 Overige kaartwijzigingen

Naast de kaartwijzigingen die voortvloeien uit de in deze herziening opgenomen beleidsmodules, zijn er nog enkele resterende kaartwijzigingen. Het gaat om enkele correcties van de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland en om wijzigingen die voortvloeien uit de nieuwe Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV).

Correcties Natuurnetwerk Nederland

De volgende correcties in het NatuurNetwerk Nederland worden doorgevoerd:

- Eiland van Dordrecht; twee toevoegingen aan het NNN in de Zuid Buitenpolder en een grenscorrectie in Kop van 't Land
- Krimpenerwaard; toevoegen ecologische verbindingszone nummer 9 ten noordoosten van Berkenwoude en een verbinding langs de Torenvliet naar de Hollandsche IJssel
- Oegstgeest; Endegeest kleine grenscorrectie

Conclusie

Bovengenoemde wijzigingen leiden tot aanpassing van kaart 7 in bijlage II van de Omgevingsverordening.

Wijzigingen die voortvloeien uit de herziening van de Omgevingsverordening

De nieuwe Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV) vervangt na de inwerkingtreding van de Omgevingswet de huidige Omgevingsverordening. Een deel van de kaartwijzigingen die daarin zijn meegenomen, moet ook nog in de huidige verordening worden verwerkt. Deze wijzigingen worden daarom in de onderhavige herziening meegenomen.

Het gaat om de volgende wijzigingen:

- Gorinchem, bedrijventerrein Spijksepoort: aanduiden als bedrijventerrein met (PDV) locatie
- Zevenhuizen, Swanladriehoek: laten vervallen van de aanduiding glastuinbouwgebied
- Den Haag, CID: aanpassen aanduidingen kantoren
- Bodegraven: aanpassen begrenzing Neder-Germaanse Limes
- Warmond, landgoed de Krogt: aanpassen begrenzing landgoedbiotoop

Conclusie

Bovengenoemde wijzigingen leiden tot aanpassing van de kaarten 8, 10, 11 en 15 in bijlage II van de Omgevingsverordening.

C Wijziging Omgevingsprogramma

C1 Bedrijventerreinen

Toelichting:

Zie toelichting onder A1.

Conclusie:

De vertaling van de bedrijventerreinen strategie naar de instrumenten van het Omgevingsbeleid, leidt tot aanpassing van de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma.

In het Omgevingsprogramma wordt de tekst van de maatregel “concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen” aangepast.

De volledige tekst van de maatregel is hieronder opgenomen

Maatregel

Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Toekomstbestendige bedrijventerreinen die de vitaliteit van het bedrijfsleven versterken.

Rolkeuze

De provincie past bij de aanpak voor bedrijventerreinen drie vormen van overheidssturing uit het NSOB-kwadrantenmodel voor overheidssturing toe. Aan de ene kant probeert de provincie te sturen op de juiste functie op de juiste plek, en voldoende ruimte om de vraag naar

bedrijventerreinen te accommoderen (rechtmatige overheid). Aan de andere kant is de provincie met partners bezig om de bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken op onder andere het gebied van energie, klimaatadaptatie en groen (samenwerkende en responsieve overheid).

Beleidskeuzes

De provincie streeft naar een kwantitatief en kwalitatief evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen op regionaal en bovenregionaal schaalniveau. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën/ milieuzones en watergebonden bedrijven.

Is de maatregel gebiedsspecifiek?

Deze maatregel geldt voor alle bedrijventerreinen in de provincie Zuid-Holland; met uitzondering van de bedrijventerreinen met milieucategorie 1 en 2/ milieuzone 1.

Toelichting maatregel

- Subsidie planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017

Voor de subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017 kunnen aanvragen ingediend worden voor (haalbaarheids-)onderzoeken om de kwaliteit van een bedrijventerreinen te verbeteren, zoals onderzoek naar energie, groen, verkeersveiligheid, OV, en digitalisering.

- Subsidie verduurzaming op bedrijventerreinen

De provincie heeft een specifieke (investerings-)subsidierегeling om duurzame energie en energiebesparing op bedrijventerreinen te ondersteunen, evenals maatregelen ter bevordering van klimaatadaptatie en biodiversiteit. Deze regeling zorgt voor een kwaliteitsimpuls van een bedrijventerrein en is een extra stap op weg richting een toekomstbestendig bedrijventerrein.

- Kennisuitwisseling

Kennisdelen is een belangrijk provinciaal instrument, zo ook voor bedrijventerreinenbeleid. Kennisuitwisseling vindt op verschillende manieren plaats. Zo worden er jaarlijks minimaal twee masterclasses bedrijventerreinen georganiseerd. De doelgroep is breed, zowel overheden als bedrijven, ondernemersverenigingen, kennisinstellingen en aanverwante instellingen. Naast deze masterclasses kunnen ook andere thematische bijeenkomsten worden gehouden om de doelgroep te informeren en om input op te halen. De provincie laat daarnaast allerlei beleidsonderbouwende onderzoeken uitvoeren en zet in op het versterken van diverse netwerken. Dit gebeurt onder andere met het bedrijfsleven, overheden en de omgevingsdiensten.

- Onderzoeken en te ontwikkelen instrumentarium

Zoals is opgenomen in de provinciale bedrijventerreinenstrategie, kan het werken met een 'minimale milieucategorie' en het aanwijzen van 'te behouden bedrijventerreinen' bijdragen aan concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen. Deze instrumenten zijn echter nieuw en vragen het nodige onderzoek en goede participatie met belanghebbenden voordat ze opgenomen kunnen worden in het provinciaal Omgevingsbeleid.

- Gebiedsgericht werken met andere partners

Het wordt steeds belangrijker om samen met partners (zowel overheden, marktpartijen als belangenorganisaties) te werken aan maatschappelijke opgaven. In diverse gebiedscasussen werkt de provincie samen om verschillende ambities te realiseren, waaronder ook het borgen van voldoende werkgelegenheid op bedrijventerreinen en transformatielocaties. Samenwerking op

locaties vergt een actieve rol en samenwerkende insteek van de provincie. Dit staat soms op gespannen voet met de toetsende rol van de provincie aan de Omgevingsverordening.

- Organisatiegraad verhogen als randvoorwaarde verhogen kwaliteit bedrijventerreinen
Om er voor te zorgen dat het bedrijventerrein investeert in zaken die in de toekomst essentieel zijn voor de ondernemers (zoals duurzame energie en digitale bereikbaarheid), is het belangrijk dat ondernemers zich organiseren. De ervaring leert dat activiteiten beter, om niet te zeggen alléén, van de grond komen als op het bedrijventerrein een ondernemersvereniging actief is. Een ondernemersvereniging kan professionele ondersteuning inhuren in de vorm van parkmanagement. Via parkmanagement kunnen activiteiten uitgevoerd worden waar de ondernemersvereniging niet aan toekomt.

- Regionale visies

De provincie vindt regionale visies belangrijk en wil hier graag over meedenken en aan meewerken. Geactualiseerde regionale bedrijventerreinvisies kunnen namelijk zorgen voor de kwantitatieve en kwalitatieve onderbouwing van vraag en aanbod en kunnen inzicht geven in de realistische vraag door vervanging (transformatie) en de eventuele, reeds bestaande uitbreidingsvraag. De provincie en regio's kunnen op basis van deze visies een betere kwalitatieve en kwantitatieve afweging maken. De provincie stelt het opstellen van deze regionale visies echter niet verplicht.

Gedeputeerde Staten zullen (indien de visie voldoet aan de provinciale regelgeving) de regionale visies aanvaarden/ instemmen met deze regionale visies (waarbij deze via een voorhangprocedure aan Provinciale Staten worden voorgelegd). Dit aanvaarden leidt tot meer duidelijkheid bij provincie, regio's en gemeenten over onderwerpen als vraag, aanbod en daarmee marktbehoefte en compensatie. Zonder aanvaarde visie is het uitgangspunt compensatie van de planologische ruimte (planologische compensatie). Met een aanvaarde visie is compensatie van het feitelijk gebruik mogelijk (feitelijke compensatie).

Gedeputeerde Staten kunnen voor een bepaalde regio aangeven dat het nodig is om een regionale visie voor bedrijventerreinen te maken. Daarbij zullen Gedeputeerde Staten vooraf duidelijkheid geven over gewenste inhoud van de visie. Als de betreffende regio hier geen goede invulling aan geeft, kunnen Gedeputeerde Staten zo nodig zelf de regionale bedrijventerreinen visie opstellen.

- Opstellen behoefteramingen en monitoren/onderzoeken

Een goede vraagraaming is essentieel om te beoordelen of er voldoende ruimte voor bedrijven is en een balans tussen vraag en aanbod. De provincie voert daarom op regelmatige basis een vraag- en/of behoefteraming uit waarbij gekeken wordt naar kwantiteit en kwaliteit en het huidig gebruik van de bestaande voorraad. De behoefteramingen zijn vervolgens input voor de regionale bedrijventerreinvisies.

De provincie monitort jaarlijks hoe de behoefteraming zich verhoudt tot de werkelijke uitgifte van bedrijventerreinen en andere mutaties in het bedrijventerreinenaanbod. Verder kijkt de provincie ook naar nieuwe ontwikkelingen die invloed hebben op de behoefteraming, zoals de vestiging van grootschalige datacenters en grootschalige logistiek. De provincie voert regelmatig onderzoek uit om ervoor te zorgen dat beleidskeuzes voldoende tegen het licht worden gehouden. Daarbij is kennisuitwisseling met externe partners cruciaal om nieuwe inzichten te krijgen en na te gaan of het beleid nog steeds up-to-date is.

Kwantitatieve uitbreidingsvraag

De uitbreidingsvraag is berekend op het niveau van de bestuurlijke regio's Holland Rijnland, Midden-Holland, MRDH en Zuid-Holland Zuid. In de raming die specifiek voor de regio's is opgesteld, is ook een onderverdeling naar sub-regio te vinden, waarmee de regio zelf de verdieping kan opstellen. De uitbreidingsvraag is beleidsneutraal uitgevoerd, wat inhoudt dat geen rekening is gehouden met een verdere inzet op bijvoorbeeld beter benutten. De resultaten zijn als volgt:

Kwantitatieve uitbreidingsvraag in 3 perioden, netto ha (Stec groep, 2017)

Periode	Zuid-Holland	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
2016 t/m 2025	453 – 477	60 – 65	66 – 76	238	89 – 98
2016 t/m 2030	680 – 724	90 – 105	99 – 115	357	134 – 147
2016 t/m 2035	949 – 1093	130 – 208	142 – 163	503	174 – 219

In het verleden was er sprake van om extra hectares aan de behoefte raming toe te voegen voor een ijzeren voorraad (om circa drie tot vijf jaar een gemiddelde uitgifte op voorraad hebben). Het behouden van deze ijzeren voorraad is echter niet meer van deze tijd. Door het ruimtelijk reserveren van zo'n voorraad wordt men bij het ontwikkelen van nieuwe plannen namelijk minder flexibel en kan men moeilijk ingaan op de wensen van de markt. Bovendien wordt de Ladder voor duurzame verstedelijking door de aanwezigheid van grote voorraden minder makkelijk te onderbouwen. Ook is er geen vaste indicatie voor vervanging en transformatie toegevoegd. Het ligt veel meer voor de hand dat in (sub-) regionaal verband hiervoor de gegevens worden verzameld.

Kwalitatieve uitbreidingsvraag

Enkel de kwantitatieve uitbreidingsvraag per (bestuurlijke) regio biedt onvoldoende houvast. De vraag is ook aan welke soort ruimte (kwaliteit) er behoefte is. Voor een meer kwalitatief beeld is de uitbreidingsvraag opgedeeld in vier oriëntatietypen voor bedrijven die qua uitstraling, vastgoed en doelgroep wezenlijk van elkaar verschillen. Voor elk type is een andere marktregio relevant:

- Grootschalige logistiek (> 3 ha): vragers en locaties met een grote (boven)regionale reikwijdte en waarover afspraken op niveau van de bestuurlijke regio's, maar bij voorkeur ook bovenregionaal, gewenst zijn. Het hangt wel af van het type logistiek. Zo kunnen bepaalde vormen van logistiek sterk gebonden zijn aan een specifieke plek. Denk aan vormen van agrologistiek gekoppeld aan de Greenport.
- Hoge MilieuCategorie/ hogere milieuzonering (in deze raming MC 4.2 en hoger): vragers en locaties met een grote (boven)regionale reikwijdte en waarover afspraken op niveau van de bestuurlijke regio's, maar bij voorkeur ook bovenregionaal, gewenst zijn. Overigens kunnen sommige van deze bedrijven ook sterk lokaal/regionaal geworteld zijn, bijvoorbeeld omdat ze gebonden zijn aan een specifiek cluster (zoals maritiem).
- Regulier-gemengd/MKB: de marktregio voor deze doelgroep betreft veelal een straal van circa tien kilometer en is daardoor vaak in belangrijke mate gebonden aan de huidige kern of vestigingsgemeente. Lokale uitbreidingen van dit type bedrijven die al ergens zitten en daar heel goed zitten komt vaak voor.

- Hoogwaardig: deze categorie is gemêleerd en heeft een kantoorachtige uitstraling. Een deel van deze bedrijven heeft een (boven)lokale tot regionale marktregio. Aan de top van deze categorie staan functies met een grote bovenregionale reikwijdte en trekkracht. Onderstaande tabel geeft een beeld van deze kwalitatieve benadering van de uitbreidingsvraag.

Uitbreidingsvraag (2016-2030) naar oriëntatietype, netto ha (Stec groep, 2017)

Terreintype	Zuid-Holland	Holland Rijnland	Midden- Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Logistiek > 3 ha	266	33	39	144	50
HMC (4.2 en +)	42 – 55	4 – 8	6 – 11	21	11 – 15
Regulier gemengd	369 – 399	49 – 60	54 – 64	192	74 – 83
Hoogwaardig	5	5	0	0	0
Totaal	680 – 724	90 – 105	99 – 115	357	134 – 147

Bij bovenstaande tabel zijn drie aandachtspunten van belang.

1. De vraag vanuit verschillende clusters (Greenports, Maritiem, etc.) gaat dwars door deze oriëntatie-/terreintypen heen. Het kan gaan om grootschalige bedrijven, maar ook reguliere bedrijven met een voorkeur voor vestiging op een locatie aan of nabij het water. Voor bedrijven met een hogere milieucategorie/ -zone is de behoefte in de toekomst wellicht beperkt, maar er zijn segmenten die deze ruimte nodig blijven houden en er is sprake van vervangingsvraag als gevolg van bijvoorbeeld transformatie naar een andere functie.
2. Voor watergebonden bedrijvigheid wordt geschat dat dit zo'n 25% van de totale behoefte betreft, dwars door alle genoemde sectoren heen. Het aandeel directe watergebonden bedrijvigheid is substantieel minder, maar er wordt ook water indirect gebruikt, zoals overslagterminals waar bedrijven op een bepaalde afstand gelegen zijn.
3. De oriëntatietypen zijn een handvat voor het bepalen van de marktregio's. In regionale visies kan hier verdere invulling worden gegeven, waarbij regio's tot een andere afbakening kunnen komen, als die beter aansluit.

Vraag-aanbodconfrontatie per regio

Onderstaande tabellen geven de confrontatie weer tussen de behoefte-raming (tot 2030) en het harde aanbod. Monitoring daarvan is essentieel. Voor een eventuele Ladderonderbouwing voor individuele plannen moet altijd de behoefte in de relevante planperiode in beeld worden gebracht. Dus ook het op dat moment geschikte, beschikbare aanbod moet dan in beschouwing worden genomen.

De cijfers worden verrijkt met de kwalitatieve en kwantitatieve verdiepingsslag. In deze verdiepingsslagen wordt verduidelijkt welke vraag in welke sub- of marktregio zou kunnen landen op basis van een meer kwalitatieve analyse. De verdieping geeft inzicht in mogelijke opgaven en knelpunten waar vraag en aanbod niet matchen. In deze regionale verdiepingen zal ook de vervangingsvraag ten behoeve van transformatie worden opgenomen.

De vervangingsvraag ten behoeve van transformaties (o.a. door de druk vanuit de verstedelijkingsopgave) is ondanks een goede onderbouwing vanuit regionale visies een onzekere

factor. Onderstaande vraag- aanbodconfrontatie is niet verrijkt met deze vraag, hoewel alle regio's hiervan wel een inschatting hebben gemaakt. De vervangingsvraag fluctueert door de tijd heen. Monitoring van de concrete transformatie en de mate waarin deze in de regio vervangen moet gaan worden, kan leiden tot het reserveren van nieuwe locaties voor bedrijventerreinen of een tekort aan ruimte voor bedrijventerreinen en plannen als er niet elders bedrijventerreinen beter benut kunnen worden of er een alternatieve locatie gevonden kan worden.

Het aanwezige harde planaanbod is onderhevig aan verandering door de uitgifte van nieuwe terreinen. Onderstaande aanbodcijfers zijn inmiddels dan ook niet meer actueel. Wanneer de economie goed draait, vertaalt zich dat in hoge(re) uitgiftes dan verwacht, tegelijkertijd blijft de uitgifte achter bij de prognose wanneer het economisch minder goed gaat. Het in onderstaande tabel opgenomen harde planaanbod is niet het uitgangspunt bij het motiveren van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Het is zeer belangrijk om het beschikbare aanbod goed te monitoren, ook op kwaliteit en of die past bij de vraag. De provincie monitort bedrijventerreinen waarbij o.a. gebruikt gemaakt wordt van uitgifte- en aanbodcijfers om meer inzicht te krijgen in de actuele stand van het aanbod, maar ook in de kwaliteit van bestaande en nog uit te geven terreinen. De gemeenten hebben een belangrijke rol in het verzamelen van die gegevens.

Vraag-aanbodconfrontatie per regio (Stec groep, 2017)

Regio	Uitbreidingvraag 2016 – 2030 (in netto ha)	Uitbreidingsvraag 2016-2035	Hard planaanbod (peildatum november 2016)
Holland Rijnland	90 – 105	130 – 208	101,6 ha
Zuid-Holland-Zuid	134 – 147	174 – 219	205,3 ha
Midden-Holland	99 – 115	142 – 163	104,9 ha
MRDH	357	503	540,5 ha
Zuid-Holland	680 – 724	949 – 1093	952,3 ha

De bovenstaande cijfers worden verrijkt met de kwalitatieve en kwantitatieve verdiepingsslag die in de regionale visies wordt gemaakt. In deze regionale visies zal ook de vervangings-/transformatievraag worden opgenomen.

Daarnaast is er echter in alle regio's nog aanbod in de vorm van zachte plancapaciteit aanwezig. Voor deze terreinen is soms wel concrete belangstelling vanuit de markt. Ook betreft het soms locaties die de regio graag wil ontwikkelen om haar economische ambities te realiseren en kansen te kunnen pakken. In toenemende mate merken regio's dan ook een kwalitatieve mismatch op de bedrijventerreinenmarkt.

C2 Mutaties 3 hectare kaart

Zie de toelichting onder B8.

Conclusie

De locatie 'Swanladriehoek' (gemeente Zuidplas) wordt opgenomen in de tabel 'woningbouwlocaties' (omvang 7 hectare, 200 woningen) en in de tabel 'andere stedelijke ontwikkelingen' (voor het sportpark, met een omvang van 7 hectare.).

Voor de volgende bedrijventerreinen is een bestemmingsplan vastgesteld, waardoor deze in de tabellen verschuiven van zachte naar harde capaciteit:

- Het Oog – Hardinxveld Giessendam
- Logistiek Park A12 (2e fase) – Waddinxveen
- Triangel - Waddinxveen

De volgende bedrijventerreinen zijn gerealiseerd en volledig uitgegeven, waardoor deze geschrapt kunnen worden uit de tabellen behorende bij de 3 hectare kaart:

- Grote Wetering II – Bodegraven
- Harnaschpolder – Den Hoorn
- Vloevelden Suikerunie – Puttershoek
- Businesspark Vredenburg – Waddinxveen
- Logistiek Park A12 (1e fase) - Waddinxveen

In de tabellen in het Omgevingsprogramma wordt de omvang van bedrijventerrein Triangel (Waddinxveen) aangepast van 5 naar 4 hectare.

De bedrijventerreinen Werkpark I en Werkpark II (Valkenburg) worden samengevoegd tot de locatie Werkpark met een omvang van 15 hectare zachte plancapaciteit (voorheen 11 + 8 hectare).

C3 Externe veiligheid

In 2019 is gestart met de actualisering van het beleid voor externe veiligheid (omgevingsveiligheid) naar het instrumentarium onder de Omgevingswet. Na het actualiseren van de Omgevingsvisie en de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening, is in het derde kwartaal van 2020 begonnen met het opstellen van een programmaonderdeel externe veiligheid voor in het Omgevingsprogramma. Dit onderdeel is de opvolger van het voorgaande uitvoeringsprogramma externe veiligheid. Het onderdeel wordt gebruikt om uitvoering te geven aan de vastgestelde beleidskeuze in de Omgevingsvisie voor een veiliger Zuid-Holland. Dit doet de provincie door de kans te minimaliseren dat grote groepen mensen slachtoffer worden van ongevallen met gevaarlijke stoffen. Voor het opstellen van het onderdeel externe veiligheid is er aan participatie gedaan door gedurende het traject op meerdere momenten relevante stakeholders te betrekken. Het gaat hierbij om gemeenten, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en het bedrijfsleven.

Conclusie:

In het Omgevingsprogramma worden 6 maatregelen met betrekking tot externe veiligheid opgenomen. Het gaat om de volgende maatregelen:

1. Verkenning naar transities met een impact op omgevingsveiligheid
2. Regie voeren op provinciale en bovengemeentelijke thema's omgevingsveiligheid
3. Visieontwikkeling op bestaande combinaties tussen risicobron en zeer kwetsbare gebouwen
4. Interbestuurlijk overleg omgevingsveiligheid Zuid-Holland
5. Omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele bij nieuwe ontwikkelingen

6. Inzichtelijke risicodata omgevingsveiligheid

De volledige tekst van de maatregelen is hieronder opgenomen.

Maatregel 1

Verkenning naar transitie met een impact op omgevingsveiligheid

Rolkeuze

Faciliteren

Beleidskeuzes

Deze maatregel draagt bij aan de beleidskeuze:

Ambitie 7 – *Gezond en veilig Zuid-Holland*

Beleidsdoel 7.1 – *Bevorderen verbeteren milieukwaliteit en gezondheid*

Beleidskeuze 7.1.3 *Externe veiligheid (omgevingsveiligheid)*

- Het clusteren van risicovolle activiteiten
- Verantwoord combineren van risicovolle activiteiten
- Reduceren van risico's aan de bron
- Nemen van maatregelen in de omgeving van een risicovolle activiteit
- Verhogen van de kwaliteit van de uitvoering

Is de maatregel gebiedsspecifiek?

De maatregel is niet gebiedsspecifiek.

Toelichting maatregel

De komende decennia staat de provincie voor een aantal grote opgaven die gepaard gaan met een aantal transitie in de fysieke leefomgeving. Denk daarbij aan de woningbouwopgave, het duurzaam opwekken van energie, het omgaan met de klimaatverandering en de overgang naar een circulaire economie. Deze transitie hebben ook effect op de veiligheid van de fysieke leefomgeving. Welk effect dat is, is in de meeste gevallen nog niet bekend. Om invulling te kunnen geven aan de ambitie 'Een gezond en veilig Zuid-Holland' is meer kennis over de veiligheidseffecten van deze transitie nodig. De provincie faciliteert één of meerdere verkenningen om deze veiligheidsconsequenties beter in beeld te krijgen. Bij voorkeur sluit de verkenning waar mogelijk aan of bouwt verder op bestaande onderzoeklijnen van de rijksoverheid, gemeenten, veiligheidsregio's, bedrijven of andere provinciale programma's. Daarmee wordt ook integratie van het omgevingsveiligheidsbelang in bestaande onderzoeken mogelijk.

Er wordt gedacht aan de volgende onderwerpen, mogelijk gecombineerd in één of meer verkenningen:

De veiligheidsimpact van de energietransitie op de lange termijn

Met dit onderzoek wordt middels een scenarioanalyse in beeld gebracht hoe de productie, opslag en het transport van gevaarlijke stoffen via de verschillende modaliteiten als gevolg van de energietransitie in de komende 20 jaar zal veranderen binnen de provincie. Tevens wordt in beeld gebracht wat de veiligheidsconsequenties van deze scenario's zullen zijn, in de vorm van ruimtebeslag (aandachtsgebieden) die deze activiteiten met zich meebrengen. Het onderzoek is bedoeld als basis voor provinciaal omgevingsveiligheidsbeleid voor de toekomst. Het onderzoek zal daarom ook een eerste duiding moeten geven van de mogelijke implicaties van de energietransitie voor omgevingsveiligheidsbeleid.

De veiligheidsimpact van de geplande woningbouwopgave

Zuid-Holland staat voor een grote opgave. Tot 2030 moeten 150.000 woningen gebouwd worden, en tussen 2030 en 2040 aanvullend nog 60.000 woningen. Deze opgave staat niet op zichzelf. De

bouw van woningen combineren met andere vraagstukken biedt de kans om daarbij een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving te realiseren. Door bij de locatiekeuze vroegtijdig rekening te houden met veiligheid en de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van veiligheid kan de schaarse ruimte in Zuid-Holland optimaal benut worden.

Met deze verkenning wordt de geplande woningbouwopgave (situatie 2040) geplot op de huidige en toekomstige omgevingsveiligheidsrisico's (inclusief energietransitie). Op die manier wordt een beeld verkregen van waar uit veiligheidsoogpunt in de toekomst de knelpunten worden verwacht. Deze informatie kan input leveren voor een gezamenlijke aanpak tussen gemeenten en provincie.

De veiligheidsimpact van de energietransitie op de korte/middellange termijn

De provincie Zuid-Holland is bevoegd gezag voor bedrijven die enerzijds fossiele bronnen geschikt maken voor gebruik (raffinaderijen) en anderzijds fossiele energie gebruiken. Via vergunningverlening kan de provincie invloed uitoefenen op de veiligheid van deze activiteiten. Met dit onderzoek wordt voor de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is in het kader van de omgevingsvergunning voor milieubelastende activiteiten in beeld gebracht hoe hun huidige energievoorziening eruitziet en op welke wijze zij over denken te schakelen naar duurzame energie. Vervolgens wordt in beeld gebracht wat de veiligheidsconsequenties van deze overschakeling zijn.

Dit programmaonderdeel zal in samenhang met programmaonderdeel 3.3 – Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie, opgepakt dienen te worden.

De versnippering van (regionale) bedrijventerreinen

Door schaalverkleining en het afbouwen van de (traditionele) koolwaterstoffenchemie wordt ook op bedrijventerreinen in Zuid-Holland verwacht dat grote bedrijven (met één omgevingsvergunning) verdwijnen en worden vervangen door kleinere bedrijven met een kortere levenscyclus, die deels vergunningplichtig zijn en deels zullen bestaan uit meldingsplichtige activiteiten. De veiligheidssituatie kan daarmee onoverzichtelijker worden en mogelijk lastiger te beïnvloeden. In nauwe samenwerking met Economische Zaken wordt verkend in hoeverre deze trend zichtbaar is en welke effecten deze transitie van bedrijventerreinen kan hebben op de veiligheid op en rond de bedrijven.

Concreet houdt dit in dat de provincie het uitvoeren van de verkenning coördineert en wanneer nodig optreedt als opdrachtgever. De opdracht van de verkenning wordt geformuleerd in samenspraak met belanghebbenden. De provincie zal daarbij zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande verkenningen en via cofinanciering bijdragen aan de uitvoeringskosten van de verkenning. De resultaten van de verkenning worden gedeeld met de belanghebbenden en dragen bij aan de beleidsontwikkeling van provincie en gemeenten voor Omgevingsveiligheid.

Maatregel 2

Regie voeren op provinciale en bovengemeentelijke thema's omgevingsveiligheid

Rolkeuze

Regisseren

Beleidskeuzes

Deze maatregel draagt bij aan de beleidskeuze:

Ambitie 7 – Gezond en veilig Zuid-Holland

Beleidsdoel 7.1 – Bevorderen verbeteren milieukwaliteit en gezondheid

Beleidskeuze 7.1.3 Externe veiligheid (omgevingsveiligheid)

- Het clusteren van risicovolle activiteiten
- Verantwoord combineren van risicovolle activiteiten
- Reduceren van risico's aan de bron
- Nemen van maatregelen in de omgeving van een risicovolle activiteit

Is de maatregel gebiedsspecifiek?

De maatregel is niet gebiedsspecifiek.

Toelichting maatregel

De omgevingsveiligheidsrisico's van één risicovol bedrijf kunnen gemeente- en provinciegrens overschrijdend zijn. En de omgevingsveiligheidsrisico's van een spoorlijn met vervoer van gevaarlijke stoffen zullen in verschillende gemeenten en provincies invloed hebben. Met de komst van de energietransitie zullen naar verwachting bovendien meer gevaarlijke stoffen door de provincie Zuid-Holland vervoerd worden. Kortom: ook voor het thema omgevingsveiligheid is blijvende regionale en landelijke afstemming gewenst.

De provincie Zuid-Holland gebruikt haar netwerk, invloed en middenpositie om de juiste partijen binnen en buiten de overheid aan tafel te krijgen, coalities te smeden en te activeren en op deze manier gezamenlijk resultaten te boeken op provinciale en bovengemeentelijke thema's rond omgevingsveiligheid. De provincie heeft als medeoverheid meer invloed bij hogere bestuurderskringen dan individuele gemeenten en bedrijven. Dat betekent dat ze soms als lobbyist de belangen van een regio of de gehele provincie kan behartigen in Den Haag of Brussel of het voortouw kan nemen voor bundeling van belangen en gezamenlijk optrekken.

Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de volgende onderwerpen:

Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen

Het Basisnet is een landelijk aangewezen netwerk voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Binnen bepaalde grenzen wordt dit vervoer over weg, binnenwater en spoor gegarandeerd. Het Basisnet heeft betrekking op de rijksinfrastructuur: hoofdwegen (snelwegen), hoofdwaterwegen (binnenwateren) en hoofdspoorwegen (enkele uitzonderingen daargelaten).

Bij wijzigingen van het Basisnet of bestaande Basisnetknooppunten in de regio Zuid-Holland voert de provincie de regio op het inbrengen van de belangen van de regio Zuid-Holland. Het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor door binnensteden is een grote risicoveroorzaker waar provincie en gemeenten zelf geen rechtstreekse invloed op hebben. De provincie wenst dat de Rijksoverheid maatregelen neemt die bestaande transportrisico's verlagen. De provincie voert een lobby voor een buitenstedelijke spoorlijn voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. De provincie Zuid-Holland zet samen met gemeenten in onze provincie en andere lagere overheden langs de Brabantroute in op maximaal gebruik van de Betuweroute en de aanleg van een goederenlijn tussen Rotterdam en Antwerpen, om op lange termijn de knooppunten rond de risico's van het spoorvervoer in de Drechtsteden te verlichten/op te lossen.

Havengebied Rotterdam

De haven in Rotterdam hoort tot de grootste van Europa. Het Havenindustriële complex (HIC) beslaat niet alleen de Rotterdamse haven, ook de regio's er omheen zijn verbonden. De ene regio heeft een economische band met en voordeel van het havengebied en een andere regio of gemeente ondervindt enkel milieubeperkingen en overlast door het havengebied.

Aandachtsgebieden rond risicogebieden

In het rijksprogramma Modernisering Omgevingsveiligheid (MOV) zijn de aandachtsgebieden geïntroduceerd. Dit zijn de gebieden rond risicobronnen waar mensen binnenshuis zonder aanvullende maatregelen slachtoffer kunnen worden van gevaren die in deze omgeving op kunnen treden. Bij vergunningverlening aan bedrijven stuurt de provincie aan op een zo veilig mogelijke situatie met oog voor de bestaande leefomgeving. Als een bedrijf zich binnen het risicogebied vestigt of uitbreidt kan de situatie ontstaan dat een aandachtsgebied (verder) buiten het risicogebied komt te liggen. De provincie wil dat de bestaande ruimte om binnen de risicogebieden risicovolle bedrijfsactiviteiten te vergunnen blijft gewaarborgd. Hieronder valt ook de ruimte voor

(toekomstige) aandachtsgebieden van bedrijven in het risicogebied. Dit is van belang voor de ruimtelijke ontwikkeling van gemeenten die grenzen aan de risicogebieden.

De provincie zorgt samen met de betrokken partners voor de juiste ruimte voor bedrijven, waarbij de omgevingsveiligheid gewaarborgd dient te worden. De provincie zal een standpunt bepalen welke ruimte geboden wordt voor de vestiging van risicoveroorzakende bedrijven in het havengebied en hoe die afspraken zullen worden vastgelegd.

Concreet houdt dit in dat de provincie regie voert op provinciale en bovengemeentelijke thema's rond omgevingsveiligheid op basis van haar ambities of op verzoek van gemeenten. In het te organiseren platform (zie maatregel 4) worden de signalen voor gewenste of gevraagde regie opgevangen.

Binnen de regio is behoefte aan een sterkere regie van de provincie op het Basisnet-dossier en inbrengen van de Zuid-Hollandse belangen (o.a. van de Drechtsteden) bij de Rijksoverheid. De provincie zal hierin waar mogelijk een regierol invullen.

Maatregel 3

Visieontwikkeling op bestaande combinaties tussen risicobron en zeer kwetsbare gebouwen

Rolkeuze

Faciliteren

Beleidskeuzes

Deze maatregel draagt bij aan de beleidskeuze:

Ambitie 7 – *Gezond en veilig Zuid-Holland*

Beleidsdoel 7.1 – *Bevorderen verbeteren milieukwaliteit en gezondheid*

Beleidskeuze 7.1.3 *Externe veiligheid (omgevingsveiligheid)*

- Verantwoord combineren van risicovolle activiteiten
- Reduceren van risico's aan de bron
- Nemen van maatregelen in de omgeving van een risicovolle activiteit

Is de maatregel gebiedsspecifiek?

Deze maatregel is niet gebiedsspecifiek.

Toelichting maatregel

De provincie werkt aan blijvende aandacht voor veiligheid en verbetering van de veiligheid waar mogelijk. Met de komst van de Omgevingswet wordt een risicobeleid met aandachtsgebieden geïntroduceerd. Bovendien wordt er een nieuwe categorie 'zeer kwetsbare gebouwen' in het beleid opgenomen. Zeer kwetsbare gebouwen zijn gebouwen voor mensen die zichzelf niet op tijd in veiligheid kunnen brengen. Voorbeelden hiervan zijn basisscholen, plekken voor kinderopvang en ziekenhuizen. Dit nieuwe beleid geldt echter alleen voor nieuwe situaties.

Bestaande situaties zijn rechtsgeldig aanwezig conform het overgangsrecht. De vraag is echter of de nieuwe inzichten die ten grondslag liggen aan het nieuwe beleid, niet ook een herziening van de bestaande situaties rechtvaardigen. Meer concreet houdt het nieuwe beleid een extra bescherming in van nieuw te bouwen zeer kwetsbare gebouwen (ZKG) binnen brand- en explosie aandachtsgebieden. Voor bestaande zeer kwetsbare gebouwen geldt deze extra bescherming niet. Hoewel het vanuit het overgangsrecht niet nodig en mogelijk is extra eisen te stellen aan bestaande zeer kwetsbare gebouwen, is het vanuit veiligheidsoogpunt verdedigbaar ook voor deze bestaande zeer kwetsbare gebouwen op termijn te streven naar een vergelijkbaar veiligheidsniveau als voor nieuwe zeer kwetsbare gebouwen.

Op dit moment is niet bekend hoeveel zeer kwetsbare gebouwen binnen een brand- of explosieaandachtsgebied van een risicobron zijn gelegen. De provincie wil gemeenten stimuleren

om een visie te ontwikkelen (bijvoorbeeld in hun omgevingsvisie) op de omgang met bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden. Zeer kwetsbare gebouwen die in brand- of explosie aandachtsgebieden van meerdere risicobronnen zijn gelegen (cumulatie) zouden hierin prioriteit kunnen krijgen.

Concreet houdt dit in dat de provincie een inventarisatie wil uitvoeren van de aanwezige zeer kwetsbare gebouwen binnen brand- en explosie aandachtsgebieden om zicht te krijgen op deze problematiek. Nadat de omvang van de problematiek bekend is, kunnen zo nodig voor deze problematiek bestuurlijk verschillende oplossingsrichtingen in beeld worden gebracht en worden gekozen.

De provincie draagt zorg voor een verkenning op dit thema en indien gewenst voor het ontwikkelen van handvatten, waarmee in de toekomst bescherming van mensen in bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden geoptimaliseerd kan worden.

De besluitvorming over deze oplossingsrichtingen zal uiteindelijk naar verwachting op verschillende bestuurlijke tafels liggen. In dit programma wordt daarom voorsnog alleen de eerste stap uitgevoerd: de inventarisatie van bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden. Op basis van deze eerste stap kunnen gemeenten zelf een visie ontwikkelen over hoe om te gaan met deze situaties.

Maatregel 4

Interbestuurlijk overleg omgevingsveiligheid Zuid-Holland

Rolkeuze

Faciliteren

Beleidskeuzes

Deze maatregel draagt bij aan de beleidskeuze:

Ambitie 7 – Gezond en veilig Zuid-Holland

Beleidsdoel 7.1 – Bevorderen verbeteren milieukwaliteit en gezondheid

Beleidskeuze 7.1.3 Externe veiligheid (omgevingsveiligheid)

- Verhogen van de kwaliteit van de uitvoering

Is de maatregel gebiedsspecifiek?

Deze maatregel is niet gebiedsspecifiek.

Toelichting maatregel

Binnen Zuid-Holland werken overheden, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en bedrijven samen aan een omgevingsveilig Zuid-Holland. Omgevingsveiligheid is echter een complex thema. Het vraagt van alle partijen dan ook een hoog kennisniveau om zorg te dragen voor de hoge kwaliteitsstandaard die nodig is om dit complexe thema goed te kunnen beheersen. Met het oog op het delen en ontwikkelen van kennis nemen partijen deel aan landelijke- en regionale kennisnetwerken, zoals kennistafels en het Landelijk Platform Veilige Leefomgeving. De provincie zal deelname van vertegenwoordigers van de Zuid-Hollandse omgevingsdiensten aan deze netwerken blijven faciliteren.

Op het bestuurlijk en strategisch niveau vindt afstemming of agendering van regiobrede thema's in de regio Zuid-Holland nog niet altijd plaats. De provincie ziet het belang om waar nodig vaker interbestuurlijk overleg te voeren, tussen (een deel van) de Zuid-Hollandse gemeenten en de provincie. Dit kunnen met name overleggen zijn met een situationeel karakter, rond bepaalde onderwerpen wanneer daar aanleiding voor is.

Een overleg kan voorzien in de volgende behoeften:

- Het afstemmen van de omgang met opgaven, waarvoor alle partijen aan de lat staan. Bijvoorbeeld de implementatie van het nieuwe aandachtsgebiedenbeleid. Deze nieuwe manier van werken vraagt om een meer integrale afweging van omgevingsveiligheid bij ruimtelijke ontwikkelingen door gemeentelijke bestuurders.
- Het smeden en activeren van coalities om op deze manier gezamenlijk resultaten te boeken. Denk bijvoorbeeld aan het agenderen van de regionale belangen bij de Rijksoverheid.
- Meer in het bijzonder kan het gaan om gelegenheidscoalities rond bepaalde thema's binnen de regio. Denk daarbij aan thema's als het Basisnet Spoor, een veilige energietransitie en de gevolgen van het clusteren van risicovolle activiteiten in het Havengebied van Rotterdam.

De provincie Zuid-Holland kent 52 gemeenten. De relevantie van het thema omgevingsveiligheid is per gemeente sterk verschillend. Ook het mogelijk belang van een gemeente voor deelname aan een overleg kan daarmee sterk verschillen. Indien er aanleiding is tot een interbestuurlijk overleg, wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande overlegstructuren.

Maatregel 5

Omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele bij nieuwe ontwikkelingen

Rolkeuze

Stimuleren en faciliteren

Beleidskeuzes

Deze maatregel draagt bij aan de beleidskeuze:

Ambitie 7 – *Gezond en veilig Zuid-Holland*

Beleidsdoel 7.1 – *Bevorderen verbeteren milieukwaliteit en gezondheid*

Beleidskeuze 7.1.3 *Externe veiligheid (omgevingsveiligheid)*

- Het clusteren van risicovolle activiteiten
- Verantwoord combineren van risicovolle activiteiten
- Reduceren van risico's aan de bron
- Nemen van maatregelen in de omgeving van een risicovolle activiteit

Is de maatregel gebiedsspecifiek?

Deze maatregel is niet gebiedsspecifiek.

Toelichting maatregel

In de transitie die op de regio Zuid-Holland afkomen moet het streven naar een veilige leefomgeving (waaronder omgevingsveiligheid) als ontwerpvariabele meegewogen worden. In de meer traditionele benadering van milieuthema's wordt bijvoorbeeld omgevingsveiligheid als toetsinstrument beschouwd: hoe groot is het risico en kunnen er nog aanvullende maatregelen worden genomen? Wanneer omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele wordt beschouwd, ligt de focus op het integreren van het beschermen van mensen door bijvoorbeeld het meenemen van veiligheid en bijbehorende maatregelen in het ontwerpproces.

Door omgevingsveiligheid in het ontwerpstadium mee te nemen in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt een hoger veiligheidsniveau bereikt en kunnen bovendien zowel de ontwikkelambitie als de veiligheidsambitie gerealiseerd worden. De provincie stimuleert het vroegtijdig meewegen van omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele, zowel binnen de provinciale programma's, als bij ontwikkelingen bij onze medeoverheden.

Op strategisch niveau wordt het ontwerp van de fysieke leefomgeving omschreven in de omgevingsvisies van Rijk, provincie en gemeenten. Op dit strategische niveau is het van belang om het thema omgevingsveiligheid, integraal gekoppeld aan de maatschappelijke opgaven, mee te

wegen in het sturen op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De provincie stimuleert gemeenten om in de omgevingsvisie daar aandacht aan te geven.

Het gemeentelijk omgevingsplan bevat (straks) de regels voor het behalen van de maatschappelijke doelen in de fysieke leefomgeving. In de omgevingsverordening heeft de provincie regels opgenomen die bijdragen aan het zorgvuldig omgaan met de groepsrisico afweging in omgevingsplannen door gemeenten. Het omgevingsplan bevat daarmee een beoordelingskader omgevingsveiligheid.

De grootste veiligheidswinst wordt mogelijk niet gerealiseerd in het omgevingsplan, maar aan de ontwerptafel. Het is de ambitie van de provincie dat omgevingsveiligheid integraal in het ontwerpproces van gemeenten, stedenbouwkundige bureaus en bedrijven wordt meegewogen. Daarvoor vergroot de provincie de bewustwording bij interne en externe stakeholders voor het vroegtijdig meewegen van omgevingsveiligheid.

Concreet betekent dit dat de provincie zich inzet voor het meewegen van omgevingsveiligheid tijdens de beoordelingsfase van plannen (o.a. d.m.v. omgevingstafels) en in de ontwerpfase (o.a. de omgevingsvisie en ruimtelijk initiatieven). Daartoe organiseert de provincie activiteiten om de bewustwording te verhogen en sluit zij waar mogelijk aan bij omgevingstafels binnen en buiten de provinciale organisatie. De provincie sluit waar mogelijk en wenselijk aan bij de activiteiten van het landelijk programma Ontwerp Veilige Omgeving.

De provincie zorgt intern voor aansluiting van het programma omgevingsveiligheid bij provinciale programma's met een impact of relatie voor omgevingsveiligheid. Denk bijvoorbeeld aan het programma Economische Zaken en Energietransitie.

De provincie onderzoekt een kwalitatieve methode voor de beoordeling van het groepsrisico. Met deze methode kunnen gemeenten in het omgevingsplan en de provincie in projectbesluiten invulling geven aan de regels in de omgevingsverordening over de omgang met het groepsrisico. Daarmee kunnen onnodige berekeningen van het groepsrisico worden voorkomen.

Maatregel 6

Inzichtelijke risicodata omgevingsveiligheid

Rolkeuze

Faciliteren

Beleidskeuzes

Deze maatregel draagt bij aan de beleidskeuze:

Ambitie 7 – *Gezond en veilig Zuid-Holland*

Beleidsdoel 7.1 – *Bevorderen verbeteren milieukwaliteit en gezondheid*

Beleidskeuze 7.1.3 *Externe veiligheid (omgevingsveiligheid)*

- Verhogen van de kwaliteit van de uitvoering
- Beschikbaarheid basisinformatie

Is de maatregel gebiedsspecifiek?

Deze maatregel is niet gebiedsspecifiek.

Toelichting maatregel

De provincie heeft op basis van de Wet veiligheidsregio's een stelseltaak op het communiceren van de risico's in de leefomgeving via de risicokaart (www.risicokaart.nl). Dit geldt ook voor het beschikbaar maken van risicodata in het Digitaal Stelsel Omgevingswet voor activiteiten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is en voor provinciale wegen waarvoor een PR 10⁻⁶-contour wordt berekend.

Naast deze wettelijke taak streeft de provincie naar betrouwbare data over de omgevingsveiligheidsrisico's. Dit gaat over informatie die breder is dan de wettelijke vereiste vanuit de Omgevingswet en het DSO. Denk daarbij aan informatie over populatiedichtheden, de aanwezigheid van kwetsbare gebouwen en locaties. De provincie Zuid-Holland wil de taakuitvoering van externe veiligheid specialisten van gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's ondersteunen met relevante geo-informatie (via de Signaleringskaart Externe Veiligheid) en deze informatie naar de toekomst toe blijvend beschikbaar stellen.

Het is belangrijk om bij deze maatregel afstemming te zoeken met het programma 'Altijd actuele digitale vergunning'. Binnen dit traject zal immers ook risico-informatie gedigitaliseerd worden, die een plek kan krijgen in het Informatiehuis Externe Veiligheid.

Concreet betekent dit dat de provincie (via het IPO) invulling geeft aan haar wettelijke taken voor de risicokaart en bijdraagt aan de ontwikkeling van het Informatiehuis Externe Veiligheid (waaronder de Signaleringskaart Externe Veiligheid).

De provincie verkent de behoefte en mogelijkheden om via de ontsluiting of koppeling van bronbestanden nieuwe bruikbare informatie op te leveren die behulpzaam kan zijn voor beleidsontwikkeling of voor de uitvoeringspraktijk. Hierbij kan gedacht worden aan een analyse van de toekomstige woningbouw in relatie tot bestaande en nieuwe risicobronnen (energietransitie), of aan risicodata van transport van gevaarlijke stoffen over bepaalde gemeentelijke en provinciale wegen.

Bijlage 1 Wijzigingsbesluit Omgevingsverordening

Zie losse bijlage

Bijlage 2 Kaartwijzigingen Omgevingsverordening

Zie losse bijlage

Bijlage 3 Kaartwijzigingen Omgevingsvisie

Zie losse bijlage